

1990

• TMMOB • ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI YAYIN ORGANI •

TARIM VE MÜHENDİSLİK

FMO ŞPMO JMO

EMO GMO MMO

ZMO HKMO İMO

JMO MO GMİMO

OMO KMO PMO

TMMOB

ETKİLİ MADDELER VE TARIM İLAÇLARI ÜRETİMİ

ETKİN MADDELER:

- AMİTRAZ
- CYPERMETHRİN
- PERMETHRİN
- 2,4-D ASİT
- 2,4-D ISOOCYLESTER
- TRİFLURALİN
- PROPANİL

TARIM İLAÇLARI:

İNSEKTİSİT/AKARİSİTLER

- **AGROMETHRİN**
(250 g/l Cypermethrin)
- **ATAMETHRİN 20 EC**
(200 g/l Cypermethrin)
- **AGROMETHRİN 2,5 ULV**
(25 g/l Cypermethrin)
- **PRİMETRİN 25 EC**
(250 g/l Permethrin)
- **ANOCRON 40 SC**
(400 g/l Monocrotophos)

- **PARATON 36 EC**
(360 g/l Parathion-Methyl)
- **NURATRON 60 LC**
(600 g/l Methamidophos)
- **BÜONEX 36 EC**
(360 g/l Endosülfan)
- **ADİZON 20 EC**
(200 g/l Diazinon)
- **MİTACİDE 20 EC**
(200 g/l Amitraz)

HERBİSİTLER

- **CORNOX AMİN**
(500 g/l 2,4-D Amin)
- **CORNOX ESTER**
(480 g/l 2,4-D Isoocylester)
- **ATEFLOX**
(480 g/l Trifluralin)
- **APRONOX 36 EC**
(360 g/l Propanil)
- **MOLİNEX 72 EC**
(720 g/l Molinate)

atabay
TARIM VETERİNER İLAÇLARI
SANAYİ ve TİCARET A.Ş.

ADDRESS : Acıbadem, Köftüncü Sokak 81010 Kadıköy-İSTANBUL-TURKEY
TELEPHONE : (1) 339 48 50 (4 Lines)
TELEX : 29469 drug tr CABLE: DRUG-İSTANBUL
FAX : (f) 339 61 41

ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

Adına Sahibi
Mahir GÜRBÜZ

Sorumlu Yazışları Müdürü
Erdoğan ÇINAR

YAZI YAYIN KOŞULLARI

Yazılar, dosya kağıdına, daktilo ile seyrek satırla iki kopya olarak yazılmalı, yazı özeti, yazarın kısa özgeçmişi, adres ve telefonları ile birlikte gönderilmelidir. Yazı eki olan fotoğraflar net ve temiz olmalı, grafik ve şekiller basım için aydınlar ya da beyaz kağıda rapido ile çizilmelidir. Özgün ve derleme yazılarda yararlanılan kaynaklar, çeviri yazılarda ise çevirinin yapıldığı kaynak belirtilmelidir.

Gönderilen yazılar yayınlanmasın ya da yayınlanmasın yazarına geri verilmez.

Özgün ve derleme yazılarda fikir ve görüşler yazarına, çeviriden doğacak sorumluluk ise çevirene aittir. Ziraat Mühendisleri Odası'nı ve Tarım ve Mühendislik Dergisi'ni hiçbir şekilde bağlamaz.

Yayın Kurulu, gönderilen yazılar üzerinde gerekli gördüğü düzeltmeyi yapmaya yetkilidir.

Dergide yayınlanmış yazılar kaynak göstermek koşuluyla başka yayın organlarında yayınlanabilir ya da aktarılabilir.

ABONE KOŞULLARI

Ziraat Mühendisleri Odası

Türkiye'deki üyelerine parasız gönderilir.

Bir adet dergi bedeli : 2.000.- TL.

Bir yıllık abone bedeli : 8.000.- TL.

Ziraat Fakültesi öğrencilerine % 50 indirim yapılır.

YÖNETİM YERİ

Ziraat Mühendisleri Odası

Karanfik Sok. 34/14

Kızılay-ANKARA

Tel: 125 05 55 - 118 31 15

REKLAM FİYATLARI VE KOŞULLARI

Arka Dış Kapak : 500.000.- TL.

Ön İç Kapak : 400.000.- TL.

Arka İç Kapak : 350.000.- TL.

İç Sayfa : 250.000.- TL.

1/2 Sayfa : 200.000.- TL.

1/4 Sayfa : 150.000.- TL.

Bu fiyat siyah-beyaz baskılar için geçerlidir. İç ve dış kapaklarda renkli baskı istenilebilir. Ek renk kullanıldığında her ek renk için 60.000.- TL. ek ödeme yapılır. Derginin sayfa boyutları 20x27 cm'dir. Reklam filmlerinin hazırlanmasında bu boyutların göz önüne alınması ve filmlerin pozitif olması gerekir.

Sürekli reklam yayınlanması isteklerinde % 20 indirim yapılır.

TARIM VE MÜHENDİSLİK

SAYI: 35/1990

İÇİNDEKİLER

Yorum.....	2
Yarışma Duyuruları	4
Kamu Görevlilerinin Örgütlenme Hakkı	5
<i>Muzaffer SENCER</i>	
Yan Ödeme ve Özel Hizmet Tazminatı.....	8
Tarımsal Araştırmalar Uygulamaya	
Yansıyor mu?.....	10
<i>Doç. Dr. Tayfun ÖZKAYA</i>	
Bir Görüş.....	11
Basın Bülteni	13
"16 Ekim Dünya Gıda Günü" Sempozyumuna Katılma	
Çağrısı.....	15
Şubelerden	16
Avrupa Topluluğu (AT)'da	
Tarımsal Subvansiyonlar	32
<i>Arslan KARABAĞLI</i>	
GAP Bölgesi Gelecekte Türkiye'nin Besicilik Merkezi	
Olabilir mi?.....	35
<i>Doç. Dr. Mustafa İLASLAN</i>	
Oda Haberleri.....	36
Yitirdiklerimiz	41

Ziraat Mühendisleri Odası Şubeleri

Adana Şube : Kurtuluş Mahallesi 308. Sokak
Ersayılır Apt. Tel: 32817

Diyarbakir Şube : Paşa Konağı Yam. Yandım Apt.
Kat: 2 Tel: 255 68

İstanbul Şube : İstiklal Caddesi Mis Sok. No: 22/3
Beyoğlu Tel: 151 31 65

İzmir Şube : Kenet Sitesi 1479. Sok. No: 20/8
Alsancak Tel: 22 00 68

Üç ayda bir yayımlanır.
Kapak: Savaş ÇEKİÇ

Baskı: MAYA
Matbaacılık Yay. Ltd. Şti.
Tel: 118 01 53

Yorum

"beklentiler ve örgüt"

Dünya 2000'li yıllara baş döndürücü bir hızla gelişen bilimsel teknolojinin ve buna koşut yaygınlaşan demokrasi yaklaşımının belirleyicilik ettiği yeni toplum yapılanmaları ve yepyeni dengelerle girmeye hazırlanmaktadır. Ekonomik, toplumsal ve kültürel hedeflerini yeterince somutlaştıramamış ve demokrasi anlayışını geçiştirip geliştirememiş bulunan Türkiye, Dünyada yaşanan gelişme sürecini özümleyememenin sıkıntılarını her alanda yaşamaya başlamıştır. O kadar ki, 1982 Anayasasının yasakçı anlayışına hapsedilen demokrasi modeli, giderek kurumsallaşır, daha da ilginç kimi kitle örgütlerince kabul eğilimleri gösterir olmuştur. Bir çok demokratik kuruluş bu nedenlerle, kendi eylem platformlarına sahip çıkmak ve kitleleri ile bütünleşmek için etkin konulara ulaşamamakta, toplumsal gelişmenin gerisinde bir çizgiye hapsolmaktadırlar.

Üst örgütümüz TMMOB'nin de bu kısıtlı şablonu zorlayıcı bir etkinlik platformuna girebildiğini söyleyebilmek zordur. 200.000 üyeli, 19 meslek odasının oluşturduğu, uzun yılların zorlu mücadelelerinin deneyimlerini taşıyan örgütümüzün, gelenekseli aşarak, üretmek, öncülük ederek, kitleleri güdüleyici projeksiyonlar geliştirerek, kıyasıya misyonunu gerçekten sahiplenecek demokratikleşme amaçlarını somutlayıcı yetkin konulara ulaşabildiğini ileri sürmek ne yazık ki çok kolay değildir. Geline nokta "TMMOB bu çizgiyi nasıl aşacaktır?" sorusu örgütün yapı taşı her öğanda ve üye tabanında daha yoğun ve yaygın biçimde tartışılmaya başlanmıştır. Çok genel bir tanımlamayla TMMOB'nin her biri kendi uzmanlık alanına hizmet götüren meslek odaları ve onların üyelerinden oluşan bir üst birlik olduğu, odaların TMMOB'ye karşı sorumlulukları, yükümlülükleri kadar, üst örgütün kararları, uygulamalarıyla odaları yönlendirip önderlik etmek fonksiyonlarını yerine getirmesi de çok önemlidir. Bu yönlendiricilik ve önderlik misyonunun aksadığı ölçüde, Birliğe bağlı odalarda da, alınan kararlara, verilen görevlere karşı ilgisizlik ve kayıtsızlık tavırları sergilenmektedir. Bu olumsuzluk çizgisi ise doğallıkla 19 Odanın temsilcilerinden oluşan, odaların üzerinde hak ve yetkileri bulunan TMMOB'nin sorumluluk-

ları ve yükümlülüklerini tartışma gündemine taşımaktadır.

TMMOB'nin 1980 sonrası yeni boyutlar kazanan bu zorlukları, kimi zaman insiyatif boşluğu özelliği kazanmış, kimi zaman hiyerarşik yapılanmada kontrolsüzlük, esgüdüm süzlük niteliklerini alarak odalar ve şubeler geneline yaygınlaşan çok sesli ama ahenksiz bir koro görüntüsü yaratmıştır. TMMOB örgütülüğünün her halkasına yansıyan bu durum, giderek Birliğin içinde bulunduğu ekonomik koşulların da, maddi temelini oluşturmuştur.

Birlik ve ilgili değişik platformlarda zaman zaman bu sorunlar enine boyuna incelenmiş, özünde daha etkin bir TMMOB özlemini yansıtan çok farklı gözlemler ve çok farklı değerlendirmeler yapılmıştır. Genel Kurul öncesi Danışma Kurulu ve son Genel Kurul'da da yoğun biçimde gündeme gelen bu tartışmalarda ortaya koyulan gözlem ve eleştiriler hiç değilse sorun saptama anlamında çok yararlı olmuştur. Aynı zamanda sorunların çözümleyiciliğine esin kaynağı olacak nitelikleri taşıyan bu değerlendirmelerde, örgütün hemen her alandaki sıkıntı ve sorunları alabildiğine dile getirilmiştir. Örneğin, Birliğin işlev ve sorumluluklarını ciddi biçimde ele alması gerektiği belirtilmiş, odalar üstü bir örgüt ölçeğinde davranılması, ülke geneli sorunlarının kavranması, bu bütünlükte etkinlik ve demokratik eylem platformları yaratılması talep edilmiştir. TMMOB bünyesindeki odalar ve şubeler arasında dikey ve yatay doğrultulu iletişim ve dayanışma kurulmadığı, Birlik dışı demokratik kuruluşlarla yeterli ilişkilerin geliştirilemediği belirtilmiştir. Odalarla üst kuruluşun görev ve sorumluluklarının karıştırıldığı, hatta TMMOB'nin Odaların çalışma alanlarına girerek, oda gibi hareket ettiği ileri sürülmüştür. Birlik ve odaların yeni insanlar üretmeyip, kitleselleşmeye taze kan sağlamayı başaramadıkları, etkinliklerin bazı odalarla sınırlı kaldığı, TMMOB'nin bu bağlamda tüm odaları bütünleştirip bileşke konumu oluşturamadığı, ortak platformlar yaratılmadığı, bu nedenlerle odalar arasında faydacılığı ağır basan ilkesiz ilişkilerin geliştiği, hatta sürüşmelerin meydana geldiği, ifade edilmiştir. TMMOB'nin odalar arasında

farklı standart uyguladığı, kimi zaman taraflı davranış izlenimi yarattığı odalar arası doğabilen uzlaşmazlıkları giderici demokratik platformlar oluşturamadığı, 20. oda konumunu aşır bütünüleyici olmadığı odaları izleyici görünümünden kurtulup, onların önünü açan bir performans gösteremediği, sonuç olarak kamuoyuna karşı "zorunlu bir birlik" görüntüsü verildiği, örgüt içi ve dışı etkinlikleri yetersiz bir tabela örgütü çizgisine hızla sürüklendiği iddia edilmiştir.

Bir bölümü örneklenen bu değerlendirmelerin kimileri abartılı, kimileri insafsız ve kimileri haksız bulunabilir. Ama bu ve benzeri eleştirilerin özünde "Nasil bir TMMOB?" sorusuna yanıt arayan sorumluluk anlayışlarının olduğunu ve daha etkin bir TMMOB özleminin yansıtılmakta bulunduğunu gözden uzak tutmamak gerekir.

Bu YORUM yazısının TMMOB'ni hedef yapma hele onu kötüleme gibi bir amacı yoktur, olamaz. Böylesi bir yaklaşım üst örgütümüze karşı göstermek zorunda olduğumuz hiyerarşik disiplin gereği ile de, örgüte karşı özenle koruduğumuz saygı anlayışımızla da bağdaşmamaktadır. Ne var ki bu YORUM, TMMOB içi dışı birçok platformda yapılan değerlendirmeleri örgüt gündemine taşımak açısından genel, Oda'mıza karşı sergilenen olumsuz tavır bakımından ise hak arama anlamında özel, iki gerekçeden dolayı da bulunmuşur.

Oda'mıza özel sorun Gıda Mühendisi arkadaşların hangi oda bünyesinde örgütlenmeleri gerektiği konusunda sergilenen tutumdur. Bu konuda, TMMOB örgütülüğü, bilimin belirleyiciliği ve hukukun egemenliği kurallarını yok sayarak sonuçlandırılan senaryo ile Birlik bünyesinde çok sakıncalı bir süreç başlatılmıştır.

Ziraat Mühendisleri Odası bugüne kadar olanakları ölçüsünde TMMOB'ne karşı sorumluluğunu yerine getirmeye son derece özen göstermiştir. Bu platformda, ancak bilimsel doğruların ve nesnel gerçekçiliğin egemen olacağı inancımı, sürekli korumuştur. Bu inancın geliştirdiği bilinçli ortak paydaları devamlı gözetmeye, faydacılık yerine ortak amaçların güdüldüğü ilkel tutumunu sürdürmeye çabalamıştır. Ne var ki, özellikle son Genel Kurul ve öncesinde oluşan kimi gelişmeler, ilkel davranış tutarlılığı gösteren tutumlar, yerine, ilkesiz faydacılığın sahiplenilmesini gösteren hazin örnekler olarak, ibretle izlenmiştir. Örgüt bütünlüğü ilkesine, bilimsellik temeline, demokratik hukuk kurallarına dayanan doğruların, önceden alınmış önyargılı, öznel ve faydacı kararlar karşısında savunulmayı, sahiplenilmemesi, demokrasi, bilimsellik, hukuka bağlılık ilkeleri adına hüznüyle gözlenmiştir.

Gündeme 1987'de gelen ve oluşturulan komisyonun çalışmalarının değerlendirilmesiyle Oda'mızda örgütlenme biçiminde çözüme ulaştırılan, gıda mühendislerinin sorunları, yazık ki Kimya Mühendisleri Odası'nın özel çabalarıyla hem 1988 hem de 1990 genel kurullarına da ısrarla taşınmıştır. Kimya Mühendisleri Odası'nca sergilenen faydacılığı anlamak mümkün olmuştur ama, TMMOB'nin önceki yönetim kurulu kararını ve 1988 Genel Kurul kararını yok sayarak, kimi başvuruları gerekçe yaparak konuyu kendi gündemine taşımaması yorumlayabilmek kolay olmamıştır. Gıda mühendislerinin öğretim programları ve uğraşı alanları temelinde yapılan bilimsel değerlendirmeler sonucu, Ziraat Mühendisleri Odası'na kaydolmalarını gerektiren koşullarda hiç bir değişiklik olmamasına rağmen, konu ilkesiz bir tutumla tekrar gündem yapılmış, üstelik önceki kararların özünde bulunan bilimsel objektiflik, bu kez yerini faydacı ilkesizliğe terk etmiştir. Ziraat Mühendisleri Odası'nın, örgütlenmek isteyen gıda mühendislerinin önüne set çekmek istediği türünden mesajlar verilmesi ise senaryonun çirkin bir boyutunu oluşturmuştur.

Oda'lar arasında farklı standartlar geçerli kılan yanlış anlayış, konunun gündeme gelmesi aşamasında kalmamış, çok net olarak bu konudaki Genel Kurul çalışmalarına da yansımıştır. Olayda Ziraat Mühendisleri Odası, hiç bir açıdan hak etmediği bir cephe ile karşı karşıya gelmiştir. Konuyu enine boyuna irdeleyen özel komisyonun görüşleri gözardı edilmiş, sorunu bilim temelinde değerlendiren ciddi konuşmalar duymazlığa gelinmiş, dahası, önceki ilkeli TMMOB kararlarını savunma sorumluluğunu taşıyanlar, bırakmış bunu yapmayı, yansız davranmayı da gerekli görmeyerek açık mesajlarıyla taraf olmuşlar, hukuk kuralları yok sayılarak yapılan oylamalara ve gerçekleştirilen oldu bitilere sessiz kalmışlardır.

Gıda mühendisliğinin kimya mühendisliğine daha yakın olduğunu ispata çalışan çabalar ise sorunun bir başka boyutunu oluşturmaktadır. Gıda mühendisi kimi arkadaşlarımızın bu çabalarını, üç yıldan bu yana Oda'mıza üye olmamak için gerçekleştirdikleri dayatmalarını anlamak zor değildir. Bu tutumun içerdiği mesajı ve geleceğe yönelik taşıdığı kuşkuları kavramak kolaydır. Çünkü olay, uzun süreçte sektörde yıllardır var olan ve hizmet veren gıdacı ziraat mühendislerinin zaman içinde tasfiye edilmesi hazırlığının bir sahnesi niteliği taşımaktadır.

% 80'i ziraat mühendisi olan öğretim üyelerince eğitimleri yaptırılan ve sektörde gıdacı ziraat mühendislerinin yanında isdiham edilen ve hepsi on yıllık bir geçmişi olan bir mesleğin ki-

mi üyelerinin bu karşı çıkışı başka nasıl algılanabilir? YÖK gibi işlev ve görevleri tüm kamu oyumuzda tartışılmalı, ülkedeki eğitim sistemini alt üst eden, bu konu özelinde de Ziraat Fakültelerinin bir kısmında Gıda Bölümlerini Gıda Mühendisliği Fakültelerine çeviren, diğerlerinde bırakarak ve yeni Gıda Mühendisliği Fakülteleri açarak bu kargaşaya yol açan bir kuruluşun yanlışlıklarına ortak olmak, TMMOB'nin görevi olmamalıdır.

İşin diğer ilginç yanı ise kendi üyelerinin sorunlarını çözdüğünü söylemeyecek Oda'ların bu yeni üyelere sahip çıkma uğraşlarının nereden kaynaklandığının TMMOB'ce araştırılmasıdır. Bir o kadar ilginç olan da haksız bir uğraş içerisindeymiş gibi gösterilmeye çalışılan Ziraat Mühendisleri Odası'na üç yıldır bu insanları neden örgütlemedin sorusu sorulurken, başvuruda bulunan ve mağdur durumda gözüken gıda mühendislerine üç yıldır neden size gösterilen odada örgütlenmediniz sorusunun, Genel Kurul kürsüsünü örgüt adına kimseye bırakmayan örgütçü üyeleri tarafından sorulmamış olmasıdır.

Geçirdiğimiz son dönemde ön plana çıkan ikinci ve genel olay ise "Kamuda çalışan memurların sendikalaşma sorunudur. 657 Sayılı Devlet Memurları Yasası'na bağlı olarak çalışan mühendis ve mimarları ise bu konu doğrudan ilgilendirmekte olup, sorun çeşitli platformlarda dile getirilmekte, hukuki değerlendirmeler yapılmakta ve bu hak elde edilmeye çalışılmaktadır. Böylesi bir konu, bir üst birlik olan TMMOB'ni ve onun altındaki meslek odalarını da doğal olarak ilgilendirmektedir. Bugünkü konumu ile TMMOB ve odalar, mühendis ve mimarların mesleki, ekonomik ve sosyal sorunların ele alındığı, genel ve yerine göre özel hakların savunulduğu bir kuruluş konumundadır. Nitekim Barolar, Türk Tabipler Birliği, Türk Eczacılar Birliği vb. çeşitli kuruluşlar da kendi meslek alanlarına benzeri işlevleri yüklenmişlerdir. Meslek alanlarına sahip çıkılması mesleki kuralların uygulanması, haksız rekabetin önlenmesi, mesleki prestijin yükseltilmesi tüm bu örgütlerin temel görevidir.

Olayı örgütümüz TMMOB açısından incelediğimizde, üyelerin yarısından fazlasının kamu sektöründe çalıştığı, bizimki gibi bazı odalarda bu oranın % 80'e ulaştığı görülmektedir. Geçirilen süreçte kamuda çalışan mühendis ve mimarlara çok fazla bir hizmet verme olanağı bulamamış olan TMMOB ve odalar, olayın irdelenmesi ve gerekli girişimlerin yapılması yoluyla bu konuda önemli bir fırsat yakalamıştır. Üst birliğin önderliğinde oluşturulacak bir program ile konunun ele

alınması ve bu programa bağlı olarak süreci yönlendirecek girişimlerde bulunulması, TMMOB bünyesindeki Oda'ların ve üyelerinin bu ortak sorun etrafında birleştirilmesini sağlayacaktır. Böylece TMMOB dışındaki örgütlerin koordineli bir biçimde yürüttüğü benzeri çalışmaların birleştirilmesi süreci hızlandırılacak ve güçlendirilecektir. Çalışmanın böylesi bir platformda ele alınması, çekirdek kadroların oluşturulmasına hizmet edecek ve bilinçli bir gelişimi düzenleyecektir.

Ancak, bugün yaşadığımız süreçte böyle bir platform oluşmasının ötesinde, daha dar bir alana ve kitle tabanlı bir kimlik meslek derneklerinin konuya önderlik etme uğraşısı içerisinde oldukları gözlenmektedir. Cumhuriyet tarihi boyunca kafa kaza kazan "memurun sendikası olmaz" anlayışının yıkılması, yüzbinleri ilgilendiren bu hakka, hakkı elde edeceklerce sahip çıkılmasının sağlanması, organize edilmiş bir önderlik ile olanaklıdır. Kaldı ki böyle bir hakkın elde edildiği TMMOB gibi örgütlerin ya kimlik ve işlev değiştirip yani koşullara göre bir sendika konumuna ulaşmalarına, ya da tarihsel misyonlarını tamamlayıp işlevlerini tamamlamalarına yol açacaktır. Bunlardan birincisinin gerçekleşmesi ise olayı bizzat yaşayıp, olgunlaştırıp, örgütlemek ile söz konusu olabilir.

Bu olasılık mühendis ve mimarların örgütlülüğünü bir üst düzeye sıçratacak, daha güçlü ve çok boyutlu bir örgüt şemasını gerektirecektir. Ülkemizdeki sendikal hareketin boyutları ve etkinliği gözönünde bulundurulduğunda, memurların sendikal haklarını elde ederek bu doğrultuda örgütlenmelerinin, ülkedeki işçi sendikalarının bugüne kadarki yaklaşımlarına da etkileyeceği ve yönlendireceği açıktır.

Böylesi önemli bir konuda, TMMOB'nin gerekli tavır koyması, aldığı kararlar doğrultusunda Odalara önderlik etmesi, odaların da konuya yeterli ilgi ve desteği göstermesi gereklidir, zorunludur.

Kanımız odur ki, gerekli toplu sözleşmeli sendikal özgürlükler demokratik toplum olma anlamında tüm kamu görevlilerinin temel hakkıdır. Ama, demokrasinin ön koşulu olan sendikal haklar, üretime bilgi ve beceriyle doğrudan katılan mühendis ve mimarlar bakımından öncelikli bir zorunluluktur.

Ortak inançlarımızın bilinç temelinde yönlendirileceği ve üretkenlik doğrultusunda geliştirileceği demokratik örgüt yapılanmalarına ulaşmak umuduyla...

TMMOB
Ziraat Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu

DUYURU

YAZI YARIŞMASI

Türkiye'de tarımsal öğretimin başlama tarihi olarak kabul edilen 10 Ocak tarihini kapsayan hafta her yıl **Tarım Haftası** olarak çeşitli etkinliklerle kutlanmaktadır. Yönetim Kurulumuz 1991 yılı kutlamaları kapsamında Ziraat Fakülteleri öğrencilerine açık olan bir yazı yarışması düzenlenmesini kararlaştırmıştır. Ziraat Mühendisliğinin temelini oluşturan üniversite eğitimi konusunda öğrencilerin neler düşündüğünü, konuya bakış açılarını somut olarak gözleyebilmek amacıyla yarışma konusu, "**Nasıl bir Tarım Eğitimi?**" olarak belirlenmiştir.

Yarışmaya gönderilecek yazılar aşağıdaki koşullara uymalıdır:

1. Yazılar en çok 10 daktilo sayfası veya 10 daktilo sayfasını geçmeyecek uzunlukta çok okunaklı el yazısı ile yazılmış olacaktır.
2. Yarışmaya gönderilecek yazı üzerine ad yazılmayacak, bunun yerine 5 basamaklı bir sayı kullanılacaktır. Yazarın kimliği aynı zarf içine koyulacak ikinci ve kapalı bir zarfta yer alacaktır. Kimlik olarak Fakülte yönetiminden alınmış bir belge veya öğrenci kimliğinin bir fotokopisi kullanılacaktır.
3. Yarışmaya grup halinde katılmak mümkündür.
4. Yazılar en geç 10 Aralık 1990 tarihinde elimize geçecek biçimde, "**ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI Karanfil Sokak 34/14 Kazılay/ANKARA**" adresine gönderilecek veya getirilecektir.

Dereceye giren yazılara;

Birinciye 1.000.000 TL.

İkinciye 750.000 TL.

Üçüncüye 500.000 TL.

olmak üzere para ödülü verilecek, ayrıca seçilen yazılar TARIM ve MÜHENDİSLİK dergisinde yayınlanacaktır.

Yarışma sonuçları 10 Ocak 1991 tarihinde açıklanacaktır.

Bütün öğrencileri, yarışmaya katılarak meslek topluluğumuzun bilgi-düşünce birikimine katkıda bulunmaya çağırıyor, başarılar diliyoruz.

**ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
YÖNETİM KURULU**

DUYURU

Ülkemizde tarımsal öğretimin başlangıç tarihi olarak kabul edilen 10 Ocak günlerinde ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI ve Fakültelerimiz tarafından çeşitli kutlama etkinlikleri düzenlenmektedir. Bu yıldönümü son yıllarda Oda'mız tarafından "TARIM HAFTASI" kutlamaları olarak geliştirilmiş olup, her yıl 10 Ocak tarihini de kapsayan hafta boyunca çeşitli törenler, kitle iletişim etkinlikleri ve bilimsel toplantılar düzenlenmektedir.

Yönetim Kurulumuz, 1991 yılı TARIM HAFTASI etkinliklerinin, yakın gelecekte meslek topluluğumuza katılacak olan öğrenci arkadaşlarımızın aktif katılımıyla daha da zenginleştirilebileceği kanısıyla Oda'mız yayın organı TARIM ve MAHENDİSLİK dergisinin 10 Ocak 1991 özel sayısının Ziraat Fakülteleri öğrencilerinin yazı ve düzenlemeleri ile yayınlanmasını kararlaştırmıştır.

Bu amaçla, Ziraat Mühendisliği mesleği, ülke tarımı, tarımsal öğretim, kırsal yaşam, kırsal kalkınma, çevre, ekonomik-toplumsal yapı ve sorunlar, eğitim, bilimsel çalışmalar, doğal ve kültürel varlıklar ve benzer konularda; haber, makale, yorum, inceleme-araştırma, edebi yazılar, fotoğraf, grafik, karikatür türlerindeki çalışmalarınızı en geç 10 ARALIK 1990 tarihine kadar "**ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI**" Karanfil Sokak 34/14 Kazılay ANKARA adresine göndermenizi bekliyoruz. Dergide yer alacak yazı ve diğer çalışmalar için telif ücreti ödenecektir.

Öğrenci arkadaşlarımızın çağrımıza ilgi göstererek kutlamalarımıza yeni ve güçlü bir boyut kazandıracağına inanıyor, başarılar diliyoruz.

**ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
YÖNETİM KURULU**

Kamu Görevlilerinin Örgütlenme Hakkı

Muzaffer SENCER (*)

Günümüzde toplumların çağdaşlık ölçütlerinden biri örgütlenme düzeyidir. Çağdaş toplum her düzlemde örgütlenmiş bir toplumdur. Böyle bir toplumda çeşitli kesimler, ilgi ve çıkar grupları kendi amaçları doğrultusunda örgütlenerek bu amaçları gözetme arayışı içindedir.

Çağdaş toplumun ayırıcı özelliklerinden biri de sivil toplum olmasıdır. Sivil toplum, genel olarak kamu yönetimi dışında örgütlenmiş olan ve özel örgütlenmelerin resmi örgütlenme (kamu yönetimi) karşısında onun otorite ve etkinliğini dengeleyebildiği bir toplumdur. İlgi ve çıkarların kamu kuruluşları içinde örgütlendiği, kamu yönetiminin şemsiyesi altına alındığı yada bu yönetimin uzantısı olduğu durumlarda sivil toplum koşulları oluşmamıştır.

Bu iki ölçüt açısından da ülkemizin çağdaş düzeyde bulunduğunu savunmak güçtür. Türkiye, tarihsel olarak ve günümüzde, kamu yönetimi dışında ve sivil örgütlenmeye yabancı kalmış, daha doğrusu kamu yönetimi kendi dışındaki örgütlenmeye ya soğuk bakmış ya da izin vermemiştir.

Bu nedenle örgütlenme hak ve özgürlüğünün tanınarak yaşama geçirilmesi, öncelikle ülkemiz için güncel ve ivedi bir sorundur.

Örgütlenme hakkı (ve özgürlüğü), kapsamlı ve çok bileşenlidir. Bu kavramın herşeyden önce, toplandı ve gösteri yürüyüşü, düşünceyi yayma, söz ve anlatım, kanı ve vicdan özgürlüğü gibi içerimleri vardır. Başka bir deyişle, sayılan hak ve özgürlüklerin yeterince kullanılmadığı durumlarda örgütlenme hakkı sözde kalır.

Bu hak ayrıca izne bağlı olmaksızın çeşitli düzlemlerde örgüt-

lenebilme, kendi kuralları dışında bir kısıtlama olmaksızın bu örgütlere üye olabilme ve örgütün amaçları doğrultusunda serbestçe eylem ve etkinlikte bulunma özgürlüğünü kapsar.

Örgütlenme hakkı kapsamında başlıca üç örgütlenmeden söz edilebilir: Bunlar, **dernek, sendika ve siyasal parti** olarak örgütlenmedir.

Ülkemizde anılan üç düzlemde örgütlenme hakkının tanınma ve kullanılma düzeyine bakıldığında her düzlemde çağdaş normların çok gerisinde kaldığımız ve insanımızın bu hakkı gereği gibi kullanmaktan engellendiği ortaya çıkmaktadır. Türkiye'de hak ve özgürlükler genelde ve özellikle çalışanlar için önemli kısıtlamalar altındaysa da, bunlar arasında öncelikle kamu görevlileri kimi hak ve özgürlüklerden yoksun bırakılmış, bu kesimin kullanılmaktan engellendiği hakların başında da örgütlenme hakkı yer almıştır.

Gerçekten örgütlenme biçimlerinden ilki ve en yaygını olan **dernek hakkına** bakıldığında, Anayasa'nın 33. maddesiyle bu hakkın kullanılmasına genel sınırlamalara ek kimi sınırlamalar koymakla kalmayarak "kamu hizmeti görevlilerinin dernek kurma haklarına başkaca sınırlamalar getirilmesine veya bu hürriyeti kullanmalarının yasaklanmasına" izin verdiği gözlenmektedir.

Anayasa doğrultusunda 1983'de çıkarılan 2908 sayılı Dernekler Yasası, Anayasa'nın öngördüğü yeni sınırlamalara yer vermekte gecikmemiş, anılan Yasanın 4. maddesinde çeşitli kamu hizmeti görevlilerinin yanısıra, özellikle öğretmenler ve okul yöneticileriyle özel

yasalarında dernek kuramayacakları belirtilen kamu görevlileri dernek kurma hakkından yoksun bırakılmıştır.

Dernek kurma hakkına konulan bu kısıtlama üyelik konusunda da yinelenmiş ve Yasanın 16. maddesi kamu görevlilerinin ancak "ilgili buldukları bakanlıkça tesbit ve ilan edilen derneklere üye olabilmelerine" izin vermiştir.

Dernek etkinlikleri konusunda da Anayasa'dakilere ek kimi sınırlamalar getiren Yasa, bu örgütleri gereğince çalışma olanağından yoksun bıraktığı gibi, her istendiğinde kapatılma riski altında tutan sayısız yasaklara bağlamıştır.

Ülkemizdeki düzenlemelerle, dernek hakkı gibi siyasal örgütlenme hakkı da özellikle kamu görevlileri için bir hak olmaktan çıkarılmıştır.

1961 Anayasası'nda memurların yansızlığını sağlamak amacıyla bu kesim için öngörülen siyasal partilere üye olma yasağı, 1982 Anayasası'nda yinelenmekle kalmayarak yargı organı mensupları, öğretim elemanlarını vb. içerecek biçimde kapsamca genişletilmiştir.

Devlet Memurları Kanunu (DMK)'nun bu yönde değiştirilen hükümlerinde "herhangi bir siyasal parti yararına veya zararına fiilen faaliyette bulunmak" ve "siyasal partiye girmek" en ağır ceza yaptırımına bağlanmıştır.

Öte yandan 1961 Anayasası, milletvekili seçilme yeterliğini düzenlerken - yargıçları ve asker kişileri ayırık tutmakla birlikte - "aday olmanın memurluktan çekilme koşuluna bağlanamayacağı" ilkesini benimserken, 1982 Anayasası siyasal partilere üye olmalarına izin vermediği kişilerin görevlerinden çekilmedikçe aday olmalarını ve seçilmelerini yasaklamıştır.

Görüldüğü gibi, yürürlükteki düzenlemelere göre siyasal etkinlikte bulunmak kamu görevlileri için her düzeyde yasaklanmış, böylelikle bu kesimin siyasal hakları salt seçimlerde oy kullanmaya indirgenmiştir.

Ülkemizde örgütlenme hakkının özellikle kamu görevlilerinden esirgenmesi, toplumda ciddi huzursuzluk ve sıkıntılar yaratmış, ağır

(*) E. Öğretim Üyesi, Ziraat Mühendisleri Odası ONUR ÜYESİ.

ekonomik ve toplumsal baskılar altındaki bu kesimden gelen haklı taleplerle örgütlenme hak ve özgürlüğü Türkiye gündeminin baş sorunlarından biri olmuştur.

Anılan örgütlenme sorunları arasında en günceli, yasakların eylemleri girişimlerle aşılmaya çalışıldığı sendikal haklara ilişkindir. Her türlü girişim ve pazarlık gücünden yoksun olarak kendilerine kamu yönetiminin zorlanan ağır ve elverişsiz koşullar altında yaşamak ve çalışmak zorunda bırakılan kamu görevlilerinin sendikal hakları, ciddi bir sorun olarak gündemdedir. Kamu görevlileri, başta ücret rejimi olmak üzere çalışma ve yaşama koşullarını iyileştirici toplumsal haklarını -örgütlü ya da örgütsüz olarak- isteme olanağından yoksun bırakılmış ve bu istemlerini toplandı, yürüyüş ve gösteri gibi toplu eylemlerle dile getirmelerine bile izin verilmediği için suskunluğa mahkum edilmiş bir kesimdir.

Bu kesimin dernek ve siyasi etkinlik hakları gibi sendikal hak ve özgürlükleri de Anayasa ve yasalarca ya kısıtlamaya uğramış ya da aslında bırakılmıştır.

1982 Anayasası, sendika kurma, toplu sözleşme ve grev hakkını ilk bakışta işçilere tanıtar görünerek kamu görevlilerinin (*) sendikal haklarını tartışmaya açmıştır. Başka bir deyişle, Anayasa, sendikal hakları işçi (ve işverenlere) açıkça tanımasına karşılık, kamu görevlileri için, bu hakları yadsımadığı gibi, düzenleme konusu da yapmamıştır. Sonuç olarak 128. maddesiyle kamu görevlilerinin hak ve yükümlülüklerini ilgili yasalara bırakan Anayasa, bu kesimin sendikal hakları konusunda yasaklayıcı yada engelleyici bir tutum benimsememiştir.

İlgili yasa olan 657 sayılı DMK'na bakıldığında bu Yasanın yapılan değişikliklerle yakın geçmişte olumsuz değişimlere uğradığı ve kamu görevlilerine tanıyan kimi sendikal hakların geri alındığı anlaşılmaktadır.

(*) Türk Kamu Yönetiminde "kamu görevlisi" kavramı, çeşitli bağlamlarda değişik terimlerle adlandırılan ve değişik kapsam ve içeriklerle kullanılan bir kavramdır. Taşıdığı anlam yüküyle ayrı bir inceleme konusu olması gereken bu kavram, bu yazıda dar anlamıyla -DMK'na bağlı olarak çalışan- memurları dile getirmek üzere kullanılmıştır.

Gerçekten özgün metniyle tüm çalışanlara sendika kurma ve bu kuruluşlara üye olma hakkı tanıyan 1961 Anayasası uyarınca DMK'nun 1965 tarihli ilk biçiminin 22. maddesi, devlet memurlarının -grev hakkı dışında- anılan hakları kullanmalarına olanak sağlamıştır.

Ancak 1971 Anayasa değişikliği başka alanlarda olduğu gibi sendika hakkı konusunda da yasaklayıcı bir rejimi başlatmış ve 119. maddede değişikliği sendikal hakları "çalışanlar" yerine işçi ve işverenlere tanıırken, memurların -siyasal partiler gibi- sendikalara üye olmalarını yasaklamıştır. Bu gerekeyle memurların sendika hakkını düzenleyen hükümler DMK'ndan çıkarılmıştır.

Bununla birlikte adigeçen Yasa, memurların sendika hakkını yadsınamıştır. Başka bir deyişle, DMK, memurların sendika kurmalarını yada bu kuruluşlara üye olmalarını yasaklamış değildir. Ancak ilk biçiminde olduğu gibi 27. maddesiyle bu kesimin grev yapmasını, greve katılmasını, hatta böyle bir eylemi desteklemesini bile açıkça yasaklamıştır.

Toplu pazarlık, toplu sözleşme ve grev olanaklarından yoksun bir sendika hakkı düşünülmeceğine göre, DMK'nun bu hakkı yasaklamasa da en azından düzenlemeyerek kullanılmaktan alıkoymuşu söylenebilir.

Türkiye'de yasal düzenleme ve uygulamanın sendikal hakların kullanılmasını bakımından sunduğu bu olumsuz tablo, insanımızın haklı istem ve beklentilerine aykırı olduğu kadar, çağdaş insanlık toplumunun normlarına da aykırıdır.

Gerçekten, uluslararası toplum, her düzlemde örgütlenmeyi "temel" hak ve özgürlüklerden sayarak bu hak ve özgürlüğü herkese ve her toplum kesimine tanımıştır.

Türkiye uluslararası toplumun saygın bir üyesi olabilmek için ve içinde yer aldığı uluslararası kuruluşların üyesi sıfatıyla bu alandaki uluslararası norm ve standartlara uymakla yükümlüdür. Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi gibi üyesi olduğumuz uluslararası örgütler, kuruluşlarından bu yana herkese örgütlenme hakkı tanıyan belgeler benimsemiştir. Üyesi olduğu bu örgütlerin kuruluş statülerinde öngörüldüğü üzere insan haklarına saygıyla yükümlü olan Türkiye, ayrıca benimsediği ve

onayladığı belgelerle örgütlenme hakkını tanımak ve önündeki engelleri kaldırmak ödevini üstlenmiştir. Anayasada iç hukukumuzun bir parçası sayılan, hatta yasaların üstünde yer alan bu belgelerin gereğini yerine getirmek, ülkemizin ulusal ve uluslararası sorumluluğudur.

Anılan kuruluşlar eliyle benimsenen belgeler, daha 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nden başlayarak herkese örgütlenme hakkı tanımış, giderek bu hakkı güvenceye alarak aykırı uygulamaları yaptırma bağlamıştır.

Gerçekten dernek hakkı gibi herkese "çıkarlarını korumak için sendika kurma ve bu kuruluşlara üye olma hakkı" tanıyan Evrensel Bildirge doğrultusunda Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi'nin temel belgeleri, bu hakları pekiştirerek güvence altına almıştır.

Birleşmiş Milletler eliyle benimsenen ve Türkiye'nin henüz onaylamaktan kaçındığı 1976 tarihli Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 22. maddesine göre "herkes başkalarıyla birlikte dernek kurma hak ve özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, herkesin çıkarlarını korumak için sendika kurma ve sendikaya üye olma hakkını da içerir."

Yine üyesi olduğumuz Avrupa Konseyi'nin ana belgesi olan ve 1954 yılından bu yana taraf olduğumuz İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin 11. maddesi, toplanma ve dernek kurma hakkının yanı sıra "sendika kurma ve sendikaya üye olma hakkını" herkese tanımıştır.

Gerçi aynı maddenin silahlı kuvvetler, kolluk güçleri ve yönetici konumundaki kamu görevlileri için bu hakkın kullanılması bakımından kimi sınırlamalar konabileceğini belirtmesine karşın, kamu çalışanlarını kapsamına aldığı açıktır.

Örgütlenme hakkı uluslararası ana kuruluşlar eliyle tanınmakla kalmamış, Birleşmiş Milletlerin uzmanlık kuruluşlarından biri olan Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), bu hakkın ayırım gözetilmeksizin tüm çalışanlar için güvenceye bağlanmasını temel amaçlarından biri saymıştır. Adigeçen kuruluşun 87 No.lu Sözleşmesi işçi ve işverenlere örgütlenme hakkı tanıran, 98 No.lu Sözleşme işçilerin örgütlenmesi yolundaki engellerin kaldırılmasını öngörmüş, 151 No.lu Sözleşmeyle ilk iki sözleşmedeki örgütlenme haklarının

kamu hizmetinde çalışanları da kapsadığını vurgulayarak bu kesim için sözkonusu hakları açıkça tanıdığını ilan etmiştir.

Kamu görevlilerinin örgütlenme hakkını ilan eden uluslararası normlara karşın Türkiye'de bu hakkın önünde duran engeller henüz süregelmektedir. Yukarıda açıklandığı gibi, sendika hakkı yolundaki engel Anayasa değildir. Kamu görevlilerini sendikal örgütlenmeden alıyoran başlıca engel, DMK'ndaki grev yasası bir yana bırakılırsa, bu konuda bir yasal düzenlemenin bulunmamasıdır. Kamu görevlilerinin sendika hakkını açıkça tanıyan ve kullanılmasını kullandıran bir yasal düzenleme, bu hakkın önündeki engellerin aşılmasını sağlayacaktır.

Son günlerde memurların sendikal hakları konusunda açılan tartışmalara kısaca bakıldığında, Anayasa ve yasalarda bu yolda herhangi bir engel bulunmadığı görüşünün yaygın bir biçimde benimsendiği gözlenmektedir. Bu görüşün kamu çalışanlarının kimileri tarafından kılavuz alınarak sendikalaşma yolunda kimi girişimler olduğu ve sözgelimi eğitim kolunda bir sendikal ku-

ruşa yaşam kazandırma çabalarının yoğunlaştığı bilinmektedir. Kamunun çeşitli kollarında aynı doğrultuda yoğun istem ve beklentilerin bulunduğu da bir gerçektir.

Ancak bu ve benzeri çabalar şimdilik kamu çalışanlarının özlemini dile getirmekten ve insan hakları yolunda bir engelin kaldırılmasına yönelik güçlü bir istemin anlatımı olmaktan öteye geçememiştir.

Bunun nedeni ve sorumlusu, yönetimin Anayasa ve yasalardaki kimi boşlukların ardına sığınarak bu hakkı tanımakta isteksiz davranmasıdır. Gerçekten, hak ve özgürlüklerin ancak yasal düzenleme konusu olduğunda kullanılabilirdiği ülkemizde anılan hakkın yasaklanmamış olması, yaşama geçirilmesi için yeterli değildir. Bir hakkın yasaklanması kadar, düzenleme konusu yapılmayarak kullanılmaktan alıkonması da o haktan yararlanmayı engelleyebilir.

Bu nedenle kamu görevlilerinin sendika hakkının Anayasa ve yasalarda yasaklanmamış olsa da tanınan bir hak olmayışı, kamu kesiminde sendikal örgütlenme ve etkinlik önünde ciddi bir engeldir.

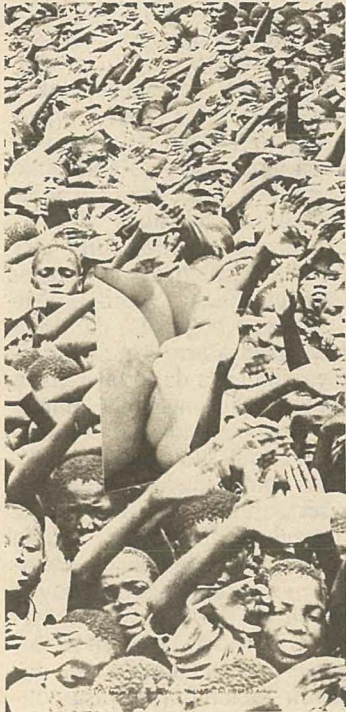
Çağdaş Türkiye'de bu engelin ivedilikle aşılması gereği tartışmasız bir gerçektir. Bunun için bir Anayasa değişikliğine gerek yoktur. Anayasa, kamu hizmeti görevlilerinin, bu arada memurların hak ve yükümlülüklerinin yasalarca belirlenmesini öngörmüştür.

Bu durumda yapılacak iş, Dernekler Yasası ve DMK'nda kamu görevlilerinin örgütlenmesini ve örgütlenmenin içerdiği öteki hakların kullanılmasını sağlayacak düzenlemeye gidilerek bu haklara aykırı hükümlerin ayıklanmasıdır.

Özellikle sendika hakkı gibi toplu pazarlık, toplu iş sözleşmesi ve grev başta olmak üzere düzenlemeyi gerektirecek çeşitli etkinlikleri içeren bir hakkın salt sendika kurmakla gerçekten kullanılabilmesi olanaksızdır.

Sonsöz olarak dileğimiz, sorumluların bütünleşmeye çalıştığımız Batı toplumunun normları bir yana, kamu çalışanlarından gelen yoğun istemlere ve bu yönde oluşan kamuoyuna kulak vererek sendika hakkını tanıyıp kullanılabilecek önlemleri bir an önce almasıdır.

ZİRAAT MÜHENDİSLİĞİ VE GIDA DENETİMİ

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

10. Dünya Gıda Günü Nedeniyle

SEMPOZYUM GIDA VE DENETİM

SORUNLAR
SORUMLULAR
ÇÖZÜMLER

TARİH : 12 EKİM 1990
SAAT : 9.30-18.00
YER : TÜRK-İŞ TOPLANTI SALONU
Bayındır-Sok. No: 10

"İLACINIZ GIDALARINIZDIR"

Hipokrat

Beslenme-yaşam bütünlüğünü tanımlama açısından, binlerce yıl önceyi edilmis bu söz, toplumsal değişimin gündeme taşıdığı sorunsal nedeniyle bugün anlamlı bir özeleştirel niteliği kazanmıştır. Üretim sürecinde uğradıkları değişimlerle beslenen, yeni yapılarla dönmüş, tüketici insanlık ise teknolojik katkılarla oluşan bu karmaşık yapının bir bölümünü bile yeterince farketmemiştir. Yenilen her lokmada, yudumlanan her damlada ne kadar hormon, cva, kurşun, radyasyon, pestisit, mikotoksin olduğu, hangi ölçüde hastalık ve zehirlenme etmeni taşıdığı sorular, tüketiciler açısından kışkırtıcı öteye gidememiştir. Toplum, gencile-yaşlıyla, zenginlikle-yoksulluyla, kentlile-köylüyle böylesi tehlikelerin tedirginliğini yaşamaya başlamıştır. Tüketiciyi, teknolojinin bilimsiz ya da bilerek yanlış kullanımından korumak elbetteki mümkün. Ama önemli olan, bu konuda sorumluluk duyan tüm kurum, kuruluş ve bireylerin bir araya gelmesi, ortak çözümlerle birlikte arayış bulması ve demokratik etkileşim sürecini işleterek, birleşen çözümlerinin yaşama geçirilebilmesidir.

Dünya Gıda Günü nedeniyle Oda'mız tarafından düzenlenen "Gıda ve Denetim Sorunlar-Sorumlular-Çözümler" konulu kapalı salon etkinliğine katılarak onurlandırılmayı dileriz.

Saygılarımızla

Mahir GÜRBÜZ
Başkan

GÜNDEM

Açılış Oturumu	: 9.30-10.30
Başkan	: Prof. Dr. I. Akif KANSU A.Ü. Ziraat Fakültesi Dekanı
Konuşmacılar	: Lütfiye KAYALAR Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanı Murat KARAYALÇIN Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Mahir GÜRBÜZ Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı
Bildiriler	: 10.30-12.30 Gıda Kontrol Kavramı Prof. Dr. Veldin GURGIN A.Ü. Ziraat Fakültesi Dünyada Gıda Kontrolü Doç. Dr. Aydin ÖZTAN H.Ü. Mühendislik Fakültesi Türkiye'de Gıda Kontrolü Prof. Dr. Hüsnü Yusuf GÖKALP Ata. Ü. Ziraat Fakültesi
Panel	: 14.00-18.00
Yöneten	: Uğur DUNDAR Gazeteci-Yazar
Konuşmacılar	: Dr. Senol ERDOĞAN Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Dr. Nevzat SAHAN Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürü Dr. Yıldırım AKTUNA Bakırköy Belediye Başkanı Prof. Dr. Orhan ARSLAN Türk Standartları Enstitüsü Meral TAMER Gazeteci-Yazar Nazım DÜZENLİ Türkiye Gıda San. İşverenleri Sen. Şik. Ali Paşa AKSU Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Federasyonu Doç. Dr. Gürol ERGİN Ziraat Mühendisleri Odası

Bakanlığımız Taşra Kuruluşlarında Çalışan Ziraat Mühendislerinin Yan Ödeme ve Özel Hizmet Tazminatı Sorunlarına İlişkin Sayın Maliye ve Gümrük Bakanı Adnan Kahveci'ye Verilen Raporu Aşağıda Bilgilerinize Sunuyoruz.

Yan Ödeme ve Özel Hizmet Tazminatı

Kamu görevlileri için gerekli olan ve her yıl değişik göstergelerle yürürlüğe konulan yan ödeme karar-namelerinin yıllar boyu değişmeden devam eden bazı hükümleri, gerek özde taşıdıkları anlam, gerekse uygulamada ortaya çıkan biçimleri açısından, kamu kesiminde çalışan ziraat mühendislerini son derece ağır ve bizce çok haksız mali sıkıntılarla karşı karşıya getirmiş bulunmaktadır.

Maliye ve Gümrük Bakanlığı'na, 1989 yılında, Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı'na yapılan öneriler ile TMMOB ve Oda'mız tarafından sunulan raporlarda ayrıntılı olarak belirtilen bu sorunlardan birisi olan "arazi kavramı ve kavramın getirdiği süre koşulu", yarattığı ciddi, kalıcı ve yaygın sorunlar nedeniyle, özellikle çok önem taşımaktadır.

O nedenle, var olan diğer sorunlarla ilgili görüşlerimizi daha sonra sunmak üzere, kanımızca çok ivedi çözüm getirilmesi gereken ve kamu kesimi taşra kuruluşlarında çalışan tüm ziraat mühendisleri ile ziraat teknisyenleri kapsamında geçerli olan "arazi" kavramı konusundaki görüşlerimizi, değerlendirilmesi ve sorunların çözülmesi dileği ile bilgilerinize sunuyoruz.

1990 yılı yan ödeme karar-namesinin 4-H maddesinde yer alan "Yıllık çalışma programları çerçevesinde bir yıl zarfında en az toplam 3 ay süre ile; zirai çalışma, etüd, kamp ve benzeri şekilde fiilen arazide görev yapmış olması "Arazi Çalışması" kabul edilir" hükmü, meslekler arası haksız ayrımlar yaratan özü bakımından Anayasal eşitlik ilkelerine uygun düşme-

diği gibi, uygulamaya yansıyan biçimiyle de ayrıca, hizmet niteliğini belirlemeye yetkili bulunmayan teknik elemanları önemli ölçüde, mağdur etmektedir. Bu görüşümüzü açıklayıcı değerlendirmelerimizi aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür.

1. Yan ödeme kararnamesi, özel hizmet tazminatına ilişkin hükümlerinde, ortak ve objektif bir kriteri yeterince geçerli kılamamıştır. Örneğin; özel hizmet tazminatı puanlarının belirlenmesinde sağlık ve veterinerlik hizmetlerinde merkeztaşra ayrımı, dışişlerinde çalışanlarında kadro derecesi farklılığı geçerli sayılmış, avukatlık hizmetlerinde ne görev biçimi, ne görev mahalli dikkate alınmayarak genelleme yapılmış, teknik hizmetlerin arazi ile ilgili olanlarında ise görev mahalli tanımlamasıyla da yetinilmeyerek, arazi kavramı için ayrıca süre barajı getirilmiştir.

2. Arazi tanımlaması ve arazi çalışmasına konulan süre barajı, kanımızca hukuki ve mantıki bir gerekçeye de dayanmamaktadır. Arazi çalışması için yılda en az üç ay baraj getiren yaklaşım, yol, fabrika, atölye, tünel, laboratuvar ve benzeri çalışma mahalleri için herhangi bir süre sınırlamasını gerekli görmemiştir. Arazi puanı almak için, yılda en az üç ay koşulunu getiren aynı anlayış, "Şu kadar yol yapılırsa, şu kadar laboratuvar analizi yapılırsa veya şu kadar klinik gerçekleştirilirse" türünden benzeri bir süre ve hizmet barajını, başka hizmet mahalleri açısından geçerli kılmamıştır. Söz konusu hüküm, açıklanmaya çalışılan biçimiyle, ortak ve objektif bir kriter niteliğini taşımamaktadır.

3. Madde hükmünün özünde bulunan ve arazide hizmet gören en geniş meslek grubu tarımcılar olduğundan, son tahlilde üyelerimize yönelik olan bu farklılık, uygulamaların ortaya çıkardığı sonuçlarla daha da haksız sorunlar yaratmaktadır. Kararname arazi hizmetini yılda en az üç ay arazide bulunma şeklinde tanımladığı ve Bakanlığımızca çıkarılan tebliğler "onaylı yıllık iş programlarına" dayanılarak en az doksan gün arazi çalışması yapılmasını" koşul saydığı için, yıl başlarında arazi puanı üzerinden vize alan meslektaşlarımız, yıl boyunca doksan günün dolmaması durumunda maaşlarının önemli bölümünü geri vermek zorunda kalmaktadırlar. Denetçilerce yapılan incelemeler sonucu, yıllık arazi hizmeti süresi doksan günü doldurmayan teknik elemanlar, sanki bu sonuç kendilerinin günahıymış gibi, zimmethar sayılarak cezalandırılmaktadırlar. Esasen aldıkları ücretle zor geçinebilen kamu görevlilerinin, aldıkları ücretlerin önemli bölümlerini geri vermek zorunda bırakılmalarını takdirlerinize sunuyoruz.

4. Yılda doksan gün arazi hizmetini dolduramayan teknik elemanların aldıkları özel hizmet tazminatlarının önemli bölümünü geri ödemeleri şeklinde somutlaşan bu uygulamada, mağdur olan personelin hiç bir hizmet kusuru yoktur. Bu elemanların hiç birisi, görev biçimini veya süresini belirleme yetkisine sahip değildir. Bunların, ne kadar süre ile arazi görevine çıkacakları, yetkili amirlerin takdir, hatta tasarruf yetkileriyle sınırlıdır. Çoğu defa da, yetkili amirin arazi görevine gönderme isteğine rağmen, araç, gereç, akaryakıt olanaklarının sınırlılığı veya iklim koşullarının engelleyiciliği gibi nedenlerle öngörülen hizmet süresi doldurulamamaktadır. Yetkili amirin tasarruf hakkına bağlı olsa da, diğer kaynak ve olanakların engelleyiciliğine dayalı bulunsun da, ortaya çıkan süre yetersizliği sonucunda günahı ve etkisi olmayan, yalnızca zimmethar sayılan teknik elemandır ve doksan günü doldurmayan etkenlerde hiç bir sorumluluğu bulunmayan bu insan cezalandırılmaktadır. Yılda doksan gün arazi süresini tamamlayamayan veya tamamlattırılmayan bir elemanı bu sonuçta hiç bir hizmet kusuru olmadığı halde en az ücret almaya zorlanmaktadır. Bu durum, kamu yönetiminde yasal düzenlemelerin objektifliği ilkesi ile

bağdaşmayan garip bir görünüm yaratmaktadır.

5. Personeline yılda üç ay arazi hizmeti tamamlattırmak isteyen bazı kamu yöneticilerinin, görev ihtiyaçları gerektirmediği halde, salt bu gerekçeyle araç kullanıp, akaryakıt harcaması yaparak yapay görevler üretmeleri, hatta çok sayıda teknik elemanı kapasitesi fazla araçlara doldurarak, güya görev yaptırılmaları gibi, devlet adına yıpratıcı uygulamalar da yapılmaktadır.

6. Özünde Anayasal eşitlikle bağdaşmayan, farklı standartlar taşıyan ve bu niteliği ile ortak ve objektif bir kritere dayanmayan kararname hükmünün uygulanmasından somut olarak ücretliler mağdur olmaktadır ama, aslında böylesi bir cezaya müstehak sayılan bu insanlar adeta işlemedikleri bir suçun sorumlusu sayılmaktadırlar. Çıkan sonuçta, bu görevlilerin hiç bir suçu ve kabahati yoktur.

Çünkü, yılda üç ay arazi hizmeti zorunluluğu kamu yönetiminin

en üst organı olan Bakanlar Kurulu kararıyla öngörülmüştür.

Teknik elemanların yılda üç ay süreyle araziye gönderme veya göndermeme yetkisi ise kamu yönetiminin taşra yöneticilerindir.

Bu yöneticiler, takdirlerini üç ay arazi hizmeti görülmesi yönünde kullansalar bile, araç-gereç, akaryakıt olanakları ve doğal koşullar bu sürenin tamamlanmasını engelledebilmektedir.

Sonuçta; özetlenen nedenlerle, hiç bir kusuru ve görevini belirleme anlamında tasarruf yetkisi olmayan elemanları, "Sen üç ayı doldurmadın, aldığın parayı geri ver." diye cezalandıran da, aynı kamu yönetiminin denetim birimidir. İki yıldan beri Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı kuruluşlarında yaşanan budur. Bakanlık taşra kuruluşlarında görevli ziraat mühendisleri ile ziraat ve ev ekonomisi teknisyenleri son derece ağır ve onur kırıcı cezalandırmalarla yüz yüze gelmektedirler.

7. Dileğimiz ve önerimiz, özetlenmeye çalışılan sorunların kökten çözülmesidir. 1991 yılı için geçerli olacak yan ödeme ve özel hizmet tazminatı kararnamesinde, diğer hizmet mahallerinde olduğu gibi "arazi hizmeti" için de özel bir tanımlama yapılmamalı ve özel bir süre barajı getirilmemelidir. Böylesi bir yaklaşım, hem meslekler arası dengesizliği gidermesi, hem aynı iş yerinde çalışan farklı meslekler arasında iş yeri barışının sağlanması ve hemde suçsuz yere parasal cezalara mahkum olan binlerce kamu görevlisinin haklarının korunup, mağduriyetlerinin giderilmesi açısından, toplumsal bir gerekliliktir.

1991 yılı yan ödeme ve özel hizmet tazminatı kararnamesinin arazi hizmeti için herhangi bir süre barajı olmaksızın çıkarılması tüm ziraat mühendislerinin ortak beklentisidir.

Görüşlerimizin, çoğunluğu kamu çalışanı olan onbeş bin ziraat mühendisi üyemiz adına değerlendirilmesini diler, saygılar sunarız.

- * İnsektisitler
- * Herbisitler
- * Fungisitler
- * Toprak Famigantları
- * Yağlı İlaçlar

UZMANLIĞIYLA KALİTEYİ ÜRETEN KURULUŞ HEKTAŞ TİCARET T.A.Ş.

GENEL MÜDÜRLÜK
Kemeraltı Cad. No. 28 Karaköy 80030 İSTANBUL
Tel: 151 62 15 (5 Hat)
Fax: (1) 143 46 00 - 151 89 15
Telex: 25057 ufuk - 25134 mazi
P.K. 305 Karaköy/İstanbul

Tarımsal Araştırmalar Uygulamaya Yansıyor mu?

Doç. Dr. Tayfun ÖZKAYA
Aylin KILIÇASLAN
Songül AKAR

GİRİŞ

Gelişmiş ve temel sorunların çözümlenmiş bir toplum olmanın en önemli koşulu teknoloji üretme gücüdür. Ancak, yapılan araştırmaların sonuçları uygulamaya yansımıyor ise, araştırma etkinliği yalnızca tüketici bir özellik gösterir. Yapılan araştırmaların uygulamaya yansımalarını kısıtlayan; araştırma, eğitim ve yayım sistemlerini ilgilendiren bazı temel sorunlar bulunmaktadır. Bu yazıda yapılan bir araştırmanın verilerinden yararlanarak uygulamaya yansımaya konusu incelenecek, mevcut durum ortaya konulmaya çalışılacaktır.

MATERYAL

İzmir'de bulunan Araştırma Enstitülerindeki ve Ziraat Fakültesindeki araştırmacıların % 11'ini ofuşturan 40 araştırmacı ile 1989'da karşılıklı görüşme yoluyla anketler yapılmıştır. Araştırmacıların son yaptıkları üç araştırma ile ilgili bazı bilgiler sorulmuş; bunların, uygulayabilir çiftçilerin % de kaç tarafından uygulandığı konusunda tahminleri alınmıştır. Temel araştırmalar değerlendirilmeye alınmamıştır.

SONUÇLAR

Sonuçlar Çizelge 1'de görülmektedir. Hiç uygulanmadan kalan araştırma sonuçları oranı Ziraat Fakültesinde % 57 iken, Araştırma Enstitülerinde % 18'dir. Genel oran ise % 41'dir. Yapılan 100 araştırmanın 40'ından hiçbir yarar elde edilmemesi oldukça olum-

suz bir sonuçtur. Ayrıca uygulanan araştırmaların da önemli bir kesimi çok az oranda üretici tarafından uygulanmaktadır. % 10'dan az üretici tarafından uygulanan araştırma oranı genel olarak % 15'dir. % 50'den fazla üretici tarafından uygulanan araştırmaların oranı genel olarak % 26'dır.

Yapılan araştırmaların değişik araçlarla yayınlanma oranları Çizelge 2'de görülmektedir. Akademisyenlere dönük bilimsel dergi makalesi vb. araçlarla yayınlanma oranlarının % 50 dolaylarında olmasına karşılık, çiftçiye dönük broşür vb. araçlarla yayınlanma oranlarının hayli düşük düzeylerde olduğu anlaşılmaktadır. Bülten gibi, yalnızca araştırmacının varlığını uygulayıcılara, yayım sisteminde çalışanlara duyuracak araçların bile çok düşük düzeylerde uygulandığı görülmektedir.

Çizelge 2: Yapılan araştırmaların değişik biçimlerde yayınlanma oranları (%)

Yayın aracı	E.Ü.	
	Ziraat Fak.	Araştırma Ens.
Bilimsel Dergide	46	54
Kitap - Çoğaltma	28	49
Bakanlık Raporu	9	28
Seminer	22	31
Bülten	4	10
Çiftçi Broşürü	4	15
Gazete Makalesi	7	5
Kurs	2	3
Slayt	—	10
Video	—	8
Radyo Konuşması	4	13
TV Konuşması	—	23

Çizelge 1: Araştırmaların, uygulanabilir çiftçilerce uygulanma oranlarına göre dağılımı.

Kurum	Hiç Uygulanmayan	Uygulanabilen				Toplam	Ortalama Uygulanma Oranı (%)
		% 10 dan az	% 10-50	% 50-75	% 75-100		
E.Ü. Ziraat Fak.	Sayı % 31 57,4	9 16,7	10 18,5	1 1,9	3 5,6	54 100	12,4
Araştırma Ens.	Sayı % 7 17,9	5 12,8	7 17,9	13 33,5	7 17,9	39 100	44,2
Genel	Sayı % 38 40,8	14 15,1	17 18,2	14 15,1	10 10,8	93 100	25,1

TARTIŞMA

Bu araştırmada yalnızca yapılan araştırmaların uygulanma oranları incelenmiştir. Sonuçlar incelenirse araştırma etkinlikleri için harcanan paranın önemli bir kesiminin boşa gittiği söylenebilir. Bütün bunlara rağmen, başarılı sonuçlar alınan çok az sayıda araştırmacının bütün araştırma kesiminin yükünü çekerek bu alana ayrılan kaynakların boşa çıkmamasını sağladığı ileri sürülebilir. Hiç araştırma yapılmıyorsa sonucun çok daha kötü olacağı bir gerçektir. Yalnızca teknoloji transfer ederek ileri bir ülke olunmayacağı da Dünya üzerinde bir çok kez kanıtlanmıştır.

Bütün tarımsal araştırmaların başarılı sonuçlar vermesi hiçbir ülkede beklenemez. Fakat ülkemizde elde edilen bu sonuçların iyileştirilmesi için araştırma, eğitim ve yayım kesimlerinde birçok değişikliğin yapılması gerekmektedir.

Bu araştırmada, yapılan araştırmaların ülke ve üretici gereksinimlerine uyumu olup olmadığı konularına hiç değinilmemiştir. Uygulama oranlarının büyüklüğünü de etkileyen araştırma stratejisi kavramı çok büyük bir önem taşımaktadır. Konunun bu yönüne ağırlık veren yeni araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKLAR

- Özkaya, Tayfun, "Tarımsal Araştırma Sorunları", Tarım ve Mühendislik Sayı: 25, s. 5-7, Ankara, 1987.
- Özkaya, Tayfun, Tarımsal Yayım ve Haberleşme, Cumhuriyet Üniv., Tokat Ziraat Fak. ders notu, Tokat, 1988.
- Özkaya, Tayfun, Ege Bölgesinde Seçilmiş Bazı İllerde Süt Sığırçılığına Yönelik Tarımsal Yayım Stratejisinin Analizi, TÜBİTAK, VIIAG-732, İzmir, 1988.
- Türkcan, Ergun, Teknolojinin Ekonomi Politikası, Ankara İktisadi ve Tic. İl. Aka. Yayın. No: 151, Ankara, 1981.

**"ORMAN BAKANLIĞI KURULMASI" konusunda
basında yapılan tartışmalar dolayısıyla; Güneş
Gazetesinden Sn. Saynur ÇETİNER'e, Odamız Genel
Başkanı Mahir GÜRBÜZ'ün gönderdiği görüşlerini
sütunlarımızda üyelerimize aktarıyoruz.**

Orman Bakanlığı'nın yeniden kurulmasıyla ilgili olarak TMMOB Orman Mühendisleri Odası'nın girişimleri konusunda Ziraat Mühendisleri Odası'nın görüşlerine gerek duyan ilginizden ötürü, örgütümüz adına teşekkür ederim.

Öncelikle şunu belirtmek isterim. Orman Mühendisleri Odası'nın ülke ormancılığının yönetimi konusuna yönelik çabalarını, uzun dönemlerde ertelenen unutulmuş toplumsal sorumluluklara yeniden sahip çıkılması anlamında yürekten kutluyorum. Ayrıntılarını yeterince bilmemekle ve konu hakkında her boyutta tümüyle aynı görüşleri paylaşabileceğimizi sanmamakla birlikte, Oda'nın bu doğrultudaki kamuoyu yaratma çalışmalarını saygıyla karşılıyorum, başarı diliyoruz.

Kanımcıca, Orman Bakanlığı'nın yeniden kurulması olayı, Türkiye kamu yönetiminin değişim süreci ve bugün varılan genel model ile geçerli kılınan yönetim anlayışını birlikte değerlendirebilen bir bütünsellik içinde ele alınmalıdır. Bilindiği gibi tarım ve ormancılığa hizmet veren kamu etkinlikleri örgütsel anlamda kökenini Osmanlı döneminden almalarına rağmen, Cumhuriyet boyunca çok sayıda değişim geçirmişlerdir. Çoğu kez maddi temeli olmayan biçimsel değişimler geçiren örgüt yapısı, özellikle 1933'lerin devletçilik dönemi ile İkinci Savaş sonrası dönemde, radikal ve anlamlı gelişimler göstermiştir. Her ne kadar ormancılık kamu hizmetleri Osmanlı'dan bu yana belli bir örgütsel süreklilik göstermişse de, devletin tarıma dönük sorumluluklarının genişlemesine paralel olarak, kurumsal yapılanmalar, sözünü ettiğimiz bu iki dönemde önemli gelişim yaşamıştır. Bu değişimlerin yarattığı bakanlık yapısı -ki bu yapı 1964'de Köyişleri Bakanlığı'nın kurulması ve 1969'da Orman Bakanlığı'nın

kurulmasına kadar aynen devam etmiştir.- "Bitkisel ve hayvansal üretimi kavrayan tarım", "hayvan hastalık ve zararlılarıyla mücadele ve bir ölçüde ıslahı kapsayan veterinerlik" ve "ormancılık" diye üç ana hizmet birimi şeklinde fonksiyon görmüştür. Ana örgüt, tarım girdisi üreten ve dağıtan (D.Ü.Ç., TZDK, Yem Sanayi gibi) tarım çıktısı pazarlayan ve değerlendiren TMO, TSEK, EBK gibi) kamu iktisadi kuruluşu nitelikli oluşumların desteği ile güçlendirilmiştir.

1964 ve 1969 da ilk değişimlerini yaşayan Bakanlık örgütü 1960'daki MEHTAP projesi ve aradan geçen 30 yıl boyunca sürdürülen yönetimi geliştirme çabalarının hemen tümünde öncelikle ele alınan örgütler arasında olmuştur. Ve hep tartışılmıştır.

1984 düzenlemeleri nedeniyle, tarımın ve ormancılığın kamu yönetiminden beklentileri anlamındaki yetersizlikler önemli boyutlara varmıştır. Bir meteoroloji hizmetinin, bir gübre sanayiinin birer devlet bakanlığını gerektirdiği bir yönetim modelinde, tarımın ve ormancılığın tek bir bakanlık bünyesinde toplanmasını, ondan da önemlisi var olan örgüt yapılarının yok edilip, kamu hizmetinin küçültülmesinin mantığını bulmak zordur. Devleti yalnızca adalet, savunma ve güvenlik gibi klasik dönemin görevlerine hapsedmek isteyen bu yaklaşım göz ardı edilerek, "Orman Bakanlığı kurulmalı mı?" tartışması kanımcıca yanlış ve eksik olur. Çünkü, tarıma, ormancılığa, kısası toplumsal yararlarına yönelik kamu sorumlulukları 1984'den bu yana sistemli olarak özel ellere, özel ticari amaçlara terk edilmektedir. Gelişmiş kapitalist ülkeler bile, tarım sektörüne karşı önemli ölçüde korumacı davranıp, bu tutumlarını kamu sorumluluklarıyla somutlaştırdıkları halde, piyasa eko-

nomisi adına, piyasa koşullarıyla uyum sağlayamayan tarım sektöründeki kamu yönlendirmelerini, sorumluluklarını kaldıran anlayışlara öncelikle karşı çıkmak Oda'mızın üzerinde görüş birliği sağlanmış bir ilkeli davranışdır.

Bugün, ormancılık hizmetleri Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı çatısı altında Orman Genel Müdürlüğü eliyle yürütülmektedir. Ve ilginçtir, alt sektörlere göre değil, hizmet disiplinlerine göre fonksiyoner örgütlenme yönteminin geçerli olduğu söylenen Bakanlığın bünyesinde, fonksiyoner işbölümünün dışında kalan tek hizmet türü ormancılık olmuş ve bu alanda sektörel örgütlenme sürmüştür. Örneğin; TOKB örgüt yapısında bitkisel üretim, hayvansal üretim sorumlulukları sektörel anlamda yoktur. Toprak ve su kaynaklarının geliştirilmesi yani tarımsal alt yapı oluşturulması hizmetini yüklenen birim yoktur. Tarımsal mücadele örgütü yoktur, hayvan sağlığı örgütü yoktur. Onların yerine, her kesim için geçerli olduğu söylenen "proje ve uygulama", "koruma ve kontrol", "destekleme ve teşkilatlanma" fonksiyonlarına dayalı, tabansız genel müdürlükler vardır. Bu sistemden kendini koruyabilen kesim bir ölçüde ormancılık olmuştur. Bu hizmet, Orman Genel Müdürlüğü adıyla, tüzel kişilik niteliğiyle özerk karar oluşturma olanağıyla bir Bakanlık statüsünde olmasa bile, önemli oranda bağımsız bir örgüt yapısıyla sürdürülmektedir. Her ne kadar, Orkoy, Ağaçlandırma, Milli Parklar vb. eskiden var olan genel müdürlükler bugün OGM bünyesinde daha alt birimler biçiminde, yer alıyorklar ise de, bu birimler esasen OGM'den türemiştir... Bu açıklamalarımın, bugün var olan yapının savunulması olarak anlaşılmasını, ormancılığın bağımsız örgüt olarak, göreceli biçimde tarıma göre korunmuş olduğu konumu ortaya koyma amacını güttüğü şeklinde değerlendirilmesini rica ediyorum..... Bir örnek vermek gerekirse; Toprak-Su gibi, ülke tarımına çok geniş boyutlu ekonomik alt yapı üreten güzide bir kuruluş yok edilmiştir.

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde alınan bu hizmet, propaganda gücü yüksek köy yolu ve suyu yatırımları adına ikinci plana atılmış, feda edilmiştir.

Böylesi bir mekanizma içeri-

sinde Orman Genel Müdürlüğü'nün Orman Bakanlığı'na dönüşmesi fazla zor değildir ve Genel Müdürlük adına Bakanlık olması çok anlam taşımaz... Kanımca, Orman Bakanlığı kurulmasından daha önemlisi, tarıma yönelik kamu hizmetlerinin sorumluca üstlenilmesi, toplumsal yükümlülüklerin sürdürülmesi ve bu doğrultuda etkin, verimli bir ba-

kanlık örgütünün oluşturulmasıdır. Yoksa esasen bugünkü tüzel kişiliği ve özerk niteliği ile Orman Genel Müdürlüğü'nün adının Orman Bakanlığı olması çok kolaydı. Ziraat Mühendisleri Odası, konuya bu kavram çerçevesi kapsamında yaklaşmaktadır. Olay uzmanlık alanımız dışında olduğundan, daha ayrıntılı ve iddialı saptamalar yapmayı doğru

bulamıyorum. Odamız "Tarım sektörüne yönelik kamu sorumluluklarının bütünleyici bir örgüt yapısıyla yönlendirilip, yönetilmesine" bugünde inanmaktadır.... Orman Mühendisleri Odamızın bu yoldaki çabalarını, bir kitle örgütünün demokratik katılım eylemi, kamuoyu sağlama çalışması olarak saygıyla karşılıyor, başarı diliyoruz.

Ormanlar bağımsızlık istiyor

ÇEVRE SERVİSİ- Türkiye'nin orman alanları, tarım arazileri, denizleri, gölleri, su kaynakları evcil ve yaban hayvanları üzerinde, köy hizmetleri alanında tek yetkili kuruluşu olan Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanlığı (TOKB), Ziraatçı ve ormancı çevreler tarafından eleştiriliyor.

İlgili çevreler, çalışma tarzı ve yapılanması ile Türkiye'nin ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak olduğu gerekçesiyle bakanlık yapılanmasının ivedilikle değiştirilmesi gerektiğini kaydediyor.

Orman Mühendisleri Odası ve Türkiye Ormancılar Derneği, gerek orman çalışanları ve orman köylülerinin, gerekse Türkiye ormanlarının mevcut sorunlarının çözümü doğrultusunda Orman Bakanlığı'nın yeniden kurulmasının en uygun çözüm olduğu görüşünde birleşiyor.

Ziraat çevreleri de, TOKB'nin Türkiye'nin tarım ve hayvancılık sorunlarını var olan örgüt yapısıyla çözümlenmekte yetersiz kaldığını, bu nedenle örgütlenmelerin gözden geçirilip ülke gerçeklerine uygun yeni bir yapılanmaya gidilmesinin zorunlu olduğu görüşünü savunuyorlar.

Saynur Çetiner

Öte yandan Meclis'te grubu olan muhalefet partileri Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) ve Doğru Yol Partisi (DYP) her iki kesimden gelen tepkilerin haklı olduğu ve özellikle Orman Bakanlığı'nın yeniden kurulmasının zorunluluğu konusunda görüş birliği içindeler. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım

Ormancılar, mühendisler ve ziraatçiler, ormanların sorunlarının, ancak ayrı bir bakanlıkla çözülebileceğini savundular.

Organizasyonu (FAO) ölçütlerine göre Türkiye'nin 25 milyon hektar sağlıklı orman alanına sahip olması gerekirken ancak 7 milyon hektar orman alanı bu niteliği taşıyor. Sağlıklı orman alanları Türkiye topraklarının yüzde 8'ine bile ulaşmıyor.

Konu ile ilgili bir açıklama yapan Türkiye Ormancılar Derneği Genel Başkanı Ekrem Tanyel, ormancılık kamu hizmetlerinin ülke nüfusunun yüzde 17'sini doğrudan ilgilendirdiğini, oysa ilk Orman Yasası'nın çıktığı 1937'den bu yana övülecek bir başarı elde edi-

lemediğini vurguladı ve şunları söyledi:

"Orman köylerinin kalkındırılması amacıyla çalışan genel müdürlük düzeyindeki birimler kapatılıp daire başkanlığı ve daha alt düzey birimlere indirgenmiştir. Yoksul orman köylüsüne parasal akış azaltılmış var olan birimler de orman köyleri kalkındırma politikasının hedeflerine değil, siyasal politik hedeflere yöneltilmiştir."

Tanyel ayrıca, orman ürünlerinde ithalat politikasının orman varlığının korunması açısından olumlu bir görünüm taşımasına rağmen yıllık yerli üretimdeki düşüş ve yerli ürüne talep azlığı gibi nedenlerle amacına ulaşamayacağını kaydetti.

Orman Genel Müdürlüğü'nün 1 trilyon 900 milyonluk bütçesi ile bakanlığın en varlıklı örgütü. Oysa yerli ürünlere talep azlığı nedeni ile orman idaresinin parasal yönden darboğazlara girdiği, orman işçi ve köylüsünün ücretlerini ödemekte güçlük çektiği, orman çalı-

şanları tarafından mevcut örgütlenmenin aksaklıklarından biri olarak ifade ediliyor.

Ziraat Mühendisleri Odası Genel Başkanı Mahir Gürbüz, bakanlığın (TOKB) günümüzdeki yapısı ve işleyişi açısından değişiklik tartışmasını sürdürmenin zorunluluğuna değindi. "1984 düzenlemeleri nedeniyle tarım ve ormancılığın kamu yönetiminden bekledikleri anlamındaki yetersizlik ve sürdürülen yanlışların saymakla bitmez boyutlara ulaştığını" belirten Gürbüz şöyle konuştu:

"Çok geniş bir sektöre dar bir örgüt yapısı ile ulaşmanın zorluğu bugün net bir şekilde görülmektedir. Tarım ve ormancılığın tek bir bakanlık bünyesinde toplanmasının, var olan örgüt yapılarının yok edilip kamu hizmetinin küçültülmesinin mantığını bulmak zordur."

Gürbüz bu noktada siyasal iktidarın devleti küçültme amacıyla onu sosyal kılan kamu sorumluluklarının birer birer terkedildiğini öne sürdü ve ülke tarımına çok geniş boyutlu altyapı üreten genel müdürlüklerin yok edildiğini söyledi.

DÜZELTME:

Dergimizin 34. Sayısının 38. sayfasında yer alan "ET BOYKOTU'na" ilişkin Basın Toplantısı metni elimizde olmayan nedenlerden dolayı daha önceki sayımızda yayınlanamamıştır. Bu metni aynen sütunlarımızda yayınlıyoruz.

Basın Bülteni

20.5.1990

Türkiye tarımı, hergün yeni bir örneği yaşaman bir kısıka sokulmaya, giderek üretmez koşullara itilmeye çalışılmaktadır.

Tarım kesimi ağırlaşan bir trajediyi hemen her alanda yaşamaktadır.

Son zamanlarda kamuoyuna yansıyan tarım ürünü ithali uygulamaları, ülkemizi ihraç pazarı sayan kimi uluslararası senaryoların sahnelenmeye başladığını göstermektedir.

Çok ilginç ve bir o kadar düşündürücü olan tablo, son derece geniş üretim olanakları bulunmasına rağmen, tarım ülkesi Türkiye'nin artık tarım ürünü ithal eden bir ülke haline sokulmuş olmasıdır.

Toplumsal olgular, yalnızca dışa yansıyan yüzeysel gerekçelerle açıklanamazlar. Olgular, birbiriyle ilişkili çok yönlü ve çok sayıda değişkenlerle determine edilmektedirler. O nedenle bir teknokrat örgütü olan Odamız mesleki uğraşı alanımız tarıma ilişkin olguları, bütünü kavrayan derinlikte, neden-sonuç ilişkilerini değerlendiren bir kapsamda ele almak ve böylesi bir bilimsel yaklaşımla değerlendirmekten yanadır.

Bilindiği gibi Türkiye kamuoyu, bir süreden beri ithal kıvıyı, muz, ananası, patatesi, soğanı, eti ve peyniri konuşmaya başlamış, cola ile gündeme gelen boykot eğilimleri bugün etinde boykot kapsamına girmesi noktasına gelmiştir.

Fiyatları denetlenemez bir hızla artan mallara karşı oluşan tepkileri, tüketiciyi koruma kaygısını duyan bir toplumsal bilinç anla-

mında son derece saygıyla karşılıyoruz. Ne var ki, konunun tüketicici toplumunun kendi dinamiği yerine, aralarında bugün yaşananların sorumlularının yakınlarının bulunduğu kimi özel çevrelerin fantastik çabalarıyla gündeme gelmesini ve bir üst güdülemeyle ülkenin en önemli sorunuymuş gibi sunulmasını ise, doğrusu kuşkuyla karşılıyoruz.

Türkiye tarımı, özellikle seksen sonrası ekonomi uygulamalarının etkisiyle daralan ve sürekli kaynak yitiren bir noktaya getirilmiştir. Üstelik yarattığı artı değerini yitirdiği kaynak sanayi adına olmamış, rantıye katmanlar hesabına işlemiştir.

Tarımın Osmanlı'dan devralınan yapı sorunları çözümü bir yana daha da ağırlaşmış ve derinleşmiştir.

Ekonomisi gelişmiş tüm liberal sistemli ülkeler bile çok çeşitli mekanizmalarla tarım sektörünü kollayıp korurken bizim arabesk piyasacılığımız bırakınız desteklemeyi alabildiğine sömüren acımasız bir işleyişi sergilemiştir.

Ürün bazında destekleme kapasitesi daraltılmış, devletin alıcı rolü geriletılmıştir.

Kredi faizlerinde korumacılık terk edilmiş, fiyatların ilan zamanı, yöntemi ve bedellerin ödeme biçimi yüzünden üretici büyük ölçüde enflasyona boğdurulmuştur.

Gübre dışında sübvansiyon kalmamış ürün fiyat artışları on yılda 28 kat olurken girdi fiyatları 38 kat yükselmiştir.

Üreticinin girdiler ve tüketim mallarına ödediği fiyatlar ürünlerin

devamlı üzerinde seyretmiş ve iç ticaret hadleri sürekli tarım aleyhine işlemiştir.

Tarımı kolladık iddialarına rağmen, hemen tüm tarım ürünleri enflasyon karşısında yenik düşmüştür. Örneğin enflasyondan arındırılmış sabit fiyatlarla 1982 de 23 TL. olan buğday 1989 da 22,7 TL. 1981 de 43.3 TL. olan çay 1989'da 33 TL. inmiştir.

Gelinen noktada objektif göstergelerin belirlediği sonuç tarımın giderek yoksullaşmasıdır. Toplam nüfus artmasına, toplamda kırsal nüfus oranı halen % 50'lerde olmasına rağmen GSMH içindeki payın % 14'lere düşmesi, bu sektörün yoksullaşmasından başka hiç bir anlama gelmemektedir.

Olayın yalnızca işlerine gelen bir yanını ele alıp "Efendim GSMH'da tarımın görelî payının azalması, gelişmenin sanayileşmenin göstergesidir." tanımları yapanlar vardır, ama bilimsel doğrular bunun tersini göstermektedir ve iki gün önce TZOB Genel Kurulu'nda somutlaşan tepkilerle üretici böyle bir gelişmeyi yaşamamaktadır.

Tarımın giderek gözden çıkarıldığını gösterir önemli bir olgu da her gün yeni bir örneğiyle sergilenen tarım ürünü ithali furyasıdır.

Önceleri peynirle, sütle gündeme gelen mekanizma, bugün aklımıza gelen her tarım ürünüyle yaşamaktadır.

1980'de 51 milyon dolar noktasında olan tarım ürünü ithali 1988'de tam on kat büyümüş, 499 milyar dolara çıkmıştır. 1989'da ise büyük ölçüde kuraklığa bağlı olarak 1 milyar 41 milyon dolara varmıştır.

Benzer değişim tarıma dayalı işlenmiş ürünün kapsamında da geçerli olmuş, 1980'de 302 milyon dolar olan ithalat üç katı artarak 1989'da 843 milyon dolara yükselmiştir. Aynı yılda tarım ürünü ihracatının 2.125 milyon tarıma dayalı işlenmiş ürün ihracatını ise 917 milyon dolar olduğunu gözetirsek tarım ülkesi Türkiye'nin neredeyse ithal ettiği kadar ürün aldığı gibi bir sonuca ulaşmak zor olmayacaktır.

1983'de 1752 baş olan canlı sığır ithali tam 20 misli büyüyerek 1988'de 34.395 başa yükselirken, aynı zaman biriminde ihraç 61.068

baştan, yaklaşık 10 misli azalarak 515 başa düşmüştür.

1985'de 635 ton olan pamuk dış alımı yaklaşık 40 kat yükselerek 29.536 tona varmıştır. Palates ithalatı 8158 tona, pirinç 91108 tona ulaşmıştır.

1988'den 1989'a meyve alımı 4 milyon dolardan 5 milyon dolara yükselmiştir.

Örnekleri artırabilecek bu alımlar yalnızca miktar olarak artmamış çeşit bazında da genişlemiştir. 1989'da beyaz peynire 578 bin dolar bezelyeye 79 bin dolar, fasulyeye 237 bin dolar, muza 3 milyon 500 bin dolar, portakala 306 bin dolar döviz ödenmiştir.

Bu tablo utançtır, ama utanç olmadanda öte Türkiye tarımı adına yıkımdır.

Bu tabloya gerekçe olarak tüketicinin korunması getirilmek istenmektedir. Ama, ithal yolu ile iç fiyatların düştüğünü gösterir tek bir örnek yoktur.

1984'lerde peynir ithali başlatılırken stokçu tüccarın belinin kırılacağı söylenmiş, ama ithal bizzat bu stokçu tekelci firmalar eliyle gerçekleştirilerek, bunlara yeni kazanç kapıları açılmış, bedel olarak hayvan üreticisinin beli kırılmıştır. Süt tozu ithali ile de gelişen süreç sonunda yüzbinlerce verimli süt hayvanı kasaplık olarak kesilerek elden çıkmıştır.

Bugün devletin televizyonunda reklamı yapılan yabancı patentli pirinç, çeltik tarımını öldürmek üzeredir.

Muz ithali Anamur da muz bahçelerinin sökülmesine neden olmuştur.

1990' da sebze ithali, seracılığın belini bükme üzeredir.

Tarım üretimine vurulan bu darbeler, aslında toplumun geleceğine yöneliktir. Çünkü bir kez tarımda üretim paternini etkilediğimiz zaman ortaya çıkan sonuç çok yılları etkileyen bir olumsuzluğa dönüşecektir. Çeltik tarımı bir kez gündemden çıkarılınca, bugün ucuz gibi görünen yabancı pirinç aşırı kazançta dayanan tüccar yaklaşımlarının dayatmalarına mahkum edilecektir.

Son günlerde biraz da ünlü destekleyicilerin popülaritesiyle gündeme gelen et boykotu konusu-

nuda kısaca belirtmeye çalıştığımız bu genel tabu içinde ele almak gerekir.

Et fiyatları fırladı, boykot edelim demek belki geçmişte pek gözlenmeyen ve toplumun geleceği adına umutlu olmamızı getiren bir tepkidir. Ama konuyu yüzeysel göstergelere göre değerlendirerek tek boyuta dayalı yargılara ulaşmak bizim gibi teknokrat örgütlerinin hakkı değildir. O nedenle et fiyatlarının haklı tüketicisi tepkileri yaratan fırlaması nasıl bir sürecin sonucudur hangi değişkenlere bağlıdır, onları aramak ve bütün içerisinde konuya bakmak gerekir.

Et fiyatları gerçekten de son iki ayda önemli bir artış eğilimine girmiştir. Şubat başında 6.500 TL. olan besici toplan karkas fiyatları yaklaşık % 40 yükselerek 8.500 TL. na ulaşmıştır. Kasap fiyatları 9.000 TL. den 12.000 TL. ye varmıştır.

Bu artış, son iki üç ayda ortaya çıkan yeni gelişmelerin sonucu değil, bir değişim sürecinin getirdiğidir. Artışın bize göre nedeni, arzın yetersizliği ve 1989'dan başlayarak hızlanan maliyet yükselmesidir.

Türkiye'de 1985'lerden başlayarak, et ve canlı hayvan ithaline bağlı olarak besiyeye alınan hayvan sayısında görece azalma meydana gelmiştir. Çünkü damızlık işletmeler peynir, süt tozu, et ve canlı hayvan dış alımının getirdiği güvensiz konjoktür nedeniyle önemli oranda ellerindeki damızlık materyali çıkarmışlardır. Bunun sonucu, izleyen bir iki yılda ortaya çıkmış, üretim potansiyeli gerilediği için kasaplık ham hayvan arzında düşmeler meydana gelmiştir.

Esasen bu tür olumsuz bir konjoktüre giren besicilik 1989 da yaşanan kuraklık nedeniyle daha zora girmiştir. Kuraklık nedeniyle oluşan yem yetmezliği ve yem fiyatlarının yükselmesi koşullara direnemeyen köylünün elindeki verimsiz materyali ucuz elden çıkarmasına neden olmuştur. Özellikle 1989 mera mevsimi sonu dökümüyle ortaya çıkan bu arz fazlalığı nedeniyle et fiyatları uzun süre artmadan devam etmiş ve bu eğilim 1990'ın Şubat'ına kadar sürmüştür.

Sonuçta bir anlamda deniz bitmiş ve besi hayvanı arzı tıkanma

noktasına vardığı için ani fiyat yükselmesi meydana gelmiştir.

Aslında son 5 yılı gözleyen bir bakış ile et fiyatlarının ortalama enflasyon üzerinde bir artış göstermediği anlaşılmaktadır. Örneğin 1985 ve 1989 arasında İzmir de gıda maddeleri 5.41 kat yükselirken et 5.25 kat, İstanbul da gıdalar 5.92 kat artarken et 5.56 kat yükselmiştir. Aynı dönemde yem et ilişkisi ise hayvancılığın alyehine işlemiş, örneğin 1985 de 1 kg karkas ile 20.58 kg yem alınırken 1989 da bu 17.30 kg ye düşmüştür.

Bu göstergeleri yok sayarak et boykotuna anlam vermek kanımızca yanlıştır. Tüketicinin korunması kuşkusuz doğrudur ve gereklidir. Ama bu yapılırken üreticinin de feda edilmemesi aynı ölçüde zorunludur.

Esasen Türkiye halkının et boykotu gibi bir lüksü yoktur. Et yiyemeyen geniş halk kesimleri eti zaten boykot etmiştir. Asgari ücretli insanlarımız olsa olsa ancak ekmeği boykot edebilir. Avrupa insanı yılda 75 kg eti tüketirken Türkiye de bu 26 kg'dir. Tüm gelişmişlik iddialarına rağmen 1974-1984 yıllarını kapsayan bir araştırma et tüketiminin 49 gr'dan 38 gr'ına düştüğünü net şekilde göstermektedir. Yüksek ve düşük gelir gruplarına göre yapılan bir değerlendirme bu tüketimin geniş yoksul halk kesimlerinde 17 gr'ına kadar başka bir deyişle yılda 5 kg'ına kadar düştüğünü ortaya koymaktadır. O nedenle çıkış noktası tüketici bilincine bağlı olsa da et boykotu geniş halk yığınları bakımından çok fazla geçerli değildir. Kanımızca biraz önce özlettiğimiz süreçten ötürü 1990 yılında et fiyatları arz yetmezliğine bağlı olarak, yazık ki artmaya devam edecektir.

Biz tüketiciyi üretmez koşullara iten ekonomik politikalara itiraz ediyoruz. Et boykotu eğilimini bir tüketici tavrı olması halinde saygıyla karşıyoruz. Ama Türk köylüsü adına, patatesten pirince, muzdan fasulye kadar yayılan ithal tarım ürünlerine boykotu gündeme getirmek istiyoruz.

Yetkilileri tüketiciyi koruma bahanesi ile sermaye çevrelerine aşırı kazançlar getiren ve tarım sektörüne hançer saplayan ürün ithal uygulamalarından vazgeçmeye çağırıyoruz.

**Üniversiteler; Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı;
Sağlık Bakanlığı; TSE; Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu;
Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı;
Gıda Sanayii İşverenleri Sendikası'na
"16 EKİM DÜNYA GIDA GÜNÜ"**

Nedeniyle Düzenlenecek Sempozyuma Katılma Çağrısı.

Ülke tarımına en geniş kapsamda hizmet üreten bir mesleğin yasal bir kuruluş olarak Oda'mız, tarım sektörü sorunlarına duyarlı olmayı, ondan da önemlisi meslek topluluğunun bilimsel ve teknolojik birikimini ciddi platformlara taşımayı, değerlendirmeyi ve oluşturulacak çözümleneleri yetkililer ve kamuoyuna aktarmayı, toplumsal sorumluluğunun gereği saymaktadır.

Kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu olmanın gerektirdiği bu sorumluluk anlayışımız çerçevesinde, gündeme getirmekte ve her boyutunu incelemekte zorunluluk gördüğümüz bir önemli sorun da "Gıda üretimi ve pazarlanmasının denetimi" konusudur. Toplum açısından yaşamsal önem taşıyan bu konunun tüm yönlerinin ilgili her çevre ve mesleğin katılımıyla ele alınması ve ülkenin gerek duyduğu çözümlenelerin araştırılması amacıyla, Oda'mız tarafından bir sempozyum planlanmış bulunmaktadır. 16 Ekim DÜNYA GIDA GÜNÜ kapsamında Ankara'da gerçekleştirmeyi programladığımız ve üniversite, Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Belediye, Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu, TSE ve Gıda Sanayi temsilcilerinin panel konuşmacısı olarak yer alacakları düşünülen sempozyuma kuruluşunuz yetkilisinin de katılması, konunun bütünlük kazanması anlamında son derece yararlı ve önemlidir.

12 Ekim 1990 tarihinde Ankara'da Türk-İş toplantı salonunda düzenlenecek olan bu sempozyuma ilgi duyulmasını, kuruluşunuzun bir yetkili konuşmacıyla temsil edilmesini ve sayın konuşmacının kimliğinin 1 Eylül 1990 tarihine kadar Oda'mıza bildirilmesini diler, saygılar sunarım.

**Mahir GÜRMÜZ
TMMOB
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Başkanı**

**ZİRAAT MÜHENDİSLİĞİ EĞİTİM, ÖĞRETİM SÜREKLİ
DANIŞMA KONSEYİ OLUŞTURULACAK.**

14 Ziraat Fakültesi Dekanlığına

gönderilen çağrıyı aşağıda sunuyoruz.

Oda'mız "TARIM VE MÜHENDİSLİK" dergisinin 34. sayısında yayımlanan çalışma programında da yer aldığı üzere, "tarımsal eğitim, öğretim ve istihdam ilişkilerini" her yönüyle gündeme getirip değerlendirmeyi ve meslek toplumunun tüm uzmanlık unsurlarının katılımlarıyla bu ciddi soruna çözümleneler araştırmayı, öncelikli sorumlulukları arasında görmektedir.

Yaklaşık on beş yıldan bu yana giderek derinleşen ve son yılların yeni fakülte açılması süreciyle değişik boyutlar kazanarak ağırlaşan istihdam sorunu, özellikle tarıma yakın alanlarda uğraş veren kimi başka mesleklerin ilgi alanımıza yönelik girişimleriyle daha da yaşamsal bir nitelik kazanmıştır. Ziraat mühendisi sayısında meydana gelen hızlı artış, yeni fakültelerdeki alt yapı ve öğretici yetmezliğine bağlı nitel eksiklikler, kamu istihdam olanaklarının kısıtlanması, özel istihdam yaratacak yasal çerçevenin oluşturulamaması ve kimi mesleklerden uzmanlık alanımıza yönelmiş haksız girişimler nedeniyle, mesleğimizin geleceği açısından çok ciddi tehlikeler gündeme gelmiş bulunmaktadır.

Özetlenmeye çalışılan nedenlerle, Oda'mız çalışma programının 2.1.2. maddesinde tanımlanan "Ziraat Mühendisliği Eğitim Öğretim Sürekli Danışma Komitesi"nin kurulup çalıştırılmasını Yönetim Kurulumuz daha fazla ertelenemez bir zorunluluk olarak değerlendirmiştir.

Oda'mız düzenleyiciliğinde oluşturulacak Komite'ye Fakültenizin de yetkili bir temsilciyle katılması, ilk toplantı gündemi için önerilerinizin 1 Ekim 1990 tarihine kadar gönderilmesi ve 3-4 Kasım 1990 tarihinde gerçekleşecek olan toplantıda Fakültenizin kim tarafından temsil edileceğinin bildirilmesi hususlarının değerlendirilmesini, soruna mesleğimizin geleceği bakımından duyarlılıkla ilgi duyulmasını diler, saygılar sunarım.

**Mahir GÜRMÜZ
TMMOB
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Başkanı**

Zirai Mücadele İlaçlarının Kullanımı ve Pazarlamasında Yaşanan Çirkinlikler

Güven BURMA
Zir. Y. Müh.
Adana Bölge Şube Başkanı

Tamamen kimyasal zehir içerdiği için insan ve çevre sağlığı açısından çok tehlikeli, aktif veya mamul madde olarak ithal edildiği için ülke ekonomisi açısından çok önemli, tarımsal üretim kaybının önlenmesi açısından kullanılması kaçınılmaz olan zirai mücadele ilaçlarının kullanılmasında ve pazarlanmasında şu anda tam bir kaos ve bir ziraat mühendisini utandıracak boyutlarda çirkinlikler yaşanmaktadır.

Bir takım yasal düzenlemelere, eskisi kadar etkin olmasa da kamu kuruluşlarının kontrollerine rağmen artık zirai ilaç pazarının disipline edilebileceği kanaatinde de değilim.

Özellikle son zamanlarda kamu kuruluşlarının bu konudaki yetkilerinin adeta hiçbirşeye karşın dercesine kısıtlanmasıyla bu başboşluk, ilacın üretim bazından pazarlanmasına, fiatından ambalajına, kullanım şekline kadar her kademe yaşanmakta ve adeta gene her kademe çeşitli şekillerde cinayet işlenmektedir.

Gittikçe çözümsüzlüğe doğru giden zirai ilaç kullanım ve pazarlamasındaki sorunlardan sadece birkaçı bile olayın ciddiyetini ortaya koymaya yeter.

1. Zirai ilaç atıldıktan bir iki gün sonra toplanarak pazara sunulan, yasaklanmış olmasına rağmen gizli gizli kullanılan hormonlar, artık günlük basında bile kullanılmıyacak kadar vakayı adiyeden olaylar olarak görülmektedir.

Oysa bu yolla alınan zehirlerin kanserojen etkileri veya vücutta meydana gelen birikimler dolayısıyla kalp krizi şeklinde beliren ölümlerin tartışılması dahi yapılamıyacak kadar gerçektir.

2. Bir takım ilaçlar insan ve çevre sağlığı açısından hayati önem taşıyacak kadar yanlış kullanılmakta ve bu yüzden akut zehirlenmeler meydana gelebilmektedir. Yanlış kullanım insana çevreye ve hatta bitkiye zarar vermesine rağmen bu yanlış kullanım devam etmektedir, mut-

laka durdurulması gerekir. Tekniğine uygun olarak kullanıldığı zaman son derece yararlı olan bu tür ilaçların yanlış kullanımını bu tür ilaçların sonu da olabilir.

3. Çiftçi şu anda üretim girdelerini karşılamıyacak kadar tam bir dar boğazın içine düştüğü için teoride dahi olmayacak bir takım yanlış uygulamaların peşine düşmüştür.

Buna rağmen, zirai ilaç pazarlaması açısından çiftçi, altın yumurtlayan kaz gibi görülmektedir. Başka işte çalışan göstermelik sorumlu müdürün diplomasıyla, tüccardan tefecisine, eczacısından kimyacıya kadar herkes bu sektöre soyunmuş. Bulmuş cahil çiftçiyi, sat satabildiğin kadar. Bayilik belgesi alındıktan sonra bunlara bir kere bile sorulmamış, sen kimsin, hiç tarlaya gittin mi, ekonomik mücadelesi eşiği nedir bilirmisin, haşşereyi tanırmısın, larvayı ergini ayırabiliyorsun. Öyle ya serbest piyasa ekonomisinde bunların ne önemi var. Zenk ilacı, kurt ilacı ya çıkarsa diyerek bir de kırmızı örümcek ilacı karıştır at. Nasıl olsa bu yüksek fatura çiftçiye çıkacak. Ya ödiyemezse diye bir endişe de yok. Alırsın seneti, koyarsın işleme. Parayı alamazsan bile tarlanın yarısını nasıl olsa alırsın.

Bu hayali bir senorya değil, Çukurova gerçeğinin ta kendisidir.

Son beş yıl içinde ödenemeyen borçlardan dolayı, tefeciye kaptırılan arazi miktarının sadece Ceyhan bölgesinde 10.000 dekar civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Zirai ilaç sektöründeki vurgunun en bariz örneği kullanılan ilaç miktarıyla ispat edilebilir. Örneğin, 1990 yılında Çukurova bölgesinde 100 milyar liralık zirai ilaç tüketileceği hesap edilmektedir. Kesinlikle iddia ediyorum ki, bu 100 milyar liralık ilacın en az 50 milyar liralık kısmı amaçsız, gereksiz ve tamamen çiftçinin bilinçsizliğinden istifade edilerek atılmaktadır. Bir başka deyimle bu 50 milyar lira, acımasız bayının bi-

linçsiz çiftçiye çıkardığı bilinçsizlik ve sahipsizlik faturasıdır.

Her gramına döviz ödeyerek getirdiğimiz bu ilaçları kendi maddi çıkarları için gereksiz yere kullanılmaya kimin ne hakkı var.

Bilinmelidir ki, zirai mücadele bayiliği bir ticari olay değil tamamen bir ihtisas işidir. Hem de öyle bir ihtisas işi ki, değil başka meslekten insanların, her ziraatçının bile soyunmaması gerekir.

Bu işin sadece zirai mücadele eğitimi görmüş ziraatçılar tarafından yapılması gerektiğine yürekten inanan kişiyim.

Öyleyse, herkesin haddini bilmesi, başkasına karşı, başkasının mesleğine karşı saygılı olması gerekir.

Yıllarını vererek eğitimini yaptığı mesleğinde başarılı olduğu kuşku götürmeyen kişilerin veya ekonomik gücüne güvenerek ben her işi yapmak hakkına sahibim diyen kişilerin, mesleğe, ihtisasa ve çiftçiye bir parçacık saygıları varsa bu piyasadan çekilmeleri gerekir.

4. Zirai ilaç pazarında yaşanan bir başka çirkinlik de ilaç fiyatlarının tesbiti ile ilgilidir. Zirai ilaç fiyatları neye göre tesbit edilmektedir.

Yukarıda da izah edildiği gibi zirai mücadele ilaçları ya etkili madde olarak veya hazır preparat olarak tamamen dışardan getirilmektedir. Bu durumda da doğal olarak fiyatlarının ya döviz kuruna veya enflasyona paralel olarak tesbit edilmesi gerekmektedir.

Ama bir bakıyorsunuz, çiftçinin çok az kullandığı, her firmanın değişik isim altında sattığı bir grup ilacın fiyatı bir önceki yıla göre hiç değişmemiş. Ama diğer taraftan sadece bir firmada mevcut olan ve çiftçinin çok miktarda kullanılması gereken bir başka ilacın fiyatı bir önceki yıla göre iki misline yakın artmış. Öyle bir fiyat takdir sistemini ne döviz kuru ile ilgisi var ne enflasyonla. O halde fiyatlar neye göre belirleniyor. Çok basit, fiyatlar, çiftçinin o ilaca olan ihtiyaç derecesi, ilacın rakibinin olup olmaması ve eğer rakibi yoksa çiftçinin bu ilaca ödeyebileceği en yüksek rakama göre belirleniyor.

Esasen bakanlık tavsiyesinde olmasına rağmen haşşerelerdeki süratli bağışıklık kazanma özelliğinden dolayı etkisiz kalan ilaçlardan tutun da bakanlık tavsiyesinde olmamasına rağmen su gibi satılan ilaca varıncaya kadar zirai mücadele ilaçlarında her şey birbirine karışmış durumda. Herkes çiftçiyi altın yumurtlayan bir kaz gibi görüyor. İşin garibi gene herkes bu altın zannettiği yumurtayı tek tek almak yerine, kazı kesip içinekinin hepsini bir defada almak peşinde.

Ey, Ulu Önder Atatürk'ün milletin efendisi diye takdim ettiği çiftçi, Allah yardımcın olsun.

GAP'ın Düşündürdükleri

Rıfat DAĞ
Zir. Y. Müh.

Kamuoyu gündeminde önemli yeri var GAP'ın kuşkusuz.

Onun büyüklüğü, yatırım hacminden veya teknolojik yeteneğinden kaynaklanmıyor; dayandığı gerekçelerin yaşamsal boyutu, GAP'a toplumun umut kapısı olma özelliğini kazandırmaya yetiyor.

NEDİR BU GEREKÇELER?

1. GAP'ın temel bulduğu yörenin refah düzeyi, bu bölgesel kalkınma projesinin en önemli sosyal gerekçesidir. Çünkü, GAP bölgesinin GSMH'dan aldığı pay, Türkiye ortalamasının, henüz % 47'si kadardır. Sonuç olarak, bölgelerarası gelişmişlik farkının giderilmesi hedefi, GAP'ın temel amaçları arasındadır.

2. Ülke ekonomisinin, içinde bulunduğu temel sorun, sanayileşme gücünün, kendini yenileyebilir, büyüyebilir fonları geliştirememesinde yatmaktadır. Sanayi için kaynak sorunu yıllardır aşılamamıştır. 1970'lerden beri ihracatın ithalatı karşılama oranı % 60'ı aşamamıştır. Sanayi sektörünün GSYİH'deki payı, henüz % 25 civarındadır.

Daha fazla üretmesi gereken, sanayiye kaynak geliştirmek durumunda olan bir ülke olarak GAP getirisi, önemli bir gelişme kapısı aralayacaktır. Bu da, altı çizilecek bir ekonomik gerekçedir.

3. GAP'ın teknik gerekçesi de olağanüstüdür; bu yöndeki maddi gerekçeler çok elverişlidir.

Türkiye'nin en yüksek gün uzunluğuna sahip bölgede, güneş enerjisinin, su enerjisi ile bütünleşerek, bitki fizyolojisinde fotosentez olayı yaşanacak ve üretim, mezopo-

tamya'nın bereketli topraklarında emsalsiz büyüyecektir.

Öyle bir sonuç doğmaktadır ki, Türkiye'nin geleceği GAP'a, GAP'ında geleceği, bölge kalkınmasına bağlıdır.

GAP BÖLGESİ EKONOMİK DURUMU:

Türkiye nüfusunun % 8.5'ünü barındıran bölgenin, sanıldığına aksine, ülke kalkınmasına - ekonomisine - katkısı yüksektir.

İmalat sanayi katma değerindeki payı % 1.9 olmasına karşın (1988) Türkiye katma değerine katkısı % 9'dur. Bu oran, nüfus payından yüksektir. Buna karşın, Türkiye GSYİH'dan % 4 pay alabilmektedir. Görüldüğü üzere GAP bölgesinden, gelişmiş yörelere büyük oranda kaynak transfer edilmektedir.

Sonuç olarak denebilir ki, kalkınma sanayileşme ile eşanlamdır. Çünkü, tarımsal ürünler fiyatı, sanayi ürünleri fiyatının gerisinde seyreder. Dolayısıyla, geleneksel üretim bölgeleri, gelişmiş bölgelere sürekli kaynak transfer ederler. Ve bu, tarımı organize olmamış, geleneksel üretim bölgelerinde, en çarpıcı biçimiyle, yaşanmaktadır.

İmalat sanayi yanında, aramalı ve yatırım mali üreten sanayiye Devlet Desteğinde ağırlık verilmelidir.

Üretim ve yatırım fazlasının, kalkınma zincirinde büyüklük kazanması, sanayinin büyüklüğüyle orantılıdır.

Ayrıca diyebiliriz ki, üretimin mekansal gelişimi ile gelirin mekansal gelişimini aynı boyutlarda tutmak, macro amaçların gerçekleşmesi için

temel ilke olmalıdır. Bunun literatürdeki adı da ekonominin MAHAL-LİNDE ENTEGRASYONU'dur.

DOĞU HAYVANCILIK PROJESİ GÜNDEME GELMELİ VE GAP EKONOMİSİ DOĞU ANADOLU'YA ENTEGRE EDİLMELİDİR:

GAP projesi, sadece Güeydoğunun 6 ilini doğrudan etkilemeyecektir. İç dinamikleri ve geniş üretim hacmiyle, doğu hayvancılık projesini gündeme getirecektir. Doğu Anadolu'nun, 20 milyona yakın B.baş + K.baş hayvan popülasyonunun nitel gelişmesi, GAP'a bağlıdır. Gelişmiş ülkeler tarımında, hayvansal üretimler payı % 70'iken, bizde % 35'ler civarındadır. Tarımsal gelişme, bir bakıma bitkisel üretimlerin bir üst besin zincirine (hayvansal ürünlere) dönüştürülebilmesiyle ölçülür.

Doğu hayvancılık proje stratejisi, hayvancılığın gereksindiği yoğun yem girdileri (Arpa, yemlik, buğday, mısır, sorgum, soya küspesi, diğer yağlı tohumlar küspesi vs.) ile kısmen kaba yemin GAP'tan sağlanması, kaba yem, mer'a kapasitelelerinin Doğu Anadolu'da geliştirilmesine dayandırılmalıdır. Böylece, Doğu Anadolu hayvancılığının en büyük sorunu aşılmış olacak, giderek hayvancılığın diğer önlemlerine (genetik iyileştirme, hayvan barınaklarının ıslahı, hayvan sağlık hizmetleri, pazarlama sistemlerinin geliştirilmesi gibi) bütünleşme sağlanabilecektir.

İHRACAT İLİŞKİLERİ, YENİ İHRACAT KAPILARINDA YOĞUNLAŞMAYI GEREKTİRMEKTEDİR:

Ülkeler ekonomilerinde önemli gelişmeler ve değişiklikler yaşanmaktadır. Çin ve Hindistan, tarımda kendine yeterli duruma gelmiştir. Çin, mısır üretiminde, dünyanın 3. ihracat ülkesi olmuştur.

AT ülkelerinde, tarımda kamu stokları artmıştır. 1988 yılında tahıl stokları 10 milyon tona, tereyağı stokları 0.2 milyon tona ve sığireti stokları ise 0.7 milyon tona ulaşmıştır.

Tarım ürünleri ihracat ilişkileri, yeni pazarlar bulunmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Çünkü, geleneksel ihracat kanallarımızda, 1970'lerden

sonra ve özellikle 80'li yıllarda büyük değişiklikler olmuştur.

İhracatın ülke gruplarına göre dağılımında, AT ülkelerinin de içinde bulunduğu OECD ülkelerinin payı % 70'lerden % 50'lere düşmüştür (1988). Bu süreçte Ortadoğu, İslam ülkeleri ile sosyalist ülkeler ticareti geliştirmiştir. GAP'ın hedeflediği tarımsal ürünlerde (pamuklu dokumalar hariç) Avrupa ülkelerinde önemli bir şansımızın olacağını sanmıyoruz.

AT, Roma anlaşmasının 39. maddesi ORTAK TARIM POLİTİKASI ile ilgilidir. Kısaca bu politika tarımı, üye ülkeler tarımını sıkı koruma altına almaktadır. Bunun bize yansımaları, özellikle fındık ve kuru üzüm piyasalarına büyük darbeler biçimindedir. İtalya ve İspanya, son yıllarda zeytin ve şarapçılığı daraltarak, başta fındık olmak üzere, kabuklu meyvelerde bir atılım içerisindedir.

Bu nedenlerle de GAP gelişme koridorlarını, İran, Irak ve Sovyetler sınırına kadar bağlamanın, önemi büyüktür.

GAP TARIMSAL YAYIM YÖNTEMİ, TYUAP ÜZERİNE:

TYUAP'ın şanssızlığı, bu programın sadece tarım tekniklerini çiftçiye aktarma formülasyonunda kalması ve etkinliğinin, yapısal bozukluklar içerisindeki işletmeler karşısında;

Yıllardır söyleriz:

Kaybolmasıdır.

TYUAP, sadece bilgi şarjına dayanmaktadır. Entegre kalkınma çabalarının ve daha çok geleneksel

üretim bölgelerinin gereksindiği işletmelerin girdi tedariki, üretim ve pazarlama gibi üçlü fonksiyonların dışında tutulması veya bu fonksiyonların yeterince optimize edilemediği anlayışına güven duyulması, bu projenin Güneydoğu'da başarı şansını sıfıra indirmiştir.

Artık üzerinde ısrar edilmemelidir.

Çiftçi, bilgi yanında, girdi, işletme organizasyonu ile pazarlama da istemektedir. Türkiye'nin, hele Güneydoğu'nun öznel koşulları kırsal yapılanma karakteri, daha yoğun kalkınma programlarının uygulanmasını gerektirmektedir. TYUAP gibi yayım modelleri, daha gelişmiş yöreler veya ülkeler için geçerli olabilir.

TYUAP, 1984 yılından beri, Diyarbakır, Urfa ve Mardin'de 113 Köy Grup Teknisyenliği, 95 araç ve 20 milyon \$'la, bölge tarımının önüne düşmüş, o yıldan beri bugüne kadar 1 avuç mısır ekimini gerçekleştirmemiştir.

Önerimiz, TYUAP Projesinin iyileştirilmesi ve önemli rasyonelleme kavuşturulmasıdır. ENTEGRE YAYIM VE GELİŞTİRME PROGRAMLARI hayata geçirilmelidir.

Kısaca özetlersek, projeler bazında çiftçi birlikleri oluşturularak (kooperatif, birlik veya özel statüde şirket) Bakanlık bu birliklere rehberlik yapmalıdır. Dolayısıyla görevlendirilecek finans kuruluşları (T.C. Ziraat Bankası v.s.) destekleriyle projeler, girdi tedarikinden pazarlamaya kadar, hayata geçirilmelidir.

TOPRAK REFORMU NEDEN ÜRKÜTÜYOR?

GAP Bölgesinde, nüfusun yarısı kırsal kesimdedir. Kırsal ailelerin % 41'i, 1.5 milyondan fazla insan topraksız ve üretim dışındadır.

Kalkınım, insan kaynağının geliştirilmesidir de.. Bu insanların üretime kazandırılması, insan kaynağının geliştirilmesi, teknolojik birikim için bilgi altyapılarının oluşturulması yanında, kırsal kesimin kentler üzerindeki nüfus baskısının azaltılması yönünde de değerli sonuçlar verecektir.

Toprak reformu kavramı çok çığnandı ve gereksiz spekülasyonlar bu kavramı eskitti diyebiliriz. Toprak reformu, ne olağanüstü sosyal politika genişletme aracıdır, ne de düzeni alt-üst edecek bir girişimdir.

Adından da anlaşılacağı gibi, bunun şurasında bir reformdur.

Ve Güneydoğu koşullarında, GAP'ın teknik başarısı için de mutlak gerektir.

Toprak reformu veya arazi edindirme kavramı, kalkınmanın diğer fonksiyonlarından (arazi edindirme, miras hukukunun yeniden düzenlenmesi, işletmelerin bir birlik şemsiyesine alınması, mevcut arazilerin toplulaştırılması, tarımsal yayım ve eğitime önem verilmesi, köylerin mezaralara bölünmesini doğuran sosyal problemlerin ve köy altyapılarının çözümü, devletin diğer Sağlık-Sosyal çalışmalarının yoğunlaştırılması, toplumun mali politikalarının köylüye-çiftçiye rant bırakır biçimde düzenlenmesi) ayrı düşünmemek esas olmalıdır.

"TARIM HAFTASI 91"

GÜNDEM:

TÜRKİYE TARIMININ 80'Lİ YILLARI

Kırsal Kalkınma ve Yeni Yaklaşımlar

Zekai BAKAR
Diyarbakır Bölge Şube Başkanı

Kalkınma kavramı en genel biçimiyle "Toplumsal Refahın Arttırılması" olarak tanımlanmaktadır. Yönetimlerin asli görevi ve insan topluluklarının en belirgin amacı olan Kalkınma Çabaları içerisinde Kırsal Kalkınma uygulamaları da önemli yer bulmuştur. Geçmişten günümüze, Kırsal Kalkınma çalışmaları çeşitli alanlarda, değişik yaklaşım ve önceliklerle ele alınmış halen süre gelmektedir.

CUMHURİYET DÖNEMİ ÖNCESİ:

Batı'daki gelişmelerin etkisi yanında, geleneksel Osmanlı Mülkiyet düzeninin bozulmaya başlamasıyla birlikte, özellikle 1800'lü yılların ortalarından başlayarak, Kırsal alanın gelişmesi için bazı uygulamaların yapıldığı gözlenmektedir.

Özetle bu çalışmaların bazı önemlilerini hatırlatmak gerekirse; daha sonra Ziraat Bankası'na dönüşecek, Yardımlaşma Sandıklarının kurulması, daha verimli bazı bitki türleri ve hayvan cinslerinin getirilerek yaygınlaştırılması çabaları, incir gibi bazı ürünlere dayalı bugünkü Tarım-Satış Kooperatifleri Birliklerinin temelini oluşturan kooperatiflerin kurulması, en önemlisi Tarımsal öğretimin başlangıcı sayılan Halkalı Ziraat Mektebi'nin açılması gösterilebilir.

CUMHURİYET DÖNEMİ:

Devletin yeniden örgütlenmesine ağırlık verilen; ilk 20-25 yıl Devlet Üretme Çiftliklerinin kurulması, Ziraat işlerinin İktisat ve Tica-

ret vekaletinden ayrılıp, Ziraat vekaletinin kurulması, Ankara'da Ziraat Fakültesi'nin açılması, tüm ülkede yaygınlaştırılması, Araştırma ve İslah İstasyonlarının açılması gibi, hizmetlere öncelik verilmiştir.

Bu arada günümüzde bile derin etkileri görülen, toplumsal Kalkınma tarihimizin, en önemli uygulamalarından biri olan Köy Enstitülerini saygıyla belirtmek gerekmektedir.

Temel düzenlemelerin tamamlanmasından sonra sulanabilir, alanların arttırılması, makinalaşma sonucu yeni tarım alanlarının kazanılması, girdi kullanımlarının giderek yaygınlaştırılması, yeni bitki ve hayvancılıklarının denenerek uygulamaya alınması gibi teknik ağırlıklı uygulamalara öncelik verildiğini görmekteyiz.

1960'lı yıllarda birlikte, ülkemizde başlayan planlı Kalkınma Dönemi birçok alanda olduğu gibi, kırsal alanın kalkınması konusunda da yeni yaklaşımlar getirmiştir. Sonuç olumsuz olmakla birlikte, Kırsal alana götürülecek hizmetlerin tek elde toplanmasına yönelik Köy İşleri Bakanlığının kuruluşu bunlardan birisidir.

Ağırlıklı konumuz olacak bu dönem ayrıca, dış dünyadaki uygulamaları göz ardı etmeyen ve diğer ülkelerle de yoğun ilişkiler içerisinde giren, bir Kırsal Kalkınma yaklaşımını beraberinde getirmiştir.

Kırsal Kalkınma açısından bu dönemin karakteristiklerini belirtilecek örnek olay ve uygulamalar olarak, köylülüğün örgütlenmesine yönelik olarak 1968 yılında çıkarılan 1163 sayılı kooperatifler yasası, 1984 yılında uygulamaya konulan Tarım-

sal Yayım ve Uygulamalı Araştırma projesi, Dünya Bankası ikraz ve kredilerinin desteklendiği Çankırı-Çorum Kırsal Kalkınma Projesi, Erzurum Kırsal Kalkınma Projesi Hayvancılığın geliştirilmesine yönelik bir dizi proje gösterilebilir.

NE DURUMDAYIZ:

Politik sözcülerin dünyada kensini besleyebilir ender ülkelerden biri olduğumuzu belirtmelerine rağmen, bazı önemli göstergelere bakıldığında Kırsal Kalkınma açısından durumun hiç de beklenildiği gibi gelişmişlikte olmadığı görülmektedir.

Kalkınma nisbi bir kavramdır. Bu açıdan ülke içindeki mutlak gelişmeleri göstererek değerlendirme yapmak, hatalı sonuçlara götürmektedir. Bu alanda çalışan, özellikle batı ülkeleriyle aramızdaki göstergeler giderek açılmaktadır.

Tarımda makinalaşmayla ortaya çıkan işgücü fazlası, kentlere göçü arttırmış, kentlerin örgütlü iş olanakları bu baskıyı istenilen düzeye düşürememiştir. Buna karşılık kente göçü bir ölçüde durdurabilecek önlemler alınmamıştır.

İşletme büyüklüklerinin artması beklenirken, küçük mülkiyet yapısı süregelmiştir. Bu durum işgücü verimliliğini düşürmüş, gizli işsizliğin artışı kendiliğinden getirmiştir.

Yaklaşık değerlerle Tarımsal İşletmelerin % 82'si % 41'lik bir alanı, % 18'i % 59'luk bir alanı kapsamaktadır. Bu dengesizlik bazı bölgelerimizde daha da büyüktür.

Çiftçi gelirleri giderek düşmektedir. 1980 yılına göre 1986 yılındaki gelir düşüklüğü % 50 dolaylarındadır.

Küçük ve orta köylülük ile % 14'e varan topraksız köylülük tamamen dağılık, girdi ve üretim sonuçlarını belirleme gücünden yoksun örgütsüz durumdadır.

KAVRAMSAL YAKLAŞIM:

Çok kısa olarak belirtmeye çalıştığımız bu olumsuzluklar, makro ekonomik düzenleme yanlışlıkları, toprak dağılımı dengesizliğinin kaldırılmaması gibi genel düzenlemeye yönelik olmamasının yanında, büyük ölçüde köylülüğe hizmet getirmeyi amaçlayan kuruluşların kav-

ramsal yaklaşım yanlışlıklarından kaynaklanmaktadır.

Dünya Bankası kaynaklarıyla uygulanan Çankırı-Çorum ve Erzurum Kırsal Kalkınma Projeleri ile Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi Kavrasal yanlışlıklar nedeniyle, başarısızlığa uğrayan örnek projeler olarak gösterilebilir. Nedir bu yanlış yaklaşımlar?

Uygulama öncesi ciddi araştırmalar yürütülmemiştir. Olaya yalnızca teknik düzeyde yaklaşılmış, uygulama alanındaki insanların görüşleri yeterince alınmamıştır.

Kırsal Kalkınma Projelerinin en önemli yanı olan yayım çalışmalarına laf olsun gibisinden yer verilmiştir.

Projelere ağırlıklı teknik hizmet ve fırsatların sunulması olarak bakılmıştır. Fiziki yatırımlar tek amaç gibi görülmüştür. Kaldı ki fiziki uygulamalarda da uygun teknoloji seçilememiştir.

Proje uygulamaları Entegre yaklaşımla ele alınmadığından, birim projelerin içindeki alt proje boşlukları doğmuş, farklı projelerin birbirleriyle birlikteliği sağlanamamıştır.

Kalkınma çalışmalarının olmazsa olmaz ilkesi kalıcılık ve örgütlenme çalışmalarına uygulamalarda hiç yer verilmemiştir.

Saha ve ülke gerçekleri düşünülmemiştir. Gelişmiş ülkelerde uygulanan ve o şartlarda başarılı olabilen yayım yöntem ve sistemleri adapte edilmeye çalışılmış ve sonuç olumsuz olmuştur.

Kalkınmanın en önemli unsuru insandır. İnsanlarda tutum, davranış ve inanç değişikliğine yol açmayan çalışmaların istenilen kalkınma sonuçlarını vermeyeceği açık bir gerçek iken, yalnızca teknisist yaklaşımlara yönelik uygulamalar programlanmıştır.

Son olarak uygulamalar, düşünsel olarak hazır olmayan, bünyesel sorunlarını çözmemiş kararsız ve yetersiz kuruluşlarca yürütülmüştür.

YENİ YAKLAŞIMLAR:

Çağdaş yaklaşım, Kırsal Kalkınmayı yalnızca üretim ve verim artışı olarak ele almamaktadır. Elbetteki üretim ve verim artışına yönelik çalışmalar için temeli olduğundan, son derece önem kazanmaktadır. ancak olayın bir boyutudur. Ve gerçek hedefi değildir.

Sistem olarak, Kırsal alanda Eğitimden-Sağlığa, Altyapı Hizmetlerinden-Bitkisel ve Hayvansal Tarımdaki üretim ve verim artışına, El Sanatlarına yönelik çalışmalardan-İstihdam programlarına kadar çalışılan alanda Toplumsal Kalkınmaya yönelik programlar üretmeyi ele almaktadır. Burada gözden kaçırılması gereken en önemli nokta projelerin bir hedef, bir amaç değil, bir araç olmasıdır.

Çağdaş yaklaşımda uygulamalar, "Sorunlarının farkına varan, varmakla yetinmeyip, çözüm yolları arayan, örgütlü Kır Toplulukları oluşturma ortamı yaratmanın araçlarıdır."

Katılım bir diğer çok önemli öğedir. dünyada yapılan ve başarısızlıkla sonuçlanan Kırsal Kalkınma çalışmalarında diğer bazı faktörlerin yanında, ortak neden olarak; çalışılan yörede halkın yeterli düzeyde uygulamalara katılmasının sağlanmaması olarak gözlenmektedir.

Katılımın sağlanması, araştırma sonucu projelere katılım, uygulamalara katılım, sonuçlarına ilişkin değerlendirmeye katılım gibi tüm proje sürecini kapsamaktadır. Bu süreç bir diğer özelliğiyle eğitimi de öngörmektedir.

Kalıcılık-örgütlenme Kırsal Kalkınmanın nihai hedefidir.

Özellikle orta ve küçük çiftçilerin kendi Demokratik örgütlerinde birleşemedikleri sürece, kalkınma çabaları başarısız kalmaktadır. Kalkınma çalışmalarına destek veren kamu kurumları veya başka kurumların verdiği destek bir süre sonra kesilebilir veya azalabilir.

Örgütsüzlük halinde bu andan sonra kalkınma çabaları yeterli düzeyde sürmeyecek veya sona erecektir. Kooperatifçilik özellikle köylülüğün kalkınmada vaz geçemeyeceği bir araçtır. Kooperatifler yoluy-

la bir yandan girdi ve ürünlerinin fiyatları konusunda tavır koyabilme olanaklarına kavuşurken, diğer yandan da birey olarak sağlayamayacakları kamusal olanakları zorlayabilmektedirler. Diğer yandan Demokratikleşme süreci içinde yerlerini sağlayabilmek yoluyla, yükseltilmiş görüş ve etkilerini genel platforma duyurabilmektedirler.

Bu genel ilkelerin ışığında uygulamalar sürdürülmesine ilişkin esaslar ise; aşağıdaki şekilde olmalıdır.

Ne yapılacak? Nasıl yapılacak? ilişkin uygulama öncesi araştırmalar, yıllarca sürebilecek, yöre insanında kararlara katıldığı bir boyutta yapılmalıdır. İlk uygulamalar mümkünse gelir getirici projelerden başlatılmalıdır.

Kaynakların en rasyonel kullanımını gerçekleştirebilecek yöre insanını benimseyebileceği teknolojiler seçilmelidir. Hane barınaklarının son derece sağlıklı olduğu ortamlarda, hayvan barınaklarının çok teknik bir yaklaşımla örneğin duvarlara fayans döşeme önerisi, başarısızlıkla sonuçlanacaktır.

Proje mutlaka entegre yaklaşımla gerçekleştirilmelidir.

Gerek ana projenin alt projeleri, gerekse kredi pazarlama gibi illeri-geri tüm ilişkiler düzenlenmelidir.

Eğitim-Yayım ve Örgütlenme ile bunların tekniklerinin en uygun olanları tüm yönleriyle araştırılıp, uygulamaya konulmalıdır.

Özette belirtmeye çalıştığımız ve günümüz Kırsal Kalkınma çalışmalarında uygulamasını bulmuş yeni yaklaşımların, hayata geçirilmesi açığı zordur. Ancak, başarı isteniyorsa kaçınılmazdır. Bu herşeyden önce bir istek sorunudur. Kırsal alanda çok kötü koşullarda yaşayan yoksul köylülüğün durumlarının iyileştirilmesi bu isteğin yaratılmasına bağlıdır.

DUYURU

ODAMIZA ÜYE OLMAK İÇİN İSTENEN BELGELER:

- 1- 2 ADET FOTOGRAF
- 2- MEZUNİYET BELGESİ
- 3- NÜFUS CÜZDANI ÖRNEĞİ
- 4- 13.000 TL. KAYIT ÜCRETİ

Çevre Sorunları

Prof. Dr. A. Vahap KATKAT
U.Ü. Ziraat Fakültesi
Toprak Bölümü Öğretim Üyesi

İnsanların biyolojik, sosyal ve ekonomik işlevlerini sürdürdükleri ortamı çevre olarak tanımlamaktayız. Çevre sorunları da insanlığın ilk üretim-tüketim ilişkilerinin başladığı zamandan buyana varolan bir olgudur.

Dünya kamuoyu tarafından son yıllarda oldukça yaygın ve yoğun biçimde tartışılmaya başlanan çevre sorunları, hava, su ve toprak gibi doğal kaynakların, hızla tüketilmesi ve kirlenmesi sonucu ortaya çıkmıştır.

Gerçekten dünya nüfusunun hızla artmasına karşın, sınırlı olan doğal kaynaklar giderek azalmakta, ya da üretkenlikten çıkmaktadır. Bu nedenle günümüzde 560 milyon insan yetersiz beslenmekte, kaynak savurganlığı aynı şekilde sürerse bu sayının katlanarak artış göstereceği hesaplanmaktadır.

Benzer göstergeler ülkemiz içinde geçerlidir. Örneğin ülkemizde ailelerin % 12,2'si protein, % 12,5'i enerji gereksinimleri açısından yetersiz beslenmektedir.

Bebek ve çocuk ölüm oranları gelişmiş ülkelerin on katı dolayında seyretmektedir. AET ülkelerinin yolda yumurta tüketimi bizim 3, et tüketimi ise yaklaşık 4 katımıza yakındır. Kimi örnekleri verilen beslenme ve sağlık parametrelerinin ekonomik gerekçeleri yanında doğal kaynaklara uzanan temelleri de bulunmaktadır.

Ülkemizin bir tarım ülkesi olması ve tarıma dayalı sanayinin ihracat gelirlerimizde önemli bir yer tutması özellikle toprak, su ve or-

man kaynaklarımızın korunması gerekliliğini daha fazla artırmaktadır. Ancak artan nüfusumuza karşın işlenebilir ya da tarıma açılabilir arazilerimiz son sınırına ulaşmış bulunmaktadır. Türkiye toprak rezervi kalmamış ve tarım toprakları kaynaklarının son sınırına ulaşmış 19 dünya ülkesinden birini oluşturmaktadır.

Günümüzde son sınırına ulaşılan verimli tarım topraklarımız bırakın artırılmasını her yıl erozyon, tuzlulaşma ve alkalileşme gibi doğal etmenlerin yanında sanayi kuruluşları, kentsel yerleşim, turizm yapılaşmaları, kum ve tuğla ocakları işgali gibi yapay etmenler ile de hızla azalmaktadır. Gerçekten istatistiklere göre 1970 yılında fert başına 4.4 da tarım arazisi düşerken bu değer 1980 yılında 3.66 da olmuştur. 1990 yılında ise fert başına düşen tarım arazisi düşebileceği sanılmaktadır. Bu duruma göre fert başına 3 da tarım arazisi amaç dışı kullanım ve nüfusun da hızla artışıyla son 20 yılda % 68 oranında azalma gösterecektir.

Topraklar bilindiği gibi çeşitli etmenlerin etkisi altında ve uzun zaman süreci içinde oluşan bir varlıktır. Oluşumu binlerce yıl süren toprağın varoluş sürecini hızlandırmak mümkün olmadığı gibi yapay olarak da artırmak mümkün değildir. Bu nedenle toprak kullanımında çok dikkatli olunması gerekmektedir. Amaç dışı ve yanlış kullanım sonucu tarım toprakları ve yeşil alanlar elden çıkmakta, sonradan alınacak önlemler fayda sağlamamakta ve bir daha geriye dönüş olmamaktadır.

Atalarımızdan devir aldığımız ve üzerinde yaşadığımız bu varlığı çok iyi korumak, dengeli ve planlı bir şekilde kullanmak, en iyi şekilde ve bizden sonra gelecek nesillere devretmek zorundayız.

Ülkemizde tarımsal potansiyeli çok yüksek, uygun iklim koşullarına sahip ovalarımız bulunmaktadır. Ancak ülkemizde fiziksel arazi kullanım planlarının yetersiz olması, aşırı nüfus artışı, plan ve programsız sanayileşme bu tarımsal potansiyeli yüksek ovalarımızın giderek elden çıkmasına neden olmaktadır. Bu ovaların başında da Bursa Ovası gelmektedir. Yaklaşık 39.000 ha'ı bulan Bursa Ovası'nın deşarji Nilüfer Çayı tarafından yapılmaktadır.

Kalkınma çabası içerisinde olan ülkemizde sanayileşme ve fazla nüfus artışına bağlı olarak hızlı kentleşmeden dolayı Bursa Ovası'nda verimli tarım toprakları ve yeşil alanlar azalmaya, doğal denge bozulmaya başlamış ve bir çok problemi de beraberinde getirmiştir. Günümüzde Bursa Ovası'nın 1/4'ünden fazlası amaç dışı kullanıma ayrılmış durumdadır.

Bursa interlandı oldukça geniş, tarımsal potansiyeli fazla topraklara sahip dağ, deniz ve kaplıca turizmi yönünden oldukça şanslı bir ilimiz durumundadır.

Ancak doğal kaynakları oldukça zengin bu ilimizde otomotiv sanayi ve yan sanayi ile tekstil sanayinin gelişmesi bu ilimize gerek yurt içinde ve gerekse yurt dışından insan göçünü hızlandırmıştır.

Bursa ili son yıllardaki istatistiklere göre nüfus artışı yönünden ilk sıralarda yer almaktadır. Gerçekten Türkiye'de nüfus artışı % 2,5 iken, Bursa'da bu oran Türkiye ortalamasının iki katı yani % 5 düzeyindedir. Bu hızlı göç ve nüfus artışı beraberinde hızlı bir kentleşmeyi getirmiştir.

Fiziksel arazi kullanım planlarının olmaması kontrol ve denetimlerde yetersiz kalınması kentlerin mevcut plan sınırlarının aşılmasına ve yeşil alanların işgaline neden olmuştur. Günümüzde yeşil Bursa Ovası yer yer kırmızı kiremitlerin kapladığı bir ova görünümündedir. Özellikle Bursa'da 1984 yılından itibaren konut yapımında büyük bir patlama olmuş, yeşil alanlar kentsel

yerleşime dönmüştür. Ayrıca Bursa şehri belediye sınırları yaklaşık 16.000 ha alan işgal ederken, Büyükşehir Belediyesi olmasından sonra bu sınırlar 30 000 - 35 000 ha'ya artış göstermiştir. Belediye sınırları içine giren bugün Bursa Ovası'nın en verimli toprakları ve yeşil alanlar kısa zamanda arsa niteliği kazanacak ve kentsel yerleşime dönüşecektir.

Bursa'da sanayi tesislerinin çoğunluğu Bursa Ovası'nın düz ve düze yakın eğimlerde oluşu hafriyat kolaylığı, ulaşım, elektrifikasyon ve Nilüfer Çayı nedeniyle deşarj olanakları göz önüne alarak ovada yerleşmeyi yeğlemişlerdir. Buralarda kurulan fabrika, atölye vs. tesislerin çevresinde kentsel yerleşim hızlanmış verimli tarım toprakları ile yeşil alanların kullanımı amaçlarının dışına çıkmıştır. Sanayi kuruluşları ve kentsel yerleşim yalnızca verimli topraklar ve yeşil alanları işgal etmekle kalmamış toz, duman, katı ve sıvı atıkları ile çevre kirliliğine neden olmuştur.

Gerçekten şehir kanalizasyonu hiç bir arıtma yapmadan Nilüfer çayına karışmaktadır. Ayrıca Kestel'den başlayarak tüm ovadaki boyama atölyeleri, deri tabakhaneleri, akü imalathaneleri ve Demirtaş yöresindeki sanayi kuruluşları atıklarını Nilüfer çayının bir kolu olan Panayır deresine vermektedir. Organize sanayi bölgesindeki tüm sanayi kuruluşları deşarjını alan Ayvalı Deresi ise yılın hemen her mevsiminde kirliliğini korumaktadır. Burada en önemli husus ovada tarım yapan üreticiler içerisinde organik kökenli kimyasal maddeler, ağır metaller, detarjanlar ve kanalizasyon atıklarını kapsayan bu su ile sebze yetiştirmekte ve bu sebzelerde Bursa pazarlarında satılarak tüketilmektedir. Sanayi kuruluşları ve evsel atıklar ile kirlenen su ile sulanan toprak ve bitki kirlenmesini pestisidler (yani tarım ilaçları), aşırı gübre ve hormon kullanımı daha da artırmaktadır. Gereğinden fazla kullanılan tarım ilaçları sebze ve meyveler üzerinde kalıntı bırakarak, zehirlenmelere yol açmaktadır. Aşırı gübre kullanımı toprak kirlenmesine neden olduğu gibi bazı bitkilerin kalitesini de olumsuz yönde etkilemektedir. Örneğin azotlu gübreyle fazla gereksinim gösteren ıspanak bitkisi gereğinden fazla azotlu gübreleme yapıldığında bünyesinde nitrat iyonları birikim göstermekte ve bu daha sonra nitrite dönüşerek insan sağlığına

zararlı olmaktadır. Özellikle fazla azotlu gübre kullanılan Fransa, İsviçre, İngiltere ve Hollanda gibi ülkelerde yer altı suları kirlenmeye başlamış ve bu gübrelerin kullanımı sınırlandırılmıştır.

Hormonların bilinçsizce kullanılmasında sebze ve meyvelerde birikimlere neden olmakta, hormon dozunun fazla kaçması sonucunda bitkilerin genotipi etkilenerek şekilsiz meyveler oluşmaktadır. Ülkemizde kullanılan hormonların büyük çoğunluğu Avrupa ve Amerika'da yasaklanmış durumdadır.

Bursa'da çevre sorunlarından bahsedilirken hava kirliliğinden bahsetmeden geçemeyeceğim. Yeşil Bursa kentinin doğal kaynaklarından olan su ve toprağında olduğu gibi havasındaki kirlilikte önemli ölçüde artış göstermiştir. Bursa'da kirliliğini oluşturan etmenleri şu şekilde sıralamak mümkündür.

1. Konut ve sanayide ısınmadan kaynaklanan baca, gaz ve dumanları,
2. Sanayide kullanılan kimya teknolojisinin zehirli gaz ve tozları,
3. Taşıtların egsoz gaz ve dumanlarıdır.

2 Kasım 1986'da yürürlüğe giren Hava Kalitesini Koruma Yönetmeliğinin Dünya Sağlık Örgütü'nün değerlerini göz önüne alarak saptığı "Kış sezonu ortalaması sınır değerlerine" göre 250 Mg/m³ SO₂, Dünya Sağlık Örgütü'nün değeri ise 75 Mg/m³ SO₂'dir. Geçen Ocak ayının 2. yarısında ise Bursa havasında-

ki SO₂ oranı ise 1500-2000 Mg/m³ düzeyine çıkmıştır.

20. yüzyılın 2. yarısından sonra teknolojiye meydana gelen hızlı gelişme, hava, su ve toprakların kirlenmesine neden olmuştur. Gerçekten insanlar, hayvanlar ve bitkiler evrimlerinde hiç karşılaşmadıkları sentetik kimyasal bileşikler ile karşılaşmaya başladılar. Canlılar yaşadıkları çevre ile interaksyona girerek yavaş yavaş kendilerini değişen çevre koşullarına uyarlamaya çalıştılar. Biz buna adaptasyon diyoruz. Adaptasyon yeteneği fazla olan canlılar yaşamlarını sürdürmekte, adaptasyon yeteneği fazla olmayan canlılar ise yaşamlarını yitirerek doğadan silinmektedirler. Marmara denizinde yaşayan bir çok balık türünün kaybolması gibi.

Ancak bazen çevre koşullarında (ışık, nem, soğuk, radyasyon, kirlilik gibi meydana gelen değişiklikler canlıların genlerinde mutasyon olayının meydana gelmesine neden olurlar ve böylece canlıların kalıtsal özellikleri değişime uğrar.

Bu mutasyonlar içinde en tehlikelisi karsinogen türdeki mutasyondur ki buna kansorejen etkide denilmektedir. Ayrıca bu mutasyon olayları sonucunda fizyolojik defekt ve aksaklıklar da ortaya çıkmaktadır. Çernobil olayı sonucunda radyoaktif kirlenmenin etkisi ile özellikle Karadeniz yöresinde sakat doğumlarda artış görülmüştür.

Bu nedenle başta Bursa olmak üzere ülkemizde daha fazla kötü sonuçları beklemeden çevre sorunları üzerine en kısa zamanda eğilerek çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

ÜYE ÖDENTİLERİ 1990 YILI İÇİN

AYLIK 2.000.- TL.DİR

SAYIN ÜYEMİZ,

ÖDENTİLERİNİZİ ÇEK YATIRMA HAVALESİ İLE
TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI 271551

NO'LU HESABIMIZA YATIRINIZ.

ÇEVRE VE İNSAN (*)

Prof. Dr. Tolga YARMAN
Anadolu Bilim ve Teknoloji
Stretejileri Araştırma Enstitüsü (BİLTES)

Söze, bilim dünyasının yakından bildiği, ama kamuoyuna nisbeten yabancı, bir "tesbit" girelim.. Dünyamız milyarlarca yıllık oluşumlarla bugünkü kıvamına gelmiş...

Biz de öyle...

İnsanoğluna oranla Dünya, çok daha "eski", tabii.

Dünyamız, malum, "Güneş" adını verdiğimiz yıldızın etrafındaki dokuz gezegenden, ona yakınlıkta üçüncü.. Güneş diğer yandan, Samanyolu'ndaki, yuvarlak yüz milyar yıldızdan biri. Samanyolu, bir galaksi.. Türkçe deyişle bir "gökada".. Teleskoplarımıza takılan milyarlarca galaksi var, evrende...

İşte böylesine "kalabalık" bir evrenin bir köşecğinde, Güneş diye bir yıldızın yamacında, Dünyamız...

HAYAT, HİÇ KOLAY OLUŞMUYOR...

Gerçekten çok özel bir yer, Dünyamız.. Bir defa, yıldızların hepsi aynı değil.. Kimisi büyük, kimisi küçük.. Kimisi az yaşıyor, kimisi çok yaşıyor...

Güneşimiz "orta boy" bir yıldız... Şu var ki Dünyamız'da hayatın oluşmasına, imkan verecek kadar, uzun ömürlü...

Sonra çevresinde-gezegen-olan-yıldız sayısı da öyle aman aman değil. Dev teleskoplar, daha yeni yeni, gezegeni olan, bir-iki yıldız seçebildiler.

Bir gezegende bizimki gibi bir hayatın yeşermesi, gezegenin (kendisi) güneşine olan uzaklığına da bağlı.. Gezegen güneşi çok yakın olursa; sıcaktan kavruluyor. Orada, hayat oluşmuyor. Gezegen yıldız çok uzaksa, o zaman güneşten yeterince ışın ve enerji alamıyor, soğuk oluyor. Orada, hayat yine oluşmuyor.

Kısaca evrende, ne gezegenli yıldız bulmak kolay; ne de bulunsa bile böyle bir gezegende, hayatın oluşması kolay...

İşte Dünyamız bu denli seçkin bir "uzay varlığı".. Güneşi'yle; o arada tabii şirin uydusu Ay'la; komşu gezegenlerle; atmosferiyle, havasıyla, suyuyla; masmavi denizleri, yemyeşil ormanları, kurdu, kuşu, arısı, böceğiyle; nihayet en değerli varlığı, insanoğluyla...

Sayageldiğimiz unsarlar milyarlarca yıllık yağrulmalar sürecinde, oluşmuş.

Öylesine "ince bir ayar", öylesine bir kıvam ki.. Bunlarda meteorolojik olarak meydana gelen ufak tefek oynamalar bile, insanı rahatsız ediyor. Aşırı sıcaktan, aşırı soğuktan etkileniyoruz... Doğa afetleri belimizi büküyor.. Zلزلceler, sel baskınları; acılar doğuruyor. Gündüz güneş çekilse, rutubet artsa; sıkılıyor, ofluyoruz - puflluyoruz, moralimiz bozuluyor.. Yani normal sıcaktan, basınçtan, nem oranından birazcık sapmalar dahi, keyfimizi kaçırmaya yetiyor...

İşte böylesine hassas ve ancak (bin değil, on bin, yüz bin değil, bir milyon değil, on milyon, yüz milyon

değil) milyarlarca yıllık süreçlerde meydana gelmiş, kainat ve doğa eserlerini; Dünyamız'ı; onun havasını, suyunu, toprağını, ozonunu, ormanını; inanılmaz bir "vahşetle", hepsi hepsi otuz yılda, bilemediniz kırk-elli yılda, tahrip ediyoruz. Tanınmaz hale getiriyoruz.. Bindığımız dalı kesiyoruz...

BÖYLE GELMEDİ.. BÖYLE GİTMEZ!..

Bir de bilinçsizce "Böyle gelmiş, böyle gider", diyenlerimiz oluyor.

Deminden beri anlatmaya çalıştığımız şekilde, bir defa kesinlikle, "Böyle gelmiş", değildir. Dünya çok uzun uğraşlarla yağrula yağrula, bugüne gelmiştir. İkincisi, "Böyle gitmesi" de mümkün değildir. Balıkların, kuşların öldüğüne.. Ormanların yok olduğuna.. Yeryüzü toprağının giderek kuraklaşığına.. Çevrenin gitgide tanınmaz hale geldiğine.. Çöplerin kent varoşlarında, bitmek-tükenmek bilmez tepeler halinde yığıldığına.. Pis naylon-torbaların, atık plastik-şişelerin her tarafı kapladığına.. Atmosferde ozonun azaldığına.. Kutupların eridiğine... Denizlerin yükseldiğine... Sıcak kuşağın gitgide kuzeye kaydığına... O arada Akdeniz yöresinin, bizi de içine alacak şekilde, kuraklaşığına, tanık olmuyor muyuz?

Demek ki ne böyle gelmiş.. Ne de böyle gidebilir.

Doğanın kendi kendini tamir etmesi, yenilemesi, arıtması, belli mekanizmalar çerçevesinde imkansız değil.. Ama, siz doğayı, onun kendi kendini tamir etme hızından daha hızlı tüketir ve kirlertirseniz; o zaman doğa, son toplamda, kirlenmeye ve daha çok kirlenmeye, hatta yok olmaya terkedilmiş olur, doğanın bağımsızlık sistemi çalışmaz.

DÜNYA'YI YOKETMEK, YA DA BİRLİKTE MAHVOLMAK...

Kısaca ifade edersek:

Ya dünyamızı efendi gibi yaşatırız.. Ya da birlikte mahvoluruz.. Güncel durum işte bu kadar kritiktir.

(*) TMMOB, Ziraat Mühendisleri Odası, İstanbul Şubesi, Çevre-Tarım İlişkileri Sempozyum, 6 Haziran 1990.

Böyle bir bağlamda Dünya'nın çeşitli alanlardaki kirliliğinin; yalnızca onu kirtelenlerinin evlerinin önünün bir sorunu değil.. Hepimizin, tüm Dünya'nın sorunu olduğunu, vurgulamalıyız.

Eğer atmosfer ısınıyorsa; tabii ki bu yalnızca, ısınmaya, atmosfere karbondioksit salarak sebebiyet veren, termik santrallerin, yapımcılarının, işletmecilerin sorunu değildir... Tüm Dünya'nın sorunudur. Onların "evlerinin" önüne bıraktıkları kirlilik, sonunda Dünya'nın çevresini, "kara bir bulut" gibi sarmakta; tüm iklim koşullarını, yaşamamızı tehdit ederek, değiştirmektedir.

Çevre kirliliği işte bu nedenle, tıpkı nükleer silahlar gibi, tıpkı savaş gibi, nükleer savaş gibi, hepimizi, tüm insanlığı ilgilendirmelidir, düşündürmelidir.

Bu noktadan yola çıkarak, iki hususu daha dile getirmemiz yerinde olur.

DAHİYANE AHMAKLIK

Bunlardan birincisi insanoğlunun her biri yığınla uğraş, emek, buluş gerektiren en üst düzey teknoloji yapıtlarını yanyana getirdiğinde duçar olduğu, "felaket tablosu"dur.

Otomobiller, uçaklar, gemiler, yollar, binalar, enerji santralleri, barajlar, nükleer santraller, termik santraller...

Bunların her biri, sayılamayacak kadar çok, büyük bir kısmı da "dahiyane" olarak nitelendirilebilecek, buluşları kapsar.. İnsanoğlunun, bugün için "mükemmel" denilebilecek yapıtlarıdır. Ama bunları yanyana koyduğumuz zaman dünyayı bitiren, hayatimizimize kasdeden, çevreyi tanınamaz hale sokan, "ahmakça" bir tablo çıkıyor ortaya...

Tıpkı nükleer silahlar gibi.. Her halkası gerçekten "dahiyane" ama, bütününe bakıldığında "ahmakça", müthiş bir zincir.. İnsanın, doğanın boynuna dolanan nefesimizi kesip bizi, hepimizi, herşeyi yokedecek bir zincir...

DEMOKRATİK CAYDIRICILIK

Dikkate getirmek istediğimiz ikinci husus; böyle bir zincirin, "doğru" işletilebilirse, çok basit bir

silah tarafından kırılabilir.. Şu "basit silah", binlerce nükleer başlıktan oluşan, insanlığın tepesine "ölüm" gibi çökmüş sözüm ona, "nükleer caydırıcılık silahını" bile altdivercek oldu.

Merak ediyorsunuzdur, "nedir bu silah" diye.. "Nükleer dehşet" dengesini alt üst ediveren, nükleer turmanmanın önüne geçen, hatta turmanmayı geriletken bu silah, "demokratik caydırıcılık" silahıdır. Batı Avrupa'da insanlar, gençler, kadınlar "Olmaz böyle şey" diye ayağa kalkınca turmanagiden "delice saçmalık" müthiş bir şamar yemiştir...

Buna bağlı olarak Avrupa'dan karşılıklı olarak orta menzilli nükleer silahlar kaldırılıp atılmıştır.

Benzer şekilde yüzbinlerce insanın, bir anda "Olmaz böyle şey, yeter artık", demesi, Avrupa'nın bir "lekesi" olan Batı Berlin Duvarı'nın göz açıp kapayıncaya kadar göçmesi ödülünü, bahşedivermiştir insanlığa...

ÇEVRE KİRLİLİĞİ, NÜKLEER TEHLİKEDEN ÖNEMLİDİR...

Kanımcı çevre kirliliği nükleer silahlardan daha önemli bir tehliktir; çünkü nükleer silahlar bir yerlerde "olası bir felaket" olarak bulunurlar.. Şu var ki kırk küsur yıldır patlamamışlardır.

Çevre kirliliğiye farklı.. Çevreyi kirleten unsurlar, birer olası tehlike değil, hükümlerini azar azar, ama son toplamda "dev" gibi hacimlerde olarak, fiilen icra eden tehlikedirler, düşmandırlar.

İşte bu nedenle, doğrusu, çevre kirliliğini, nükleer tehditten çok daha içimizde, çok daha düşman olarak, görüyorum.

Çözüm, "demokratik caydırıcılık"tır. Bu aşamada da gençlerimize, kadınlarımıza, hatta çocuklarımıza, hepimize görevler düşmektedir. Bu görevler denetleme, yönlendirme, gerekmesi halinde "olmaz" deme, gereğinde demokratik yollardan caydırma ve cezalandırma, gerekmesi halinde ise kirli sanayiye ya da kirli kaynaklara "git" deme, hatta "dur" deme, görevleridir.

Bu görevlerin şekilleneceği platformlarsa "demokrasi meclisleri"dir.. Bizde, Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir. Yerel yönetim meclisleri

ridirler. O arada tabii, öteki ülkelerin benzer meclisleridir.. Keza, uluslararası ilgili meclislerdir.

ÇEVRE KİRLİLİĞİ KAÇINILMAZ DEĞİLDİR.

Çevre kirliliğinin "kaçınılmaz" olduğunu sanan ya da bunu ileri süren kimi çevrelere rastlıyoruz.

Burada ayrıntıya girmek mümkün değil.. Ama şu kadarını söyleyeyim ki, çevre kirliliği üretim süreçlerinde kesinlikle bir zorunluluk değildir.

Kapalı sistemler, termodinamik olarak çürütürler.. Doğru.. Ama dünya kapalı bir sistem değildir.. Güneş'ten enerji almaktadır. Güneş'ten enerji geldiği sürece, Dünya'nın "kötüye" gitmesi gibi bir gelişme, söz konusu değildir.

(Dünya + Güneş), bir manada kapalı bir sistem sayılabilir ve bu sistem günün birinde mutlaka çürüyüp yok olacaktır. Çünkü güneş "sonsuz" ömürlü değildir. Bunu sakin şimdi "dert" edinmeyin; çünkü Güneş'in bugünden, en az beş milyar yıllık bir ömrü var, sanırız.

Aslında söylemek istediğimizi, Dünyamız'ın kendi, çok sağlıklı çevrimlerine bakarak anlamamız mümkündür. Dünyamız kocaman, canlı, bir organizmadır.. Nefes alır-verir gibi, çok düzenli, çok sağlıklı yaşayagelmiz.. Bizim tüm "saldırılarımız" karşın yaşıyor..

Nedir ki, böyle gitmez!

Burada önemli olan; çok değil, daha yarım asır öncesine kadar Dünyamız'ın "sağlığında", hemen hiç bir "kusurun" bulunmayışıdır. Gezegenimiz, "hasta yatağına" yeni düşüyor.

Eğer Dünyamız'ı üretim süreçlerinde kirlitiyosak; onun sağlığını bozuyorsak; doğru-dürüst "üretim" yapmasını bilmiyoruz, demektir. Can alıcı nokta, budur.

Eğer çevreyi üretim süreçlerinde kirlitiyosak, ya yanlış enerji kullanıyoruzdur.. Ya kullandığımız enerjiyi yanlış kullanıyoruzdur. Benzer şekilde ya yanlış teknoloji kullanıyoruzdur.. Ya da kullandığımız teknolojiyi yanlış kullanıyoruzdur.

Kısaca örneğin, termik santraller, karbondioksit üretirler; bunu at-

mosfere bırakırlar. Böyle bir süreç Dünyamız'ın sağlığı açısından olumsuzdur. Kömür enerjisi o halde, "doğru" enerji, değildir. Buna karşılık güneş enerjisinin, doğru bir enerji olduğunu söyleyebiliriz.

Özünde, örneğin bir çimento fabrikası da, çevre açısından çok doğru bir teknoloji oluşturmuyor.. Yine de kendimizi o teknolojiyi kullanmak zorunda hissederseniz, o takdirde burada oluşan atıklarımızı (fabrika çıkışında) tutmayı becerebilmeliyiz. Bunu yapmazsak "yanlış" yaparız.

ÇEVRE SÖMÜRÜSÜNÜ MUHAFAZA

Muhafazakarlığı "olumlu değerlerin korunması" olarak anlamaya, hiç bir itirazımız yoktur. Ama muhafazakarlığı, sanki "insanı olduğu kadar, doğayı da sömürmenin yürürlükte tutulması" olarak öne sürmek isteyen zihniyete, karşı olmamız gerekir.

Kendi ülkemiz açısından bakıldığında, oldukça az bir sanayileşmeyle çevremizi, doğamızı, kentimizi, yurdumuzu bunca tanınmaz hale getirmiş olmamızı, büyük bir ayıp sayıyorum.

DEMOKRATİK KİRLİLİK

Yazık ki kirlilik yalnız sanayinin çevreyi kirletmesinde değil.. Pek çok öteki alanda da kendini gösteriyor. Yapılaşmamız kirliliğe; çarpık kentleşmemiz, bu manada kirliliğe; ahlak kirliliği; hukuk, siyaset, demokrasi kirliliği.

Tüm kirliliklerse adeta iç içe el ele...

Konulara demek ki bugüne kadar olduğundan daha farklı yaklaşmalıyız. Daha çok insanımızı, mümkün meritebe tüm insanlarımızı, kadınlarımızı, gençlerimizi, çocuklarımızı demokratik karar mekanizmalarına bugünkünden çok daha fazla katmalıyız.

ÖZETLE...

Özetle Dünyamız evrende çok nadide bir varlıktır. Karanlıkların ortasında mavi denizleriyle bir "nazar boncuğu" gibidir. Bizim yolumuzdur, suyumuzdur, beşiğimizdir, çulumuzdur, yuvamızdır. Sonsuzluğa giden mektuba yapıştırdığımız, pulumuzdur.. O bizi var etti. Yaşatıyor.. Bizse onu tahrip ediyoruz...

Çevre kirliliği nükleer silahlar gibi, tüm dünyanın başına "ortak bir felaket" olarak çökmüştür. Çevre kirliliği aslında, nükleer silahlardan daha da büyük bir tehlike oluşturmaktadır. Nükleer silahlar kırkbeş yıldır şükür ki patlamadı.. Ama kirliticilerimiz, Dünyamız'ın her yanında "zehir" kusuyor.

Üretim süreçlerinde çevre kirliliği bir "zorunluluk" değildir. Çevreyi kirletiyorsak, kısaca "doğru" enerjiyi, kullanmıyoruzdur.

Çevre kirliliğinin çözümü o halde, "doğru" teknoloji seçiminden ve bunun "doğru" kullanımından, geçmektedir. Bununla güvencesi "demokratik caydırıcılık"tır.

Demokratik caydırıcılığı yürürlüğe koymak, aynı zamanda "de-

mokratik kirlenmenin" de, önüne geçecektir.

Ya dünyamızı yaşatırız, ya da birlikte mahvoluruz.

İnsanoğlu çok görkemli, "dahiyane" yapılar ortaya koymuştur.. Ama bunlar bir arada bir "felaket tablosu" yansıtıyor.

Tuhaf.. "Dahiyane bir ahmaklık" tablosu... Ahmaklık tablosundaki son perde, önlem alınmazsa, doğanın, çevrenin tanınmaz hale gelmesi olacaktır.

İnsanoğlu bir bütün olarak, böyle bir yazgıyı, haketmemelidir.

Hepimize görevler düşüyor.

Doğa, sorumsuzluğumuzu affetmez!...

Ziraat Mühendisleri: Çözüm Kurultay'da

Ziraat Mühendisleri Odası Genel Başkanı Mahir Gürbüz ziraat mühendislerinin çevre örgütlenmesi konusundaki görüşlerini şöyle dile getirdi:

"Türkiye'de çevre sorunlarını araştırmak, saptamak ve çözmek kamu, özel her kesimin ortak sorumluluğu haline gelmiştir.

Bu bağlamda 'kamu sorumlulukları nasıl bir örgüt yapısıyla yerine getirilebilir?' sorusu da doğaldır ki kamu yönetiminin hangi ödevleri üstleneceğinin somutlaşması ile bağlantılıdır.

Çevre bugün kır ve kent boyutunda Türkiye'nin yaşamsal sorunu olmuştur.

Kısaca çevre sorunu bugün, oluşturulmuş devlet bakanlıklarına uğraşı alanı bulmaya çalışan, yasak savmacı ve çözümü vakıf yöntemleriyle arayan ticari yaklaşımlarla üstesinden gelinecek nitelik ve boyutları çoktan aşmıştır.

Çevre politikasının doğru bir biçimde saptanması için konuyla ilgili her kesimin katıldığı, katkı koyduğu, bağlayıcı kararların üretildiği demokratik bir çevre kurultayı gerçekleştirilmelidir.

Bu çerçevede sanayi ve tarım kesimine teknoloji aktaran mühendis mesleklerinin demokratik temsilcileri aracılığıyla karar oluşturma ve

alma sürecine yasal anlamda katılmaları kesinlikle sağlanmalıdır. Ayrıca var olan çeşitli yasalardaki benzer ya da çelişik hükümler tek tek ayıklanmalı, bütüncül ve uygulanabilir niteliğe kavuşturulmalıdır.

Çevre korumacılığına dönük kamu hizmetlerinin çok başlıktan kurtarılması, kentte, kırsal, sanayi alanlarında, sularla çevresel bozulmayı yaşayan tüm kaynak ve kesimlerin sorunlarını kavrayacak bütünlükte güçlü ve özerk bir yapı oluşturulması zorunludur.

Ancak bu örgütlenmede zaman ve kaynak israfını önlemek için ülkemizde yaşanan çoğu örnekte olduğu gibi mevcutları yok sayarak bütünüyle yeni bir örgüt oluşturulmasına gidilmemelidir. Özellikle araştırma alt yapısı başta olmak üzere, mevcut kurum ve olanaklardan yeterli bir düzeyde yararlanmayı sağlayacak bir yaklaşım yeğlenmelidir. Yerel yönetimler ve üniversitelerin etkin katkısı sağlanmalıdır.

Sınırlı doğal kaynakların kirlenmesi, bozulması ve daraltılması çevresel bozulmanın ekonomik anlamda en ağır boyutudur. O açıdan Tarım, Orman ve Köyşleri Bakanlığı kurulacak özerk çevre yapısına en aktif ve en geniş şekilde katılmalıdır.

1980 Sonrası Hayvancılık Politikasına Genel Bir Bakış

Araş. Gör. Gamze SANER
E.Ü. Ziraat Fakültesi
Tarım Ekonomisi Bölümü

1. GİRİŞ

AET'ye tam üyelik başvurusunun yapıldığı şu son yıllarda, Türkiye'nin ortak tarım politikasına uyumunun sağlanması ve Topluluk ülkelerindeki hayvancılık sektörüyle rekabet etme şansının olabilmesi, en önemlisi hayvancılık sorunlarına çözüm getirebilmesi için Türk hayvancılığının durumunun ve 1980'den bu yana uygulanmakta olan hayvancılık politikalarının ayrıntılarıyla irdelenmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Çalışmada önce 1980 sonrası hayvancılığın genel durumuna yer verilecek daha sonra uygulanan hayvancılık politikası kapsamında yem, kredi, damızlık, destekleme fiyat, dışsattım, suni tohumlama ve ıslah politikaları (*) ortaya konulacak, daha son-

ra hayvancılık sorunlarına özellikle hayvancılık politikalarının aksayan yönlerinin neler olduğuna değinilecek ve bu sorunlara yönelik bazı öneriler getirilmeye çalışılacaktır.

2. HAYVANCILIK SEKTÖRÜNÜN GENEL YAPISI

Türkiye, hayvan sayısı bakımından zengin bir popülasyona sahip olup 1986 yılı itibariyle sığır varlığı 12,6 milyon, koyun varlığı 42,7 milyon, keçi varlığı 13,3 milyon, manda varlığı 554 000, kümes hayvanları varlığı ise 58 milyondur. DİE'nün verilerine göre 1980-1984 dönemi hayvan varlığı incelendiğinde, kümes hayvanları dışındaki diğer hayvanların sayılarında azalma eğilimi görülmektedir (Çizelge 1). Ancak bu duru-

mun o dönemde yerli ırkların yerini yavaş yavaş kültür ırkı ve melezlerine bırakmasından, canlı hayvan dışsattımının artmasından, süt fiyatlarının düşük tutulmasından kaynaklandığı ve üreticinin bu dönemde hayvanını kasaplık olarak değerlendirdiği ileri sürülebilir. 1985 ve 1986 yıllarında ise azda olsa hayvan sayılarında bir artış gözlenmektedir.

Bu artışta 1985 yılından bu yana karma yeme vergi iadesi verilmesinin etkisi olabilir. 1980-1986 döneminde ortalama yıllık değişim hesaplanmış, sığırda % 3,75, koyunda % 2,13, keçi de % 5,96, tavuk ve horozda % 0,16'lık azalma olduğu görülmektedir.

Türkiye'de mevcut 3 650 910 işletmenin % 86'sında bitkisel ve hayvansal üretim beraber yapılmakta olup, sadece hayvansal üretim yapan işletmelerin oranı %2,5'tur. Türkiye'deki tarım işletmelerinin % 77,2'sinde büyükbaş hayvan, % 46,5'ünde küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Hayvancılık Türkiye'de daha çok yan bir uğraş durumundadır (1).

Türkiye'de tarımda çalışan nüfusun fazlalığı nedeniyle, işletmeler gerek hayvan sayısı, gerekse arazi varlığı açısından küçük işletme tipinde bulunmaktadır ve entansif hayvancılık yapan işletme sayısı oldukça azdır. Örneğin 1-4 arasında büyükbaş işletmelerin oranı % 46,10 ve daha fazla büyüklükteki işletmelerin oranı ise % 9,3'dür. Küçükbaş hayvan sayısı 1-19 arası olan işletmeler % 18,15, 20-49 olanlar ise % 15-17 oranında bulunmaktadır (2).

Ülke hayvancılığı genel olarak mer'aya bağlı olarak yapılmaktadır. Tarımda hızlı makinalaşmanın sonucu olarak ekili alanlar devamlı mer'aların aleyhine genişlemiş, mer'a alanları daralmıştır. 1987 yılı itibariyle Türkiye'de 21,7 milyon ha mer'a alanı bulunmaktadır. Üstelik bu mer'alar aşırı otlatma ve amaç dışı kullanım sonucu erozyona uğramakta, verimde düşme görülmektedir. Üretilen kaba yemse hayvanların gereksinmesini karşılamaktan uzak bulunmaktadır. Toplam tarım alanı içinde yem bitkileri ekiliş alanında % 3 gibi yetersiz bir düzeydedir. Bunların sonucu olarak son yıllarda konu ile ilgili yetkili kişilerce Türkiye'de entansif hayvancılık yapısından entansif hayvancılığa doğru bir kayma olduğu,

Çizelge 1: 1980-1986 Döneminde Hayvan Varlığındaki Gelişmeler (1000 Adet)

YILLAR	SİĞİR	KOYUN	KEÇİ	MANDA	TAVUK VE HOROZ
1980	15 894	48 630	19 043	1 031	58 584
1981	15 981	49 598	18 926	1 002	56 753
1982	14 484	49 636	18 213	808	59 616
1983	14 099	48 707	16 732	758	60 435
1984	12 410	40 391	13 100	544	60 472
1985	12 607	42 652	13 821	554	61 046
1986	12 695	42 791	13 321	554	58 039
Ort. Yıl. Değişim (%)	-3.75	-2.13	-5.96	-10.35	-0.16

KAYNAK: 1) DİE, Tarım İstatistikleri Özeti, Çeşitli Yıllar
2) Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı, Hayvancılık Dairesi 1985, 1986 yılı kayıtları.

(*) Örgütlenme konusunda yeterli veri bulunmadığı için değinilmemiştir.

(1) Türkiye Ziraat Odaları Birliği, İktisadi Rapor 1986-1987, Ankara 1988 s. 138.

(2) Türkiye Ziraat Odaları Birliği , a.g.e., s. 139.

özellikle batı illerinde ihtisaslaşmış ve pazara yönelik işletmelerin sayısında bir artış olduğu vurgulanmaktadır (3).

IV. ve V. BYK Planlarında hayvancılıkta bakım, dengeli beslenme, hayvan ıslahı gibi konulara ağırlık verilerek verimin artırılması amaçlanmışsa da tavukçuluk hariç diğer sektörlerde verimde 1980'den bu yana önemli bir artış gözlenmemiştir. Örneğin Türkiye'de bir sığırın karkas ağırlığı 150 kg iken, bu rakam Fransa'da 300 kg, B. Almanya'da 269 kg'dır. Süt üretimi en iyimser rakamlarla inekte 1200-1500 kg iken toplulukta 3-5 ton civarındadır (4).

Türkiye'de süt üretiminin % 64'ü inek sütü, % 20'si koyun sütü, % 10'u keçi sütünden elde edilmektedir. 1980 sonrasında süt üretim rakamlarına bakıldığında DPT ve DİE verileri arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. 1984 yılı itibariyle süt üretimi DPT'ye göre 6,1 milyon iken DİE'nin verilerine göre ise 4 milyon tondur. Ancak bu durum DİE'nin melezleme ve süt hayvanı dışalımı ile ortalama süt veriminde bir artış görülmesine karşın, süt verimini 580 kg/yıl olarak kabul etmesinden ve son hayvan sayımı sonuçlarını bu veriye göre değerlendirmesinden ileri gelmektedir (5). 1982'den bu yana sütteki artışta, hayvan varlığı içinde kültür ırkları ve melezlerinin % 28,6'ya çıkması etkili olmaktadır (6).

Et üretiminde DPT'ye 1980-1986 döneminde ortalama yıllık % 4,08'lik artış olmuştur. Sütte olduğu gibi ette de DPT ve DİE verileri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Ancak her ikisinde de artma eğilimi sözkonusudur.

Türkiye'deki kasaplık hayvan gücü yeterli olmakla beraber, hayvanların et verimleri oldukça düşüktür. Ortalama karkas ağırlığı sığırda 150 kg, koyunda 20 kg ve kıl keçisinde ise 16 kg'dır. 1980 yılından 1984'e kadar artan et dışsattımının bu sektöre canlılık getirdiği, koyun ve sığır besiciliğinde olumlu geliş-

melere yol açtığı ve besiciliği daha cazip hale getirdiği söylenebilir.

5. BYKP'da et üretimindeki yıllık artış % 4,7 olarak öngörülmektedir. Son yıllarda et üretiminde ve talebinde devamlı bir artış olmuştur. Hızlı kentleşme sonucu talebin artacağı, bu talebi arttırmak için de beyaz et üretimine önem verilmesinin yanında, verim yeteneği yüksek, sığır ve koyun ırklarına ağırlık verilmesi bu konuda büyük önem taşımaktadır.

Beyaz et ve yumurta üretiminde ise son yıllarda önemli gelişmeler olmuştur. 1980'de 217 900 ton olan yumurta üretimi ortalama % 7,56'lık bir artışla 370 000 tona ulaşmıştır. Beyaz et üretiminde ortalama yıllık artış % 4,52'dir. 1980-1984 döneminde, Ortadoğu ülkelerinde yapılan dışsattım üretimin artmasında büyük etken olmuştur. Ancak yukarıda sözü edilen tüm hayvansal ürünlerde tüketim gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında oldukça düşüktür. Türkiye'de 1983 yılı itibariyle örneğin kişi başına yumurta tüketimi 5, 5-6 kg, süt tüketimi 123,4 kg, et tüketimi ise 21 kg'dır (7).

3. 1980 SONRASI UYGULANAN HAYVANCILIK POLİTİKALARI VE BU POLİTİKALARIN GENEL BİR DEĞERLENDİRMESİ

3.1 Girdi Politikası

3.1.1. Yem Politikası

1980 öncesinde ve 1980-1984 döneminde karma yemde herhangi bir destekleme yapılmazken hayvancılığı desteklemek ve kaba yem açığını kapatmak amacıyla Para ve Kredi Kurulu'nun 130 sayılı tebliği ile 1.1.1985'den itibaren karma yeme vergi iadesi adıyla % 20 oranında destekleme ödemesi yapılmaya başlanmış, 138 sayılı teblikle de kapsamı genişletilerek kendi yemini üreten işletmelerde bu destekleme uygulamasından yararlandırılmaya başlanmıştır.

1985'den itibaren geçerli olan uygulamanın olumlu sonuçları alınmaya başlanmış ve karma yem kullanımını özendirilmiştir. Karma yem

üretiminin iyi bir artış göstermesinde bu desteklemenin etkisi olduğu söylenebilir. Bu destekleme oranı 1.5.1987'den itibaren % 25'e çıkarılmıştır. Bu kapsam içinde çiftçiye ödenen Karma Yem Destekleme Tutarı 1985'te 35,6 milyar TL iken 1987'de 137,4 milyar TL'ine yükselmiştir. Daha sonra 1.5.1988'de bu oran uygulaması kaldırılarak yemin kg'ına 40 TL sübvansiyon getirilmiştir. 1988 yılı itibariyle yem destekleme tutarının 160 milyar TL olduğu tahmin edilmektedir (8).

3.1.2. İlaç Politikası

Hayvancılıkta kullanılan diğer bir girdi olarak ilaçta destekleme 1.5.1987 tarihinden itibaren yürürlüğe konmuştur. Bu destekleme ödemesi hayvan sağlığında kullanılan ilaçlara ait fatura bedelinin % 20'si oranında gerçekleştirilmekte ve 2'şer aylık dönemler esas alınmaktadır. Ödemeler üreticiye her ayın 10'undan sonra yapılmaktadır. Ancak üreticilerin ilaç desteklemesinden yararlanması için gösterdikleri fatura bedelinin 5000 TL ve daha fazla olması şart koşulmuştur (9).

3.1.3. Kredi Politikası

24 Ocak 1980 kararları ile banka faiz oranları serbet bırakılmış ve kredi faiz oranları yükseltilmiştir. 1980 öncesinde işletme kredilerinde faiz oranları % 14 iken, 1980 yılında bu oran önce % 16 daha sonra % 22'ye kadar yükselmiştir. Ocak 82 ve 84 arasında % 20 uygulanan faiz oranları 1984'de % 28'e 1985'de % 30'a yükselmiştir. Bu oranların yüksekliği kredi maliyetini arttırmış, ürün maliyetleri bundan olumsuz yönde etkilenmiştir. Bu durumun üreticilerin kredi talebini azaltmış olduğu söylenebilir.

7.6.1986 tarihinden geçerli olmak üzere faiz oranları % 22'ye düşürülmüştür. Hayvancılık sektörü için 1987 yılında 360 milyar TL'lik plasman ayrılmıştır. Bu miktarın 1988 yılı tahmini olarak % 34,5 artarak 484,5 milyar TL'ye ulaşacağı belirtilmektedir. 19.2.1988 de hayvancılık işletme kredilerinin kademe olarak % 22' den % 29'a yatırım kredilerinin faizi ise, yatırım tutarına göre 20 milyondan büyükse % 34'den % 45'e, 20 milyondan küçükse % 30'dan % 39'a yükselmiş, 1.11.1988'deki genelgeyle kredi faiz oranları % 29'dan % 34'e çıkarılmıştır (10). 1980 sonrasında Hayvancılık Sektörüne verilen plasmanlar Çizelge 2'de görülmektedir.

- (3) Muharrem BOZOKALFA, Süt Hayvancılığı ve Süt Sanayisi, Sivas Yöresinde Tarımın Geliştirilmesi Sempozyumu, 30 Mayıs - 3 Haziran 1988, Sivas 1988, s. 360.
- (4) Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı, Avrupa Topluluğu ile İlişkiler Açısından Türkiye Hayvancılığı Sempozyumu ve Değerlendirme ve Öneriler Raporu Ankara 1988, s. 4, 7.
- (5) DPT, Türkiye'de Süt Sanayinin Geliştirilmesi İle İlgili Politikalar, Ankara 1986, s.8.
- (6) Türkiye Ziraat Odaları Birliği a.g.e., s. 141.
- (7) DPT - V. BYKP 1985-1989 Yayın No: 1974, Ankara 1988, s. 58.
- (8) Yem Sanayi Türk A.Ş. Kayıtları Çeşitli Yıllar.
- (9) Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Çeşitli Genelgeler.
- (10) Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Çeşitli Genelgeler.

Durum genel olarak incelendiğinde tarım ve hayvancılık sektörüne verilen kredilerin reel olarak olumlu gelişme gösterdiği söylenebilir. 1980 öncesinde tarıma ayrılan plasmanlar içinde hayvancılığın payı % 1,8 iken, 1986 yılında % 15,3'e çıkmıştır. Ancak plasmanlardaki artış fiili kredi kullanımındaki gelişmeleri yansıtmamaktadır. Fiilen kullanılan kredi hacmi bakımından önemli ölçüde bir yükselme olmadığını söylemek mümkündür (11).

1986 yılında getirilen diğer bir teşvikte 7.6.1986'dan itibaren besi, süt sığırcılığı, tavukçuluk konusunda projeye dayalı olarak ve kendi özkaynağını kullanarak yatırım yapanlara sabit yatırım tutarı üzerinden kalkınmada öncelikli yörelerde % 30, diğer illerde ise % 25 oranında bir defaya mahsus olmak üzere kaynak kullanımını Destekleme Fonundan ödeme yapılmasıdır. Bu uygulamanın yanısıra erken

kuzu ve dana kesimini önlemek için uygulanmakta olan proje kapsamında verilen ikraz primi 9 500 TL'dan 15 000 TL'ya yükselmiştir (12).

3.1.4. Damızlık Hayvan ve Suni Tohumlama Çalışmaları

1980 yılından sonra damızlık hayvan dağılımı ve suni tohumlama çalışmalarına hız verilmesine rağmen, hayvan sayısı ile karşılaştırıldığında dağıtılan damızlık sayısının yetersiz olduğu görülmektedir. Bu yetersizlik koyunda daha fazla bulunmaktadır (Çizelge 3). 1980-87 döneminde koyun dağıtımında ortalama % 4,87'lik azalış olmuştur. Sığırdaki ise ortalama yıllık % 6,61'lik artış gerçekleşmiştir.

Bunun yanında Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığının organizasyonu ile 1987 yılında başlatılan dışalım programı çerçevesinde düşük faizli, orta vadeli kredi ile yurt dışından üstün vasıflı damızlık gebe güve satın alınmaya başlanmış ve özel sektör aracılığıyla üreticilere dağıtımı sürdürülmektedir. Ancak gebe güve ithalinin bazı olumsuz etkileri görülmekte, hayvanların uygun çevre koşullarında yetiştirilmesi, hastalıklara dayanıklılığı azaltılmakta, bu da hayvan verimini düşürmekte ve ülkeye döviz kaybettirmektedir.

Suni tohumlama çalışmalarına gelince 1980-1987 döneminde koyunda ortalama yıllık % 22,99'lik azalış olmuş, sığırdaki ise ortalama yıllık % 14,40'lık artış görülmüştür. 1986 yılında özel sektöre suni tohumlama ve aşılanmanın serbest bırakılması ile bu uygulama daha da hız kazanmıştır. Bu konuda gerek çiftçiyi, gerekse özel teşebbüsü teşvik için kalkınmada öncelikli yörelerde her gebelik için 4000 TL diğer illerde 3000 TL destekleme ödemesi yapılmaktadır. Ayrıca bakanlıca suni tohumlama yapan elemanlara da suni tohumlama sayısı dikkate alınarak teşvik primi verilmektedir.

3.2. Destekleme Fiyat Politikası

Türkiye'de 1980 öncesi canlı hayvan, süt, yaş kozaya destekleme alımı yapılırken 1980 sonrası bu ürünler destekleme kapsamından çıkarılmıştır. 1980 yılından önce fiyatları bir ölçüde olsa etkileyen SEK, EBK ve Yapağı Tiftik A.Ş. 1980 sonrasında maliyetlerini düşürücü ve kârlılıklarını artırıcı yönde çalıştıklarından üretimi teşvik edici politikalardan uzaklaşmışlardır. Üstelik bu kurumların toplam üretim içindeki payı da oldukça düşüktür. 1985 yılı itibarıyla kırmızı et üretimi içinde Et ve Balık Kurumu'nun payı % 10, işlenmiş süt üretiminde Süt Endüstrisi Kurumu'nun payı % 2,1 oranındadır. Yukarıda sözü edilen ürünlerden yapağı ve tiftik 1980 sonrasında bir süre daha desteklenmiş, bunda desteklemesine 1985 yılında son verilmiştir. Ancak 1 Mayıs 1987'den itibaren üreticiyi özendirmek ve süt hayvancılığının geliştirilmesi amacıyla süt üreten yetiştiricilere teşvik primi ödenmeye başlanmıştır. Bu ödeme süt üreticilerine, belli şartlara sahip süt işleme tesislerine sattıkları beher lt süt için 25-30 TL teşvik primi ödemesi şeklinde yapılmaktadır (13).

3.2. Destekleme Fiyat Politikası

Bu ödemelerin yapılabilmesinde çığ süt satılan tesislerin kapasite ve özellikleri dikkate alınmaktadır.

Çizelge 2: T.C. Ziraat Bankası Yıllık Plasmanları İçerisinde Tarım ve Hayvancılığa Ayrılan Reel Plasman Miktarı ve Oranları (Milyon TL)

	Genel Plasmanlar (*)	İndeks	Tarım Sektörü			Hayvancılık		
			Ayrılan Miktar	İndeks	Genel Plasman İçindeki Payı %	Ayrılan Miktar	İndeks	Tarım İçindeki Payı %
1980	28 067	100	23 316	100	83,0	1 077	100	4,6
1981	37 040	132	28 510	122	77,0	941	87	3,3
1982	47 156	168	37 729	162	80,0	1 414	131	3,7
1983	48 053	171	41 227	177	85,8	2 405	223	5,8
1984	39 580	141	31 365	135	79,2	2 432	226	7,2
1985	37 502	134	30 550	131	81,5	2 994	278	9,8
1986	45 344	162	39 992	171	88,2	6 118	568	15,3
1987	65 681	234	56 021	240	85,3	5 777	536	10,3

(*) Toptan Eşya Fiyatları Endeksi 1975 = 100 kullanılarak miktarlar reele çevrilmiştir.

KAYNAK: T.C. Ziraat Bankası Plasman Programları, Çeşitli Yıllar.

Çizelge 3: Dağıtılan Damızlık Miktarı ve Suni Tohumlama Uygulanan Hayvan Sayısı

Yıllar	Dağıtılan Damızlık				Suni Tohumlama Yapılan			
	Sığır	İndeks	Koyun	İndeks	Sığır	İndeks	Koyun	İndeks
1980	3392	100	27 535	100	220 000	100	150 000	100
1981	3403	100.32	12 657	45.97	283 000	128.64	184 000	122.67
1982	3846	113.38	16 068	58.35	363 000	165.00	127 000	84.67
1983	3748	110.50	11 729	42.60	416 000	189.09	80 000	53.33
1984	6094	179.66	30 815	111.91	453 000	205.91	55.000	36.67
1985	4238	124.94	21 411	77.76	440 000	200.00	38 000	25.33
1986	3857	113.71	16 695	60.63	523 000	237.73	35 000	23.33
1987	5387	158.81	19 577	71.10	603 000 (*)	274.09	30 000 (*)	20.00
Ortalama Yıllık Değiş (%)	6.61	—	-4.87	—	14.40	—	-22.99	—

(*) Tahmin

KAYNAK: DPT, Yıllık Programlar, Çeşitli Yıllar.

(11) Kezban KONAK, Türkiye'de Kırmızı Etin Üretimi-Arzu ve Talebi Üzerine Bir Araştırma, Bilgehan Basımevi, İzmir, 1989, s.30.

(12) Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Çeşitli Genelgeler.

(13) T.C. Ziraat Bankası, Çeşitli Genelgeler.

- Tek vardiyada yılda asgari 2500 ton çiğ süt işleme kapasitesine sahip aynı zamanda tesislerinde plakalı pastörizatör ve UHT sistemi bulunan süt ve mamülleri imal edenlere satılan beher lt süt için 35 TL.

Tek vardiyada 1000 ton çiğ süt işleyen, plakalı pastörizatör ve çift cidarlı kazan bulunanlara 25 TL/kg teşvik ödemesi yapılmaktadır.

1980 ekonomik istikrar tedbirlerinin uygulanmaya başlamasından sonra canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin çiftçi eline geçen fiyatlarında yükselmeler olmuş, ancak bu artışlar girdi fiyatlarındaki yükselişlerin gerisinde kalmıştır. Bu dönemde enflasyon oranının düşürülemediği girdi fiyatlarının artışında etkili olmuştur.

3.3. Dışsatım Politikası

1980 sonrasında Türk Parasını Koruma Kanunu'nun değiştirilmesiyle bazı hayvansal ürünlerin vergi iadeleri yoluyla dışsatımı teşvik edilmiş, dışalım serbestisi getirilmiştir. Hayvancılıkta kullanılan girdilerin hemen hepsi gümrük vergisinden muaf tutulmuş, canlı hayvan et ve yumurta dışsatımı ihracatı Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonuna bağlı olarak yapılmaya başlanmıştır (14).

Canlı hayvan dışsatımında uygulanan fon kesintisi; 22 Haziran 1984 tebliğ sıra no: 111'e göre canlı kıl keçisi başına 6 ABD dolar karşılığı TL ve büyükbaş hayvan başına 5 ABD dolar karşılığı TL ve son olarak yayınlanan 16 Ocak 1988 tebliğ sıra no: 882'ye göre küçükbaş hayvan başına 5 ABD doları karşılığı TL'sidir.

Dışsatımda canlı hayvan yerine et dışsatımını özendirme amacıyla, etin cinsine göre aynı fondan ödeme yapılmaktadır. Bu ödemeler 16 Ocak 1988 tarihinden itibaren kümes hayvanı eti için ton başına 50 dolar, sığır ve koyun eti için ton başına 100 dolar ayrıca yumurta için 1000 adete 4 dolar olarak uygulanmaktadır. Örneğin Avrupa Topluluğu'nda bu teşvik ton başına 800-1000 dolar arasındadır.

Çizelge 4 incelendiğinde 1977 - 1979 dönemi ortalama yıllık hayvansal ürünler dış satım değeri 94,8

milyon dolar iken, bu uygulamaların sonucunda 1980 sonrasında yılda ortalama % 19,49 oranında artarak 1986 yılında 504 milyon dolara yükselmiştir. 1977-1979 ortalama yıllık hayvansal ürünler dışsatım değeri baz alındığında toplam hayvansal ürünler dışsatımı 5,3 katına çıkmıştır.

Bu artışta 1984 yılına kadar canlı hayvan ve et dışsatımının payı oldukça fazla olmuştur. Ancak 1984 yılından itibaren canlı hayvan ve et dışsatımında düşüş olduğu gözlenmektedir. Bunda daha çok Arjantin, Avustralya gibi önemli canlı hayvan ve et dışsatımı yapan ülkelerin bu ürünlere ait pazarlardaki etkinliklerinin artması olmuştur.

1980-1986 döneminde dışicaret serbestisinin bir sonucu olarak hayvansal ürünler dış alımında da önemli artışlar olmuştur. 1977-1979 dönemi ortalama yıllık hayvansal ürünler dışalım değeri 30,4 milyon dolar iken, 1980 sonrasında yılda ortalama % 24,1 oranında artarak 1986 yılında 129,4 milyon dolara ulaşmıştır (Çizelge 5). Özellikle merinos, süt ve süt mamülleri, damızlık yumurta ithalindeki artışlar dikkati çekmektedir. Bu ürünlerden süt tozu dışsatımının oldukça düşük fonlarla yapılması, iç piyasadaki süt fiyatlarını daha da düşürücü rol oynamaktadır.

1980 sonrası getirilen teşviklerin sonucu olarak dışsatımın artırılması ülke ekonomisi açısından olumlu bir gelişme göstermesine karşın, üretici bazında konu incelendiğinde olumsuz bazı yönlerinin olduğu söylenebilir.

4. SORUNLAR VE ÖNERİLER

Türkiye hayvancılığının önemli sorunları verimin düşüklüğü, düşük verimli yerli ırkların yüksekliği, hayvan hastalıkları, örgütlenmenin olmayışı, mer'aların amaç dışı kullanımı, yem bitkileri, ekiliş alanının azlığı en önemlisi de üreticinin teknik bilgi yetersizliği, küçük çapta hayvancılığın yapılması ve modern işletmelerin yaygınlaşmamış olmasıdır.

Hayvancılığın sorunlarını ve bu sorunlara ilişkin önerileri şöyle özetlemek mümkündür;

(14) T.C. Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, İhracatçı Birlikleri, İhracat Rejimi Kararı ve Yönetmeliği, İhracatı Teşvik Mevzuatı, s.73-88.

(15) Türkiye Ziraat Odaları a.g.e., s.148.

- Hayvan hastalıklarıyla mücadele tam ve etkin olarak yapılmamaktadır. Hem hastalık ve hem de parazitlerden Türkiye'de büyük hayvan kaybı olduğu bir gerçektir. Örneğin mastitis süt veriminde yaklaşık % 25 oranında bir kayba neden olmaktadır. Yüksek verimli kültür ırkı hayvanlarla çalışıldığı zaman bu konu daha da büyük önem kazanmaktadır. Zaman kaybedilmeden mücadele çalışmalarına hız verilmesi gerekmektedir.

- Hayvancılıkla uğraşan üreticiler girdi temini ve ürünün pazarlanması konusunda örgütlenemedikleri için girdi ve ürün fiyatı konusunda piyasaya etki edememektedirler. Bu konuda Orköy, Köy Kalkınma Kooperatifi gibi kooperatifler etkinliklerini sürdürmelerine rağmen ülke düzeyinde etkin bir örgütlenmeye gidilememiştir. Bu nedenle tarımsal yayım çerçevesinde geniş bir kooperatiflik yayım programına yer verilerek, çiftçilerin kooperatifleşme düşüncesinin geliştirilmesi ve mevcut kooperatiflerin etkinliği ve kooperatif özelliğini arttırabilecek önlemler alınması gerekmektedir. Ayrıca ülke içinde ürün toplama, işleme ve pazarlamasında kooperatiflere yer veren politikalara yer verilmesi uygun olacaktır. Yakın zamanda tavukçuluk ürünlerinin pazarlanmasına ve bu sektörün sorunlarına ışık tutacak tavukçuluk danışma kurulunun faaliyete geçeceği, hatta tarımın tümünü kapsayacak bir Bord Kanunu'nun Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı tarafından hazırlandığı ifade edilmektedir (15).

- Hayvansal ürünlerde standardizasyonun olmayışı et, süt ve mamülleri dışsatımını olumsuz yönde etkilemektedir. Ette kaliteye göre sınıflandırmaya gidilmediğinden kaliteye göre farklı fiyat uygulaması gerçekleştirilememektedir. Dışsatımı arttırmak için bir an önce bu konunun çözümlenmesi gerekmektedir.

- Et ve Balık Kurumu ile Süt Endüstrisi Kurumu üretimi teşvik edici yöndeki politikalarından uzaklaştıklarından, kapasitelerini tam olarak değerlendirememektedirler. Ancak bu kurumlar devletin desteği ile etkin bir fiyat politikası uygularlarsa bu kurumlara

ra gelen hayvan sayısı ve süt miktarı giderek artacaktır. Aynı zamanda et ve süt sanayinin teşvikiyle standardizasyonda sağlanmış olacaktır.

Türkiye'de hayvansal ürünlerin tüketimi oldukça düşüktür. Toplumun süt, et yumurta tüketimi alışkanlığının artırılması için ilkokullara süt dağıtılması, çocuklara mini tiyatrolar düzenlenmesi, gazete televizyon ve dergi gibi yayın organları kanalıyla reklam yapılması büyük yarar sağlayabilir.

Üreticilerin teknik bilgisini artırmak amacıyla yayım programları düzenlenmesi, çeşitli televizyon, radyo programları yanında üreticilerin en çok toplandığı köy kahvelerinde hayvancılıkla ilgili video gösterimlerinin belirli aralıklarla uygulanması etkili olabilir.

Türkiye'de hayvancılığın gelişmesine olanak sağlayacak optimum işletme büyüklüklerinin saptanması için yapılacak araştırmalara hız verilmesi, ülke hayvancılığı açısından yarar sağlayacaktır.

Türkiye'ye uzun süreden beri yurt dışından ABD ve Avrupa ülkelerinden yüksek verimli süt sığırları, gebe diüveler ithal edilmektedir. Kültür ırkı sığırları yerli sığırların koşullarında yetiştirmek olası değildir. Özel bakım ve besleme gerektirmektedir. Üreticiler bu koşulları sağlamadıklarında hayvanların veriminde düşüş olmakta, bu düşüş maliyeti etkilemekte, üreticiler hayvanlarını elden çıkarmakta veya kasaplık olarak değerlendirmektedir. Bu da döviz kaybına neden olmaktadır. Bu gibi nedenlerden dolayı sığır ırklarının ıslahında yerli ırklardan yararlanma yoluna gidilebilir. Melezleme için dişi hayvan yerine, erkek materyal ithali hatta dondurulmuş sperma ithaline gitmek daha uygun olacağı ileri sürülebilir.

ÖZET VE SONUÇ

Türkiye hayvancılık bakımından büyük bir potansiyelle sahip olup, bu potansiyelini yeterli düzeyde değerlendirememektedir. Türkiye'de hayvancılık sektörünün yapısı gereği desteklenmesine ihtiyaç du-

Çizelge 4: Hayvansal Ürünler Dışsatımı (1000 Dolar)

ÜRÜNLER	1977-79 Yıllık Ortalama	İNDEKS	1980	İNDEKS	1981	İNDEKS	1982	İNDEKS	1983	İNDEKS	1984	İNDEKS	1985	İNDEKS	1986	İNDEKS	Ortalama Yıl. Artış (%) 1980-86
Canlı Hayvan	36 090	100	98 847	274	233 099	646	350 972	972	304 795	845	237 875	659	175 888	487	231 116	640	14,16
Et ve et mamülleri	10 392	100	20 650	199	88 670	853	154 723	1489	138 368	1331	141 556	1362	87 199	839	74 742	719	21,44
Süt ve süt mamülleri	65	100	1 446	2225	15 324	23575	22 191	34140	34 256	52702	64 586	99363	51 820	79723	44 073	67805	56,95
Balık ve kabuklu Hayvanlar	21 873	100	35 815	164	43 197	197	46 530	213	42 419	194	57 900	265	59 520	272	128 726	589	21,32
Merinos yünü	26 388	100			29 743	113	32 040	121	55 893	212	44 892	170	54 997	208	26 091	99	
Tiftik Kıl	94 807	100	156 758	165	410 033	432	606 456	640	375 731	607	546 809	577	429 424	453	504 748	532	19,49
TOPLAM																	

KAYNAK : 1- DİE, Dış Ticaret İstatistikleri, Çeşitli Yıllar.
2- TÜRKİYE İSTATİSTİK YILLIĞI, Çeşitli Yıllar.

Çizelge 5: Hayvansal Ürünler Dışalım (1000 Dolar)

ÜRÜNLER	1977-79 Yıllık Ortalama	İNDEKS	1980	İNDEKS	1981	İNDEKS	1982	İNDEKS	1983	İNDEKS	1984	İNDEKS	1985	İNDEKS	1986	İNDEKS	Ortalama Yıl. Artış (%) 1980-86
Canlı Hayvan	2 655	100	5 769	217	4 223	159	4 256	160	3 565	134	5 430	205	3 955	149	12622	475	13,05
Et ve et mamülleri		100					1		1		824		42 363		24 884		
Süt ve süt mamülleri	172	100	234	136	9 009	5 238	55	32	1 539	895	6 607	3 841	22 396	13 020	16 361	9 512	70,79
Balık ve kabuklu Hayvanlar		100									136		706		3 703		
Merinos yünü	27 535	100	24 459	89	51 133	186	47 116	171	68 339	248	74 335	270	72 657	264	71 793	261	
Tiftik Kıl	30 362	100	30 459	100	64 365	212	51 428	169	73 444	242	87 332	287	142 077	468	129 363	426	24,10
TOPLAM																	

KAYNAK : 1- DİE, Dış Ticaret İstatistikleri, Çeşitli Yıllar.
2- TÜRKİYE İSTATİSTİK YILLIĞI, Çeşitli Yıllar.

yulmaktadır. Ancak 1980'de uygulamaya konulan istikrar tedbirleriyle hayvansal ürünlerde destekleme kaldırılmıştır. Ancak destekleme yem, ilaç, sübvansiyonu süt teşvik primi ve benzeri teşviklerle sürdürülmeye çalışılmaktadır. Hayvancılığın kendine özgü sorunları bulunmaktadır. Hayvancılığı tarımdan soyutlayarak tek başına çözüm aramak olası değildir. Bir bütün olarak düşünmek daha doğru olacaktır.

Türkiye'de hayvancılık sektöründe istenilen üretim ve verim hedeflerine ulaşılamaması üretimin yapısı, hayvancılık işletmelerinin küçük ve dağınık oluşu, hayvan yarığının çoğunluğunu düşük verimli yerli ırkların oluşturması, teknik bilgi eksikliği ve bu sektörün örgütlenmemiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu konudaki politikaların yeniden gözden geçirilip uygulamada ortaya çıkan uyumsuzlukların giderilmesinde yarar görülmektedir.

Etkin bir hayvancılık politikası için öncelikle yapısal iyileştirmelere gidilmesi, işletme büyüklüğünün tesbit edilmesi, pazarlama ve fiyat politikalarına işlerlik kazandırılması, SEK ve EBK gibi destekleme kuruluşlarının ürün alımında etkinliğinin artırılması, hayvansal ürünlerin gerek pazarlanmasında gerek işlenmesinde kooperatiflerin payının artırılması uygun olacaktır. Ayrıca hayvancılıkla ilgili kooperatif ve üst örgütlerin geliştirilmesi kanalıyla teknik ve ekonomik yönden gelişmiş bir hayvancılığın yayılması üreticilerin gelirlerinde olumlu bir artışın sağlanması mümkün olabilecektir.

KAYNAKÇA

- 1- ARIKAN, Rauf, Süt ve Mamülleri Pazarlaması, A.Ü. Ziraat Fakültesi Yayın No: 929, Ankara 1985.
- 2- DİE, Türkiye İstatistik Yıllığı 1987, Yayın N: 1250, Ankara 1988.
- 3- —, Türkiye İstatistik Yıllığı 1983, Yayın No: 1040, Ankara 1983.
- 4- —, Tarım İstatistikleri Özeti 1987, Yayın No: 1306, Ankara 1988.
- 5- DPT, Türkiye'de Süt Sanayinin Geliştirilmesi İle İlgili Politikalar, Ankara 1986.
- 6- —, 1988 İhracatı Teşvik Mevzuatı, Yayın ve Temsil Dairesi, Matbaa Birimi, Ankara 1988.
- 7- —, Yıllık Programlar, Çeşitli Yıllar.
- 8- —, V. Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989 Yayın No: 1974, Ankara 1988.
- 9- —, 1988 Yılı İcra Planı, Yayın No DPT: 2132, Ankara 1988.

- 10- —, V. Beş Yıllık Kalkınma Planı Öncesinde Sektörel Gelişmeler 1972-1983. V. Beş Yıllık Plan Destek Çalışmaları: 1 Yayın No: DPT: 1975, Ankara 1985.
- 11- DURMUŞ İsmet, Ülkemiz Canlı Hayvan Varlığı, Et Üretimi, Canlı Hayvan ve Et Dış Ticareti, T.C. Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Ekonomik Araştırmalar ve Değerlendirme Genel Müdürlüğü, Ankara 1987.
- 12- DÜNYA Gazetesi, Yumurta ve Tavukçuluk Eki, İzmir, 27 Mart 1989.
- 13- ENÇ, Oya ve Ömer POLAT, Avrupa Topuluğu Karşısında Türk Tarımının Durumu, İKV Yayın No: 18, Ankara, Şubat 1986.
- 14- ERKUŞ Ahmet ve Ark., "Türkiye'de Serbest Piyasa Ekonomisi Uygulamasının Hayvancılık ve Hayvansal Ürünlerin Üretim, Pazarlama ve Tüketim Düzeyi Üzerine Etkileri", Türkiye'de Piyasa Ekonomisine Geçişin Tarım Sektörü Üzerindeki Etkileri Simpozyumu, İzmir, 16-18 Aralık 1985.
- 15- GÜNEŞ Turan, "Türk Tarımının Gelişimi ve AT İle Entegrasyonu", Türk Tarımının Avrupa Topuluklarına Entegrasyonu Semineri 7-8 Ekim 1987, İKV Yayın No: 54, Ankara, Şubat 1988.
- 16- İLASLAN Mustafa, "Kültür İrki İnek İthalinin Hayvancılığımıza Katkısı" Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı Dergisi, Sayı: 34, Ankara 1988.
- 17- KOCA Yavuz, "Türkiye ve Avrupa Topuluğunda Karma Yem Üretim Ekonomisi", Yem Sanayi Dergisi, Sayı: 61, Ankara, Ekim 1988.
- 18- KONAK Kezban, Türkiye'de Kırmızı Etin Üretimi-Arzi ve Talcbi Üzerine

Bir Araştırma, Bilgehan Basımevi, İzmir 1989.

- 19- MİRMAHMUTOĞULLARI Vedat, "Avrupa Topuluğuna Girişte Türkiye Hayvancılığı ve Uygulanan Politika", Avrupa Topuluğu İle İlişkiler Açısından Türkiye Hayvancılığı Simpozyumu, 4-6 Nisan İzmir, 1988.
- 20- ÖZCAN Nurullah, "AET ve Türkiye'de Sütün Üretimi, Fiyatlandırma ve Pazarlama Sistemleri", AT Temel Eğitim Kursu 12 Kasım - 2 Şubat 1987-1988, Ankara 1988.
- 21- ÖZTÜRK Bekir, "Teşkilatlanma", Avrupa Topuluğu İle İlişkiler Açısından Türkiye Hayvancılığı Simpozyumu, 4-6 Nisan İzmir 1988.
- 22- T.C. Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Ege İhracatçı Birlikleri, İhracat Rejimi Kararı ve Yönetmeliği İhracatı Teşvik Mevzuatı, Ankara 1988.
- 23- T.C. Ziraat Bankası, Çeşitli Genelgeler.
- 24- T.C. Ziraat Bankası, Tarımsal Üretim Değeri 1984.
- 25- T.C. Ziraat Bankası, Plasman Programları, Çeşitli Yıllar.
- 26- T.C. Maliye ve Gümrük Bakanlığı, 1988 Yıllık Ekonomik Rapor.
- 27- Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı, Avrupa Topuluğu İle İlişkiler Açısından Türkiye Hayvancılığı Simpozyumu Değerlendirme ve Öneriler Raporu (4-6 Nisan 1988), Ankara 1988.
- 28- Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Ziraat ve İktisadi Rapor, 1986-1987, Ankara 1988.
- 29- Yem Sanayi Türk A.Ş. Kayıtları, Çeşitli Yıllar.

HALİL EKREM ARKAYIN İÇİN

Dr. Ahmet G. ELBEK
Ziraat Mühendisleri Odası
Ege Bölge Şubesi İkinci Başkanı

O'nu çetin günlerin yaşadığı dönemde tanıdım. Sıkıyönetimli fırtınalı acımasız günlerde... Tek ve yasal örgütümüzü alıp götürülecek özveriyle ve cesareti göstererek kendini öne atan bir avuç meslektaşın birisi Halil Arkayın olmuştur.

1982'nin başında Emin Tugay'ın başkanlığında oluşan yönetimde birlikte yer aldık. Arkayın'ın Ziraat Mühendisleri Odası İzmir Bölge Şubesindeki özverili çalışmaları Tugay'ın Tokat Ziraat Fakültesi'ne atanması ve devraldığı Başkanlığım döneminde de sürmüştür.

O günlerin -silâhendaz- resmi görevleriyle hep birlikte yönetim kurulları yaptık. Çok kısıtlı koşullarda silahların gölgesinde -her türlü alçakgönüllülüğün ötesinde- tüm risklere karşın örgütümüzü yaşatma savaşı verdik, etkinliklerimizi sürdürdük.

Meslek yaşamına 1954'de Nazilli Pamuk Araştırma Enstitüsünde başlaması ve İzmir Pamuk İşleri Müdürlüğü'nde uzun yıllar sürmesi, Arkayın'ın ziraat mühendisleri arasında "Pamukçu" olarak tanınmasını sağlamıştır.

Halil Ekrem Arkayın'ın örgütümüzdeki liderliği 1984 başındadır. İlginc bir rastlantı, o'na devrettiğim yönetimi altı yıllık oldukça uzun bir dönemden sonra 1990 başında, içinde bulunduğum yönetime bıraktı. Sanki bayrak yarışındaki soluklu bir sporcu gibi, görev devri takım tutkusuyla ve mutlulukla..

O'nu görev süresi boyunca tüm ziraat mühendislerini kucaklayacak, demokratik bir örgüt modelini oluşturacak çabalar içinde gördük. Bu doğrultuda, durmadan, yılmadan, tarım kuruluşları, mühendis odaları, ziraat fakülteleri arasında koştu durdu.. Öte yandan, sürmekte olan ve Ziraat Odası, Köy-Koop, Ziraatçılar Derneği, Veteriner Odası ile Ziraat Mühendisleri Odası'nın oluşturduğu TAKEK birlikteliğinin ilk temelini atan Arkayın'dır.

Son günlerinde, hasta yatağında konu yine örgütümüzün sorunları idi. Halil Arkayın'la dünya görüşümüz olaylara bakış açımız çoğu kez farklı açılarda ve boyutlarda olmuştur. Ancak bu gün onaylanacak husus O'nun hoşgörüsü her türlü savaşında daima ön planda durmuştur. Ziraat Mühendisliği camiasında, özellikle Ege Bölge örgütünde yeri hep boş kalacak ve aranacaktır.

Bölge Şube Başkanımız Reşit Sönmez'in sözleriyle O'na seslenmek isterim;

"Yerinde rahat uyu Halil Arkayın.."

Rahat uyu Halil ağabey...

AT KÖŞESİ

Avrupa Topluluğu (AT)'da Tarımsal Subvansiyonlar

Arslan KARABAĞLI
Zir. Yük. Müh.

Giderek artan dünya nüfusu karşısında, tarımsal toprakların sınırlı olması, beslenme konusunda ciddi kaygılara neden olmaktadır. Buna göre başta gelişmiş ülkeler olmak üzere, hemen hemen tüm ülkeler, mevcut kaynakların bilinçli şekilde kullanılması ve verimliliği artırıcı önlemlere ağırlık verilmesi üzerinde dikkatle durmaktadırlar. Bu amaca ulaşmak için de, öteki sektörlerde çalışanlara kıyasla, ekonomik açıdan güçsüz olan üreticilerin devletçe desteklenmesi, zorunlu hale gelmektedir. Nitekim, özellikle gelişmiş ülkeler, sosyal bir politika gereği olarak, güçsüz olan çiftçileri çeşitli yollarla subvansiyeye etmekte ve bu uygulamayı sürdürmekte duyarlılık göstermektedirler.

Avrupa Topluluğu'nda, tarım sektörünün desteklenmesi ve bu sektörde çalışanların gelirlerinin yükseltilmesi için, öncelikle üye ülkeler arasında bir ortak tarım politikasının saptanmasını uygun görmüştür. Buna göre, Roma Andlaşması'nın 39. maddesi, Ortak Tarım Politikası'nın amaçlarını: Tarımda verimliliği arttırmak, bu sektörde çalışanların gelirlerini arttırmak, pazarları istikrara kavuşturmak, ürün arzının güvenliğini garanti etmek, tüketicilere ürünleri uygun fiyattan sağlamak şeklinde belirlemiştir.

Görülüyor ki Topluluk, tarımda çalışanların kişisel gelirlerini arttırmayı, andlaşma ile garanti altına almaktadır. Bu amaçları gerçekleştirmek için, Roma Andlaşması'nın 40. maddesi gereğince, üye ülkeler arasında, tarımsal pazarların ortak düzenlenmesi ve bu çerçevede müdahale yöntemleri, fiyat düzenlenmeleri, ihracatta iade, ithalatta prelevman ya da ek vergi sistemi, 3. ülkelere karşı ortak korunma mekanizmaları (referans fiatı, asgari ithal fiatı, fark giderici vergi gibi) ile ilgili önlemlerin uygulamasına geçilmiş ve yapılacak harcamaların finansmanı için

de Avrupa Tarımsal Garanti ve Yönerme Fonu (FEOGA) kurularak devreye sokulmuştur.

Topluluk, 1962 yılında yürürlüğe koyduğu Ortak Tarım Politikası çerçevesinde, bir yandan verimliliği ve toplam üretimi arttırmaya ağırlık verirken, öte yandan da pazarlama ile ilgili Ortak Piyasa düzenlerini oluşturarak 1967 yılından itibaren uygulamaya koymuştur.

Ortak piyasa düzenleri genelde 4 tip olup, toplam tarımsal üretimin yaklaşık % 100'nü kapsamaktadır. Bunlar:

- 1- Müdahale fiatı ve depolama yardımları,
- 2- Ürünlere ek yardım,
- 3- Göttürü yardım,
- 4- Dışa karşı (3. ülkelere) korunma.

Genellikle tarımsal ürünlerin pazarlanması ve dolayısıyla değerlendirilmesi, hemen hemen tüm dünyada her zaman sorun yaratmakta ve ekonomik zararlara da yol açmaktadır. Bunun için de, özellikle gelişmiş ülkeler, iç ve dış pazarlama olanağı yaratılmadan, üretimin artırılmasına pek yanlı görünmemektedirler. AT'da bu noktadan hareketle, ürünlerin pazarlamasını çeşitli yollarla olabildiğince emniyet altına almaya çalışmaktadır.

Bunun için de Topluluk, müdahale fiatı ve depolama yardımları yoluyla toplam tarımsal üretimin yaklaşık % 72'ni fiat (müdahale şeklinde) ve pazar garantisine kavuşturmuştur. Ürünlerin geri kalan % 28 ise, diğer piyasa düzenleri olarak bilinen ürünlere ek yardım, göttürü yardım ve dışa karşı korunma çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu düzenlerde üreticilere, hektar veya ürün başına direkt parasal yardım yapılırken, 3. ülkelere karşı yapılacak düşük fiatlı ithalata karşı da koruyucu mekanizma geliştirilmiştir.

Subvansiyonların en yaygın olarak uygulandığı müdahale fiatı

ve depolama yardımları düzeni kapsamına aşağıda belirtilen ürünler girmektedir: Tahıl, şeker, zeytinyağı, pirinç, yağlı tohumlar, proteinli ürünler (hayvan yemi olarak bezelye, bakla gibi) keten, kenevir, pamuk, taze meyve ve sebzeler (portakal, limon, mandalina, satsuma, klemantin, elma, armut, şeftali, nektarin, sofralık üzüm, kayısı, domates, patlıcan, karnabahar), süt ve süt ürünleri, tohumlar, işlenmiş meyve ve sebzeler, şarap, yaprak tütün, şerbetçi otu, sığır eti, domuz eti, koyun ve keçi eti, kümes hayvanları eti, yumurta, ipek böceği, su ürünleri, kuru yemler.

Bu kapsamda yer alan ürünlerin bazılarının, temel gıda maddesi olması, sanayiye hammadde sağlanması, üretimin giderek tüketim talebinin üzerine çıkması ve pazarlama açısından sorun yaratması, büyük bir üretici toplumunun doğrudan geçim kaynağını oluşturması ve dış ticaret için önemli bir potansiyel yaratması nedeniyle, desteklenmesi ve subvansiyeye edilmesi gerekli olmuştur.

Yukarıda sözkonusu olan ürünler için, Bakanlar Konseyi, gelecek alım kampanyasında uygulanmak üzere her yıl 1 Ağustos tarihinde, tavan (hedef) fiat ile taban (müdahale) fiatı saptamaktadır. Böylece, ürünlerin hasat durumlarına göre değişmekle beraber, yaklaşık bir yıl önceden ürün fiyatları üreticilere bilinmektedir.

Bu ürünler pazarlarda, serbest piyasa kurallarına göre ticarete konu olmaktadır. Ancak piyasa fiyatlarıyla, Konseyce saptanarak ilan olunan fiyatlar arasında dalgalanmalar meydana geldiğinde, belli bir sürenin ardından görevli kuruluşlar (resmi, özel) gerekli müdahaleyi yaparak, bu ürünleri taban (müdahale) fiatından satın alarak depolarlar. Gerektiğinde depolanan ürünlerden uygun görülecek miktarlar, "sosyal fiat" adı altında daha düşük fiatla tüketiciye satılmakta, ayrıca bu ürünler sosyal kuruluşlara da (okul, hastane, askeri birlikler gibi) parasız olarak verilmektedir. Bu ürünlerin büyük bir bölümü ise, bir yandan iç piyasalarda satışa sunulurken, öte yandan da ihraç edilmek suretiyle değerlendirilmektedir.

Topluluk, OTP'nda öngörüldüğü gibi, üreticilerin gelirini arttırmak için ürün fiyatlarını, genellikle dünya piyasa fiyatlarının üzerinde saptamaktadır.

Son yıllarda fiyatların, birkaç istisna hariç, sabit tutulması veya çok az artırılması, bazı ürünlerde üretimin saptanan Maksimum Garanti

Eşiği (miktarı)nin üzerine çıkarak pazarlama açısından sorun yaratmasından ve ayrıca dünya fiatlarıyla, Topluluk pazarlarındaki gerçek fiatlar arasında yaklaşım sağlamak istenmesinden, kaynaklanmaktadır.

Böylece Topluluk, Ortak Tarım Politikası'nda öngörülen amaçlar doğrultusunda aldığı önlemlerle, aradan geçen zaman içinde, önemli başarılar sağlamıştır. Şöyleki, bitkisel ve hayvansal ürünlerde verimlilik büyük ölçüde artırılmış, pazarlar geniş çapta istikrara kavuşturulmuş, ürün arzının sürekliliği sağlanmış, üreticinin gelir düzeyinin yükseltilmesinde oldukça mesafe alınmış ve tüketiciye daha uygun fiatlarla ürün sağlanmasında dikkate değer sonuçlar elde edilmiştir.

Bütün bunlara rağmen, Kuzey bölgeleriyle Güney bölgeleri arasında, önemli gelir farklılıkları olduğunu da vurgulamak gerekir. Bu konu ile ilgili olarak, Topluluk bölgelerinde 1986 yılı satın alma gücü standartlarına göre kişi başına (tüm sektörler ve toplam nüfus itibarıyla) düşen GSYİH (ECU olarak) 5 kategori halinde aşağıda verilmektedir.

5900 11001 13001 15001 18001
11000 13000 15000 18000 26500

[Doların yıllık ortalama değeri: 1000 \$ = 1016.601 ECU]

Tarım sektöründe çalışanların gelirlerini, sanayi ve hizmet sektöründe çalışanların düzeyine yaklaştırmak için Topluluk, müdahale çerçevesinde değişik subvansiyonlar uygulamaktadır. Müdahale mekanizması, öncelikle fiatlarda meydana gelen dalgalanmalar ve bunun yanı sıra satılmayan veya ihraç edilemeyen ürünler nedeniyle devreye sokulmaktadır. bu gibi hallerde yapılan harcamalar, FEOGA Fonu'nun Garanti bölümünce karşılanmaktadır. Müdahale çerçevesinde yapılan subvansiyonlarla, ihracatta iade uygulaması, Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Tarımda Müdahale Türlerine Göre Yapılan Harcamalar ve İhracat İadesinin Yıllar İtibarıyla Dağılımı (Milyon ECU)

Müdahale türleri	1982	1986	1987	1988	1989
Fiat subvansiyonu	4.769	8.272	8.998	10.267	11.297
Depolama yardımı	1.818	5.555	3.684	5.820	5.363
Pazardan geri çekme vb.	603	761	1.029	902	1.127
Yönlendirme primi	162	82	90	637	898
İhracatta iade	5.053	7.409	9.375	9.929	9.354
Toplam	ECU : 12.405	22.079	23.176	27.555	28.039
	Dolar : 12.153	21.718	26.755	32.583	30.892

Tablodan da görüleceği gibi, fiat ve pazara müdahale kapsamında yapılan subvansiyonlarda, 8 yılda yıllık olarak % 17,0 artış olurken, aynı süre içinde ihracat iadesinde ise % 9,4 yıl artış sağlanmıştır. Son 4 yılda bu oranlar sırasıyla % 6,8 ve % 6,6 bulmuştur.

Müdahale fiatı ve depolama yardımları kapsamına giren ürünlerin, yukarıda sözü edilen subvansiyon ve yardımlardan yararlanma durumları bazı farklılıklar göstermektedir.

Şöyleki, bu ürünlerden domuz eti, yumurta, kümes hayvanları ve ek liste 2'de bulunmayanlar hariç, geri kalanlarının **Fiat subvansiyonundan** yararlanmaları, üretimin talebin altında veya üstünde olmasına göre değişmektedir. **Depolama yardımı**, özellikle tahıllar, hayvansal ürünlerle, zeytinyağı stokunun azalıp çoğalmasına göre dalgalanmaktadır. Son yıllarda stokların azaltılması (ürün fiyatının düşürülerek satışa sunulması gibi) yolunda yoğun çabalar gösterilmekte ve bundan da giderek olumlu sonuçlar alınmaktadır. Şöyle ki, 1986 yılında kamuya ait depolarda 11,4 milyar ECU değerinde ürün varken, bu miktar 1987'de 9,4 milyar ve 1988'de ise 3,3 milyar ECU'ya düşmüştür.

Pazardan geri çekme ve benzeri uygulamalar, ağırlıklı olarak meyve ve sebzelele şarapta uygulanmaktadır.

Yönlendirme primi, daha çok süt ve süt ürünleriyle, çok sınırlı olarak da siğir-dana etinde, caydırıcı rolü olur düşüncesiyle uygulanmaktadır.

İhracatta iade uygulamasında, ortak piyasa düzeni kapsamında yer alan ve talep fazlalığı gösteren ürünlere öncelik ve ağırlık verilmektedir.

1986-89 yılları arasında tarım sektörüne yapılan subvansiyonların yıllık tutarı 25,2 milyar ECU iken,

dolar olarakda yaklaşık 28 milyara ulaşmıştır. Bu miktarlara, Yönerme fonunun yapısal iyileştirmeler için harcadığı parayı da katarsak, o takdirde toplam FEOGA fonundan yapılan ortalama subvansiyon tutarı ECU olarak 26,3 milyar, dolar olarakda 29,2 milyar/yılı bulmaktadır.

Bu ve benzeri harcamaların karşılanması için, son 10 yılın ortalamasına göre bütçenin, % 67 tarım sektörüne ayrılmaktadır. Son yıllarda bu oranın belli ölçüde giderek düşürülmesine çalışılmaktadır.

Topluluk, ekonomik yönden güçsüz olan işletmelere destek olmak amacıyla, gelişmiş bölgeleri dikkate alarak, "daha az gelişmiş bölgeleri" saptamıştır. Söz konusu bölgelerin, toplam tarım arazisi içindeki payı, 1988 yılı rakamlarına göre yaklaşık % 53,5 civarındadır. 1987 yılında bu bölgelerin % 19'u oluşturan 1 050 168 işletmenin her birine 826 ECU (954 dolar) tazminat ödenmiştir. Bu tür tazminatların giderek yaygınlaştırılması sözkonusudur. Ayrıca bu bölgeler, yöreye uygun projelerle desteklenmektedirler. Bunun dışında **Avrupa Sosyal Fonu**, sosyal ve istihdamla ilgili konularda alınan önlem ve düzenlemelere kaynak oluşturmaktadır. **FEDER Fonu ise**, doğrudan bölgesel kalkınmayı amaçlayan projelere maddi katkı sağlamaktadır. "Daha az gelişmiş bölgeler" in kalkınması için, FEOGA fonunun yanı sıra, **Bölgesel Kalkınma Politikası** çerçevesinde FEDER Fonu, Avrupa Sosyal Fonu ile ulusal imkanlar da seferber edilmektedir.

Topluluk, özellikle Akdeniz bölgesinde, küçük tahıl çiftçisine, ekonomik yönden güçsüz olması nedeniyle, doğrudan parasal yardım yapmaktadır. Uzun zamandan beri yapılan bu uygulamaya, Koneş 1988 yılında "küçük çiftçi" tanımıyla yasal bir boyut kazandırmıştır. Buna göre, 20 hektardan fazla arazi olmayan çiftçi, "küçük çiftçi" olarak kabul edilmektedir. Ancak yapısal farklılıklar veya hektara verimin düşük olması gibi nedenlerle üye devlet, bu miktarı 40 hektara kadar çıkarmaya yetkilidir.

Bu arada Koneş 1986 yılında, tahıl üretiminin talebin üzerine çıkmasına meydan vermemek ve pazarlarda denge sağlamak için, üreticilere 1986/87 ilâ 1990/91 yılları arasında 5 yıl süreyle, **Ek Sorumluluk**

Vergisi uygulanmasını kararlaştırılmıştır. Söz konusu vergi 5.38 ECU/tonu bulmaktadır.

Bu defa, aradan henüz 2 yıl geçmeden 1988 yılında Konsey, "küçük çiftçiler" in temel ve ek sorumluluk vergisinden muaf tutulmasına karar vermiştir.

Üreticilere direkt olarak yapılan yardımın miktarı, 25 ton tahıl için ödenen temel ve ek sorumluluk vergisi tutarından fazla olmamaktadır. Tazminat şeklinde verilen bu yardım, çiftçinin pazarladığı ilk 25 ton için geçerlidir. Görülüyor ki, tüm bu uygulamalara, yanlış anlaşıl-maması için, açıklık getirilmiştir.

Bu defa Topluluk Komisyonu, "küçük çiftçi" kapsamının genişletilmesi ve bu kapsama kolza tohumu, ayçiçeği tohumu, soya fasulyesi, bezelye ve fasulye üreticilerinin de alınmasını önermiştir. Öneride yardımın, üretilen miktara göre değil, daha pratik uygulama olanağı dolayısıyla, hektar başına olması belirtilmektedir. Bu çerçevede Komisyon, başlangıçta yardım (tazminat şeklinde) tutarının "daha az gelişmiş" bölgelerle dağlık-topelik alanlarda hektara 50 ECU, öteki bölgelerde ise hektar başına 30 ECU olmasını istemektedir. Önerilen bu yeni rejimde, yardımın uygulanacağı arazi büyüklüğünün, işletme başına en çok 10 hektar olması öngörülmektedir. Bir hektardan az arazi olanların, söz konusu yardımdan yararlanması uygun görülmemektedir. Konseyce kabul edilmesi halinde yardımın, 1990'da (1990/91 pazarlama yılında) uygulanması düşünülmektedir. bu yeni yardım rejimi, 1991/92 pazarlama yılından itibaren, bugünkü "küçük tahıl üretici" sine uygulanan rejimin yerini alacaktır.

Avrupa Yatırım Bankası'nın, yatırım kredilerine uyguladığı yıllık faiz oranlarının, yıllar itibarıyla dikkate alınmayacak kadar artış göstermesi, üreticilerin yatırım yapmalarını kolaylaştırmaktadır. Örneğin kısa vadeli faiz oranı Belçika'da 1973 yılında % 8,8; 1987'de %9,5 iken, Fransa'da sırasıyla % 7,8 ve % 9,5'i bulmuştur. Bu durum orta ve uzun vadeli krediler için de geçerlidir.

Topluluk, sağlanan gelişmeler karşısında, Ortak Tarım Politikası çerçevesinde "reform" sürecine girmiş ve bazı istikrar önlemlerini uygulamaya koymuştur.

Bu arada Topluluk, belirlediği ve takvime bağladığı problemleri konuları, zamanında çözümler ve başka ciddi bir gelişme veya anlaşmazlık da çıkmazsa, 1993 yılının başında "TEK PAZAR" uygulamasına başlamış olacaktır. O zaman ortak politikalar, yerini, tek politikaya bırakacak ve Topluluk oluşan yeni olasılıklar ve koşullar çerçevesinde etkinliklerini sürdürecektir.

Türkiye, ister topluluğa üye olsun ya da olmasın, oluşacak bu "dev" pazarın koşul ve uygulamalarını iyi bilmek ve tüm sektörlerini pazardan daha çok pay alacak şekilde düzenlemek ve harekete geçirmek durumundadır.

Konumuzu özetlersek, tarıma destek konusu, batılı ülkelerle gelişmiş deniz aşırı ülkelerin hepsinde vardır ve bu uygulamaların tümünden kaldırılması da mümkün görülmektedir. AT, tarımsal nüfusun gelirini belli bir düzeye çıkardıktan sonra, yapmakta olduğu subvansiyonlarda kademeli şekilde indirimde gi-

debilecektir. Ancak alınacak önlemlerden çiftçinin zarar görmemesi için de, tüm imkanları kullanacaktır.

Topluluğun, özellikle küçük çiftçinin gelirini yükseltici önlemlere giderek ağırlık verdiği görülmektedir. Ayrıca bölgeler, gelişmiş ve daha az gelişmiş olarak sınıflandırılmakta ve doğrudan yardımlar (tazminat) ona göre verilmektedir.

Pazarlama konusunda geniş olanaklar yaratılarak, ürünlerin değerlendirilmesi garanti altına alınmıştır.

Tarım ürünleri, dış ticarete ihracat iadesi yoluyla desteklenmekte ve dolayısıyla alıcı ülke pazarlarında yoğun rekabete karşı korunmaktadır. Topluluk, başta temel gıda maddeleri olmak üzere, bir çok üründe kendine yeterli duruma gelmiş, hatta bazılarında bu düzeyin de üzerine çıkmıştır.

Türkiye, tarımda olduğu gibi, öteki sektörlerde de, TEK PAZAR'ın getireceği imkan ve koşullara göre çalışmalar yapmak için, ciddi önlemler almak durumundadır.

Bolu
KALITE YEM SANAYII A.Ş.

Etlik civciv
Etlik Piliç
Yumurtalık Tavuk
Süt-Besi ve Karma Yem Çeşitleri

14200 BOLU PK. 53
Tel: 9 (461) 12482 - 11089
Faks: 9 (461) 32855

GAP KÖŞESİ

GAP Bölgesi Gelecekte Türkiye'nin Besicilik Merkezi Olabilir mi?

Bilindiği gibi, Türk insanının. Türk mühendisinin ve işçisinin gururu GAP tamamlandığında 1.8 milyon hektar alan sulanabilecektir. Sulanabilen bu alanın 1/3'üne yem bitkileri ekileceği varsayıldığında 6 milyon ton kuru ot üretilebilecektir. Yem bitkilerinin ekim nöbetine bu oranda girmesi gelişmiş tarımın gereği olacağına göre er ya da geç bu gerçekleştirilecektir. İkinci ürün olarak ekilebilecek silajlık mısır, yem üretim potansiyelini daha da artıracaktır. Tüm bunlara ek olarak tarımsal endüstri yan ürünleri (küspeler, posalar, kepek vs) ve yem sanayiye de dikkate alındığında olayın boyutları daha iyi anlaşılabilir.

Bu verilere bakıldığında GAP bölgesi önemli bir yem üretim merkezi olacaktır. Yemin bir bölümü süt siğirciliği, süt koyuncululuğu, süt keçiciliği ve diğer hayvancılık dallarında, çoğunluğu ise besicilikte kullanılacaktır. Böyle bir durumda bölgede 1 milyon ton et üretimi hayal olmayabilir. GAP bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesine oldukça yakındır ve bu bölgede önemli sayıda besi materyali yetiştirilmektedir. Bugün bu materyalin az bir bölümü Gaziantep'te besiyeye alınmakta, ancak büyük çoğunluğu uzak bölgelerdeki besi merkezlerine taşınmaktadır. Oysa etin taşınması hem daha kolay, hem de daha ucuzdur. GAP bölgesinin yem deposu olması durumunda besi materyalinin buraya kayması beklenmelidir. Gerekli önlemlerin alınması bu doğal akışı hızlandıracak ve denetlenebilirse ülke besiciliğine yepyeni ve modern bir boyut getirecektir. Gelişmenin kendiliğinden, bölük pörçük ve çağdışı olmaması alınacak ciddi önlemlere bağlı olup, bu durumda bölge "Türkiye'nin Et Deposu" olabilir. Bunun için yapılması gerekenler ana hatlarıyla şunlardır.

1. GAP Bölgesinde "Organize Besi Bölgeleri" kurulmalıdır.

Doç. Dr. Mustafa ULASLAN
C.Ü. Tokat Ziraat Fakültesi

2. Feed-Lot besisi uygulanmalıdır.
3. Uygun besi materyali üretimi sağlanmalıdır.
4. Modern besi sistemleri yaygınlaştırılmalıdır.
5. Üretim ve pazarlama planları yapılmalıdır.

ORGANİZE BESİ BÖLGELERİ

Ülkemizde var olan organize sanayi bölgeleri gibi, GAP bölgesinde de organize besi bölgeleri kurulmalıdır. Organize besi bölgelerinde; yol, su, elektrik, yem fabrikaları, kesimhaneler, soğuk hava depoları, hayvan sağlığı koruma ve tedavi merkezleri, yayım, eğitim ve denetim merkezleri, besici birlikleri ve kooperatifleri, sergiler vb. alt yapı ve temel birimler oluşturulmalıdır. Organize besi bölgeleri alt yapının ucuza yapılabilmesine, mekanizasyon ve otomasyona olanak vermesi dolayısıyla rantabl işletmeciliğin gerçekleştirilmesi yanısıra üretim ve sunum (arz) planlarının, veri toplama değerlendirme ve kullanım etkilili eğitimin, yayımın, sağlık koruma ve tedavi hizmetlerinin yapılabilmesine; etin insan sağlığı için belirtilen standartlarda üretimin sağlanmasına ve denetimine olanak verecektir. Çevre kirliliğinin önlenmesi de bu yolla kolaylaşacaktır. Keza, Çiftlik gübresinin uygun bir şekilde değerlendirilmesi olanağı artacaktır.

FEED-LOT BESİSİ

Feed-lot'lar çit çekilmiş bölmeler, suluk ve yemliklerden oluşan basit besi yerleridir. Mekanizasyon, otomasyon ve dolayısıyla kitle üretimine olanak sağlayan bu sistemin başlangıç yatırımı ve işçilik giderleri, kapalı besi ahır sistemleri ile karşılaştırılmayacak kadar azdır. Sistemin asıl önemi bu özellikleridir. Tüm dünyada hızla yaygınlaşan bu sistem, ülkemizde ye-

ni, yeni tartışılmaktadır. GAP bölgesinin kurak ve oldukça sıcak iklimi dikkate alındığında Feed-lot besisi sadece ekonomik zorunluluk değil, aynı zamanda iklimsel bir zorunluluktur da. GAP bölgesine "Geleceğin Et Deposu" olarak bakılmasında büyük yem üretim potansiyeli yanısıra Feed-lot besisi için var olan uygun koşullarda rol oynamıştır.

UYGUN BESİ MATERYALI

Bölgede ve Doğu Anadolu Bölgesinde yapılacak çalışmalarda elde edilecek döllerin besi performansının göz önüne alınması, ilerisi için büyük önem taşımaktadır. Kaliteli et üretimi amacıyla araştırma bazında bölge koşullarına uygun etçi tip geliştirme çalışmaları da gereklidir.

MODERN BESİ SİSTEMLERİ

Organize besi bölgeleri, et üretiminin tüm aşamalarında yeni tekniklerin uygulanabilmesine büyük kolaylıklar sağlayacaktır. Yayım hizmetleri kolay ve etkin yapılacaktır. Kaliteli ve ucuz üretimin gerçekleştirilebileceği yeni besi sistemleri geleneksel sistemin yerini alacaktır.

ÜRETİM ve PAZARLAMA

Üretim miktarı ve ürün kalitesi önceden kolayca planlanabileceğinden iç tüketim ve dış satım daha gerçekçi bir temelde ele alınıp irdelenebilecektir. GAP bölgesinin Ortadoğu ülkelerine yakınlığı pazarlama için büyük avantajdır. Özellikle taze et dış satımı söz konusu olduğunda konunun önemi daha da artmaktadır.

SONUÇ

GAP'ın gelecekte Türkiye'nin ve Ortadoğunun et üretim merkezi olması gerçekleştirilebilir. Bölgeden beklentilerimizin gerçekleştirilmesi büyük ölçüde bugünden alınacak uzak görüşlü, ciddi önlemlere bağlıdır. Bu önlemlere ışık tutacak, yol gösterecek olan ise bölgede yapılacak araştırmalardır.

Özel statülü bir GAP ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ'ne ihtiyaç vardır. Ceylanpınar TIGEM, bunun için yer olarak uygundur. Enstitüde en seçkin bilim adamlarının istihdamı özendirilmelidir. Ömek bir araştırma Enstitüsünün kurulması için her türlü fedakârlığa katlanılmalıdır.

Beklentilerimizin, bilimin aydınlatığı ve yol gösterdiği ölçüde gerçekleştirileceği unutulmamalıdır.

"VI. TÜRKİYE FİTOPATOLOJİ KONGRESİ"

22-25 Ekim 1991 tarihinde İzmir'de yapılacak

Bilindiği gibi, Türkiye Fitopatoloji Derneği 1970 yılında kurulan ve ülkemizde bitki hastalıkları alanında çalışan 200 araştırmacıyı bünyesinde bulunduran bilimsel bir dernektir. Derneğin yayın organı "The Journal of Turkish Phytopathology" ülkemizde bitki hastalıkları konusunda yapılan araştırmaları yayınlamaktadır. Yabancı dilde yayınlanan dergi Türkiye'deki bilimsel kuruluşlar ve üyeleri yanısıra yurtdışında 50 araştırma merkezine ulaşmaktadır. 1970 yılından günümüze düzenli olarak yayımlanan ve 20. volümü tamamlanan dergiyi edinmek isteyenler yıllık 12 000 TL karşılığı abone olabilirler.

Türkiye Fitopatoloji Derneği, yayın faaliyetleri yanısıra araştırmacıları biraraya getirerek bilgi alışverişini sağlamak ve fitopatolojik sorunlar ile bunların çözümüne olanak sağlayacak tartışma ortamını oluşturabilmek amacıyla periyodik olarak 3 yılda bir düzenlediği kongrelerin VI.sının hazırlıkları içindedir. "VI. Türkiye Fitopatoloji Kongresi" 22-25 Ekim 1991 tarihinde İzmir'de E.Ü. Atatürk Kültür Merkezi'nde yapılacaktır. Diğer kongrelerde de olduğu gibi Tarımsal kurum ve kuruluşların ilgi ve desteğini göreceğine inanılan VI. Türkiye Fitopatoloji Kongresi'ninde amacına ulaşabilmesi ve ülkemiz fitopatolojik sorunlara çözümler ve yeni yaklaşımlar getirilmesi kuruluşlar yanı sıra araştırmacıların özel ilgi ve çabaları gerçekleşecektir. Kongreyi bildirili veya dinleyici olarak katılabilir.

Kongreye katılma koşulları ve derneğin diğer aktiviteleri hakkında ayrıntılı bilgi edinmek isteyenler aşağıdaki adrese başvurabilirler.

Doç. Dr. Semih ERKAN
Türkiye Fitopatoloji Derneği
Zirai Mücadele Araştırma Enstitüsü
35040 Bornova-İZMİR
Tel: 180 110 /2698-2642
180 030 - 180 031

"PEYZAJ MİMARLARI ÖRGÜTLENDİ..."

Meslek disiplinleri arasında örgütlenmenin son örneği genç peyzaj mimarlarının biraraya gelmesiyle yaşandı. 5 Aralık 1989 tarihinde yasal prosedürde yerini alan "Ege Peyzaj Mimarları Derneği" tüm peyzaj mimarlarını bir çatı altında toplamayı amaç ederek tek ses halinde mesleğin hak ettiği yere ve statüye kavuşmasını sağlayıcı görev ve sorumlulukları üstlenmek üzere çalışmalarına başladı.

Genç Peyzaj mimarları, dernek tüzüklerinde amaçlarını; peyzaj mimarları kitlesinin sosyal dayanışmasını sağlamak, aralarında iletişim ağı kurarak mesleki yapılarını bilimsel kurallar içinde güçlendirerek daha aktif ve arınır bir meslek disiplini olarak, ülkesel ölçekte çevre planlama ve uygulamalarının kurumlaştırılmasını, doğal ve kültürel kaynakların verimliliklerinin artırılması ve korunmasını, yeşil alan ve rekreasyon alanlarının geliştirilmesi ile doğru arazi kullanım kararları alınması yönünde doğru hizmet üretilmesi olarak, belirlemişler.

İletişim kurmak isteyenler için dernek adresi:

156. Sok. 27/B Bornova,
İZMİR Tel: 39 42 73

EGE BÖLGE ŞUBEMİZDE "ZİRAAT MÜHENDİSLERİ EVİ" ÇALIŞMALARI

Ege Bölge Şubemiz meslektaşlarımızın biraraya gelebileceği bir evi olmasından yola çıkarak çalışmalarını sürdürmektedir. Ege Bölge Şubesi Yönetim Kurulu

ve kurulan bina alım komisyonu çalışmalarını büyük bir duyarlılıkla ve etkinlikle sürdürmektedir. Kuşkusuz bu yönde, en önemli engelin, satın alınacak yer için parasal kaynağın kısa sürede sağlanmasıdır.

Sayın meslektaşlarımız, Ziraat Mühendisleri'nin İzmir de bir araya gelebileceği, sosyal etkinliklerin ve mesleki toplantılarının yapılabileceği bir binaya sahip olma arzusu tüm meslektaşlarımız tarafından çok olumlu karşılanmıştır. Ege Bölge Şube Yönetim Kurulu ve Komisyon Üyeleri görev bölümü yaparak kamu ve özel kuruluşlarla temasa geçerek, başta yöneticileri olmak üzere kampanyaya oda üyelerimizin katılımının hızla büyümekte olduğunu görmek sevindirici olmuştur.

Değerli meslektaşlarımızın konuya çok ilgi göstermesi yanında tarım ve tarımın diğer kollarında hizmet veren özel kuruluşlarında kampanyamıza katılarak en kısa zamanda Ege Bölge Şubemize yakışır şekilde bir binaya kavuşmuş olması tüm meslektaşlarımızın ve konuya yakınlık duyan kişi ve kuruluşların gururu olacaktır. Yönetim Kurulumuz bu duygularla Ege Bölgesi'ndeki şubemize bağlı üyelere seslenirken yurt çapındaki üyelerimize de Tarım ve Mühendislik dergimizle sesleniyor ve yardımlarınızı bekliyoruz.

Saygılarımızla,
TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Ege Bölge Şubesi Yönetim Kurulu
ODAMIZ TARAFINDAN DÜZENLENEN 1990 YILI İKİNCİ "EŞGÜDÜM KURULU" TOPLANTISI İZMİR BÖLGE ŞUBESİNDE YAPILDI.

Genel Merkez ile Adana, Diyarbakır, İstanbul, İzmir Bölge Şube Başkan ve yetkililerinin katıldığı "Eşgüdüm Kurulu" toplantı-

**ZİRAAT MÜHENDİSLERİNİN BİR ARAYA GELEBİLECEKLERİ
"BİNA EDİNİLMESİ" KAMPANYASINA KATIL!**
Banka Adı: T.C. Ziraat Bankası Alsancak - İZMİR
Hesap No: 30 440 - 20 153-1

larından ikincisi, 28 Temmuz 1990 tarihinde İzmir'de yapıldı. Genel Başkan Mahir GÜRBÜZ'ün açılışta yaptığı konuşmayı takiben, ev sahipliği yapan İzmir Bölge Şube Başkanı Prof. Dr. Reşit SÖNMEZ ve Diyarbakır Bölge Şube Başkanı Zekai BAKAR, İstanbul Bölge Şube Başkanı Yücel ERDENER ve Adana Şube Başkanı Güven BURMA çalışmalarını aktarıp önümüzdeki dönemle ilgili görüşlerini dile getirdiler.

Toplantı sonucunda alınan kararların bazıları şöylece özetlenebilir:

- Şubeler ve Merkez arasında ciddi bir koordinasyonun sağlanması,
- TMMOB'nin platformuna uygun çabaları, Genel Merkez ve İl Koordinasyon kurulları düzeyinde etkili biçimde sürdürme,
- Şubelerimize sekreter atanması,
- Mali konularda TMMOB yönetmeliğine uygun bir uygulamaya geçilmesi,
- Üye aidatlarının ülke çapında toplanması, gerektiğinde icraya başvurulması,
- Ziraat Fakülteleri ile Ankara'da bir toplantı yapılması,
- İzmir Bölge Şubesi için bina edinme kampanyasına katkıda bulunulması, şeklinde özetlenebilir.

DÜNYA ÇEVRE GÜNÜ KONUSUNDAKİ ODAMIZ GÖRÜŞLERİ ÇEŞİTLİ TOPLANTILARDA VE TV. PROGRAMINDA, BAŞKANIMIZ MAHİR GÜRBÜZ TARAFINDAN DİLE GETİRİLDİ.

5 Haziran Dünya Çevre Günü dolayısıyla, aynı günün akşamı TV-1'deki "Akşama Doğru" programında Gazeteci-Yazar Yavuz DONAT'la yapılan sohbetle şu konular dile getirildi.

Sanayi devrimiyle birlikte insanlığın gündemine giren çevre olayı, büyük ölçüde gelişmiş ülkelerin kirlilik ihraç eden politikalarının da etkisiyle, bugün dünya genelinde yaşanan, gerçekte ciddi bir sorun niteliğine bürünmüştür.

... Türkiye açısından çevre olayı ise bize göre alabildiğince ciddiye alınması gereken, yaşamsal bir sorundur. Çünkü esasen yeterince beslenemeyen ve giderek büyüyen toplumu, Türkiye giderek hızla bozulan ve daralan kısıtlı doğal kaynaklarıyla insanca yaşatmak durumundadır.

... Devletin resmi saptamalarına göre insanlarımızın % 17,5'u enerji, % 11,5'u protein açısından yetersiz beslenmekte, bu oranlar Doğu Anadolu'da % 30-35'lere ulaşmaktadır. Okul öncesi çocuklarımızın beşte birinde büyüme geriliği vardır ve canlı doğum her 10 yavrudan 1'i 5 yaşına gelmeden ölmektedir.

"Türkiye kendine yeten yedi Dünya ülkesinden birisidir." İddia-

larına rağmen, bilimsel araştırmalar bunu doğrulayamamaktadır. Tersine 1974-1984 arasında kapsayan bir araştırma kişi başına günlük et tüketiminin 49 gramdan 38 grama, süt - yoğurdun 79'dan 69'a, sebzenin 321'den 236'ya, meyvenin 222'den 173 grama düştüğünü göstermektedir.

Bir başka tesbit, Türkiye insanı proteinli besinler açısından Avrupalının üçte biriyle yetinmek noktasındadır.

İşte, toplumu böylesine yagın ve ağır beslenme sorunları yaşayan ve % 2,5 gibi korkunç bir hızla çoğalmaya devam eden bir Türkiye'de, esasen kısıtlı olan tarım alanları giderek bozulmakta, daha da önemlisi daralıp, yitirmekte olduğu için, çevre kavramı ülkemiz için yaşamsal önem taşımaktadır.

... Türkiye çoklarının sandığı gibi tarım alanları sınırsız ve çok zengin bir ülke değildir. Son saptamalar Türkiye'nin toprak rezervi kalmamış 19 dünya ülkesi arasına girdiğini göstermektedir.

Verimli diye nitelenebilecek I ve II. sınıf topraklarımız toplamın ancak yedide biri kadardır. Ve bu sınırlı zenginliğimiz çok yönlü ve sorumsuz saldırılarla git gide tüketilmektedir.

Anayasa'mızın 45. maddesinde, devlete tarım alanlarının amaç dışı kullanılmasını önleme görevi verilmesine, bu hüküm doğrultusunda bir çok yasal düzenleme yapılmasına rağmen, amaç dışı tarım toprağı kullanımında, yazık ki çoğu kez bizzat kamu yatırımları öncülük etmektedir.

"Bir dekar fabrika, bir dekar meyve bahçesinden daha ekonomiktir." yolundaki kısa geleceklilik yaklaşımlar yüzünden toplumun geleceğine açıkca ambargo koyulmaktadır. Oysa, alt yapının götürüldüğü her yerde yapılaşma

mümkünken, yüksek tarım ürünü ancak verimli alanlardan sağlanabilmektedir.

Yalnızca kent merkezleriyle ilgili bir veri aktarayım. Bugün 47 il merkezinde sadece yerleşim için 118.500 hektar verimli alan betonlaşmıştır. Üstelik bu alanların hemen tümüne devlet büyük kaynaklar yatırarak sulama şebekeleri kurmuştur. Bursa, şeftali bahçeleri aleyhine 4 yılda 5 misli büyümüştür.

Karayolu güzergahı seçimine bakıyorsunuz, sorun daha da büyümüş yaygınlaşmış. Söz gelimi güzergah seçimi nedeniyle sadece Düzce'de 30.000 dekar verimli alan yok olmuş, aynı nedenle Bolu Gölköy Barajı'nın 110.000 dekarlık sulama kapasitesi yarı yarıya düşmüştür. Güzergah 8-10 km. kuzey veya güneyden geçmediği için Trakya'da kaybedilen I. ve II. sınıf arazi 25.000 hektardır.

Yalnızca tuğla ve kiremit fabrikaları yılda yaklaşık 20.000 dekar en verimli alüvyal toprağı açıkça yok etmektedir.

... Aslında, su gibi görülememesine, hava gibi solunarak anlaşılmasına rağmen, topraklarda ve ürünlerde oluşan yoğun kirlilik taşıdığı potansiyel riskler açısından daha da önemlidir.

Akarsularımız, bırakınız taşıdıkları ürün potansiyelini korumayı, sulama suyu özelliğini bile kaybedecek ölçüde kirlenmektedirler.

... Murgul'da 40 km.lik alanda canlı bitki kalmamıştır. Sadece Yatağan termik santrali 160.000 hektar ormanı kavurmuştur.

... Çevre - tarım ilişkileri kapsamında ele alınması gereken ciddi bir sorun da bizzat tarımdan kaynaklanan çevre bozulması zinciridir. Yoğun ve bilgisiz gerçekleştirilen gübreleme, tarım ilacı ve hormon kullanımı olayı, sanıldığından da önemli tehlikelere adaydır.

Yalnız bir hususun yanlış anlaşılması gerekir. Söylemek istediğimiz teknolojik girdi kullanımının sakıncalı olması değildir, yanlış bilgisiz ve denetimsiz, kimyasal kullanımının tehlikesidir.

... Kimi örneklerle sergilemeye çalıştığım tarımsal çevre sorunlarının çözümü kuşkusuz kolay ve hemen üstesinden gelinebilecek türden değildir. Fakat bu zorluğu çözümsüzlük anlamında da yorumlamamak gerekir.

... Bizce, çözümleme anlamında ön koşul, yakın geleceğin yararı yerine, toplumun uzun geleceğinin kaygısının resmi özel her çevrede duyulmasıdır.

Bu kapsamda öncelikle devletin çevre olayını ikincil bir sorunmuş gibi görmeye çalışan yaklaşımı, sanayi - tarım - toplum boyutlarını gereğince kavrayan ciddi politikalara dönüşmelidir.

... Bizim itirazımız sanayileşmeye gelişmeye değildir, tam tersine bilinçli bir tavırla teknolojinin olanaklarından yararlanarak doğal dengeyi korumaya yöneliktir.

Oda Başkanımız 18 Haziran'da Bolu'da yapılan "Çevre - Tarım - İnsan" konulu toplantıda da şu konulara temas etti.

Sayın Vali, Sayın Belediye Başkanı, TZOB'nin Sayın Genel Başkanı, Türkiye Çevre Vakfı'nın Sayın Başkanı, Sayın Konuklar, Değerli Bolu'lular, Sevgili Meslektaşlarım, Basınımızın Seçkin Temsilcileri.

Oda'mızca düzenlenen "Çevre - Tarım - İnsan" toplantımıza onur vermenizden ötürü, Yönetim Kurulu'muz adına şükran duygularımızı sunar, sizleri saygıyla selamlarım.

... Bir sektör mühendisliği olan mesleğimizin temsilcisi sıfatıyla Oda'mız, tarımın ve üreticilerin sorunlarını sahiplenmeyi, ama

ondan da önemlisi bunlara teknoloji ve bilimin yol göstericiliğinde çözümler aramayı da, üyelerimize ilişkin ödevlerimiz kadar önemli bir sorumluluk olarak değerlendirmektedir.

... Tarım kesimi ekonomide sürdürdüğü yaşamsal önemine rağmen çözüm bekleyen sayısız sorunla bu gün de karşı karşıyadır.

Toplumumuzun yeterince ve insanca beslenmesini bu kesim üstlenmiştir.

İhracatımızın omurgası tarımdır.

İmalat sanayi yarıdan fazla oranda tarıma dayalıdır.

Ve kalkınmak için zorunlu olan sanayileşmenin ihtiyaç duyduğu kaynağı, katma değeri üretmek bu sektörün ana görevidir.

... Ülke ekonomisinin bugünü ve yarını açısından böylesine yaşamsal görevler üstlenmiş bu sektöre hizmet veren, teknoloji aktaran bir mesleğin, o sektörün yaşadıklarına ilgisiz kalması, yabancılaştırılması doğru da değildir, mümkün de değildir.

Anayasal meslek kuruluşlarının, kendi üyelerinin haklarını savunmanın yanında, mesleki uzmanlık alanlarında çalışmalar yapmaları, mühendislik politikaları üretme arayışı içinde bulunmaları, demokrasinin gelişim doğrultusu açısından da son derece gerekli ve zorunludur.

Oda'mız işte bu temel görev yaklaşımı gereği, ülke tarımının sorunlarını sorumluca sahiplenmeyi ertelenemez görev bilmektedir. Bugün Bolu'muzda sergilemeye çabaladığımız çalışma da bu anlayışın bir gereğidir.

Tarım sektörünün yaşadığı sorunların, ilgili meslek kuruluşları gündeme getirilmesi kuşkusuz önemli bir gerektir.

Bunların, kamuoyuna yansıtılması ve tanıtılması, çözümler-

meler için kamuoyu desteği sağlanması açısından bir o kadar gereklidir.

... Oda'mız, meslek toplumu-muzun bilgi birikimini ve uygulama deneyimini, sentezlemeyi, bunları çözücü mühendislik ve teknoloji politikalarına dönüştürmeyi ve kamuoyunun tartışmasına sunmayı, son derece yaşamsal görmektedir.

... Bugün bu salonda birlikte sergilemeye çalıştığımız etkinlik, bu yaklaşımımızın Bolu iline yansıyan anlamlı bir örneğidir. Sınırlı doğal kaynaklarımızın rasyonel kullanımını konusunda ilginç örneklerin yaşandığı Bolu ilimizde, çevresel sorunları gündeme getirmek aynı yaklaşımın gereğidir.

Türkiye tarımı açısından çevre sorunu, ekonomik ve teknolojik bir çok nedenle gerçekten yaşamsal bir önem taşımaktadır. Çünkü, ülkemizin somut koşulları çevre bozulmasını toplumun geleceğine yönelik bir tehdide dönüştürmek üzeredir.

... Büyemeye bağlı olarak toplumun çoğalan ve çetişlenen ihtiyaçları için üretimin hızla artırılması zorunluken, bırakınız böyle bir artışı ülkenin doğal üretim potansiyeli bile korunamamaktadır.

Çevre bozulması kapsamında ülkemizde yaşanan koşullar, toplumumuzun geleceğine yönelik çok ciddi tehditleri gündeme getirmeye başlamıştır.

... Anayasa'nın 45. maddesi, devlete tarım alanlarının amaç dışı kullanılmasının önlenmesi ödevi vermesine rağmen, ne yazık ki amaç dışı kullanıma çoğu kez bizzat kamu kuruluşları öncülük etmektedir.

Toplumun uzun geleceğini gözetmeyen "Bir dekar fabrika bir dekar meyve bahçesinden daha ekonomiktir." yollu tek boyutlu seçmeler kamuda da özel

kesimde de egemenliğini sürdürmektedir. Oysa, alt yapının götü-rüldüğü her yerde yapılaşma mümkünken, yüksek tarım ürünü ancak verimli alanlardan sağlanabilmektedir.

... Varılan noktada, somut sonuç şudur. Son yirmi yılda kişi başına tarım toprağı üçte bir düzeyinde azalmıştır. Daralan alanlar yüzünden ormana ve meraya yönelik saldırılar hızlanmış, bu nedenle ortaya çıkan erozyon tahribatı hesaplanamaz boyutlara ulaşmıştır.

Üstelik tarım toprağını yok eden yeni yapılaşmaların tümü kirleticidir. Azalan alanlardan eski ürünü sağlama kaygıları kimyasal girdi kullanımını aşırı ve yoğun boyutlara vordirmektedir.

Her iki nedenle hem topraklar hem ürünler hızlı kirlenmektedir. Bu kirlenme su ve havadaki gibi kolay anlaşılmadığından çok daha tehlikeli potansiyel risklere neden olmaktadır.

... Kanımızca, yaşanan sorunların kolay olmamakla birlikte çözüm yolları da vardır ve bulunacaktır.

Bize göre çözümlenme anlamında ön koşul, yakın geleceği ve düşük yatırım maliyetini gözetten faydacı tutumun yerini, uzun geleceği ve toplumun yarınını düşünen sorumlu kaygıların alması ve bu yaklaşımın resmi özel her çevrede paylaşılmasıdır.

Bu amaca yönelik bir bilimsel değerlendirme platformu olacağına inandığım toplantımızdan, ulusal yararlarımız adına çözümler üretilmesi dileği ile, çalışmalarımıza destek veren Bolu Valiliğine, Belediye Başkanlığına, DSİ ve T.O.K. Bakanlığı Bolu kuruluşlarına, Bolu Ziraat Odasına ve Bolu halkına Oda'mız adına tekrar teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

TAKEK ÇALIŞMALARI

Ege Bölge Şubemizle İzmir Ziraat Oraları, Köy-Koop İzmir Birliği, Veteriner Odası İzmir Bölge Şubesi ve Ziraatçılar Derneği İzmir Şubesinin katılımıyla oluşturulan TAKEK (Tarımsal Kitle Örgütleri Eşgüdüm Kurulu)1990 yılında çalışmalarını etkin bir biçimde sürdürmektedir.

Kuruluşun eşgüdüm sekretörlüğünü de üstlenen Ege Bölge Şubemizde yapılan ilk toplantıyı, Ziraat Odası ve Köy-Koop da yapılan toplantılar izlemiş bulunuyor.

Tarım kesimini yakından ilgilendiren fiyat politikalarını yönlendirme doğrultusunda, TAKEK kuruluşlarının gerçekçi görüşlerine dayanak oluşturacak ürün maliyet hesapları yürütülmektedir. Bu arada, pamuk (çiğit) ve kuru üzüm (sultani) maliyetleri saptanarak kamuyuna basın yoluyla aktarılmış bulunmaktadır.

Kırsal kesimde örgütlenmenin sağlıklı bir tabana oturtulabilmesi mevcut durumun eleştirilmesinden çok, olması gerekeni belirtebilmektedir. Bu bağlamda TAKEK, Demokratik Tarımsal Kooperatifçilik konularını en etkin bir biçimde ele almış bulunmaktadır.

Programlanan etkinliklerinin ilki E.Ü. Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümünün de katılımıyla, Turgutlu'da Eylül ayı içinde gerçekleştirilecektir. Bu toplantıyı, Ege'nin çeşitli yörelerinde yürütülecek çiftçi toplantıları izleyecektir.

TAKEK'in gündemindeki konular arasında, "Dış alıma konu tarım ürünleri, çiftçi forumu, AT Entegrasyonunda kırsal kesim" gibileri yer almaktadır.

Tarımsal Kitle Örgütleri Eşgüdüm Kurulu çalışmaları her iki haftada bir ayrı kuruluştaki üzere sağlıklı bir biçimde sürdürülmektedir.

1991 YILI BİLİRKİŞİLİK LİSTELERİ İÇİN BAŞVURULAR BAŞLADI

2942 Sayılı kamulaştırma yasınının Oda'mıza verdiği yetki çerçevesinde her ilde 5-15 kişiden oluşan "KAMULAŞTIRMA İL BİLİRKİŞİ LİSTELERİ" için üyelerimizin başvurularına bağlı olarak atama yapılacaktır.

Odamız Bilirkişi Yönetmeliği gereği aday olmak isteyen üyelerimizin

- Aidat borcu bulunmaması,
- O yıl için belirlenen avansı yatırmayı kabul etmesi,
- En az 3 yıllık ziraat mühendisi olunması,
- İl temsilciliğinden sağlanacak başvuru formunun doldurularak "İL TEMSİLCİLİĞİ"ne başvurulması gerekmektedir.

Tüm üyelerimize duyurulur.

BİLİMSEL DERNEKLERLE İLİŞKİLER

Ege Bölge Şubemiz etkinlikleri içinde ziraat mühendislerinin meslek disiplinleri bazında kurdukları derneklerle ortak çalışmalarda bulunmaktadır.

Bölgemizde kurulu bulunan başlıca dernekler:

- Zootekni Derneği,
- Ege Peyzaj Mimarları Derneği,
- Türkiye Fitopatoloji Derneği,
- Tarım Ekonomisi Derneği,
- Entomoloji Derneği

TARIM EKONOMİSİ DERNEĞİ KURULDU

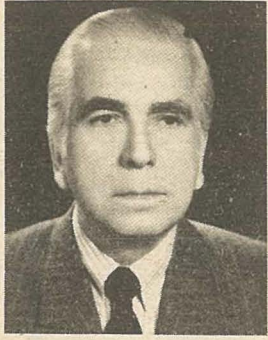
Tarım ekonomisi, tarımsal işletmecilik, tarımsal yayım, tarımsal kooperatifçilik, tarımsal pazarlama, kırsal sosyoloji dallarında akademisyen ve uygulamacı olarak çalışanlar arasında iletişimi sağlamak, bilgi akışını gerçekleştirmek, mesleki dayanışmayı sağlamak, sorunların çözümüne katkıda bulunmak ve bu dallardaki araştırma etkinliklerini hızlandırmak amacıyla Türkiye çapında İzmir Merkezli Tarım Ekonomisi Derneği kurulmuştur.

Üye olmak için sayılan dallarda çalışmak ve ilgilenmek yeterlidir. Belirtilen dallarda çalışmaları olan akademisyen ve uygulayıcılar çalışmalarını derneğe ulaştırmalarıyla hedeflenen amaca yardımcı olacaktır.

Üye olmak ve bilgi almak için aşağıdaki adrese başvurulabilir.

Doç. Dr. Tayfun ÖZKAYA
Ege Ü. Ziraat Fakültesi
Tarım Ekonomisi Bölümü
Tel: 181 862 Bornova/İZMİR
35100 - Bornova - İZMİR

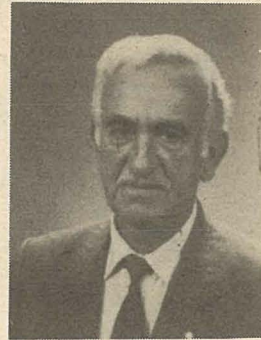
YİTİRDİKLERİMİZ

Prof. Dr.
Rasim DOĞUŞ
1919-1990

Prof. Dr.
Cavit TURAN
1939-1990

Halil Ekrem
ARKAYIN
1928-1990

Doç. Dr.
Süleyman KOCA
1948-1990

İlknur ILICALI
1944-1990

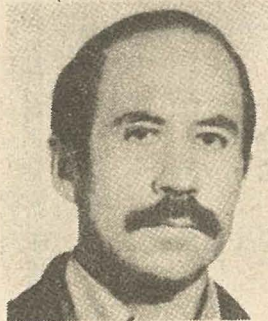
Ergündüz ILICALI
1943-1990

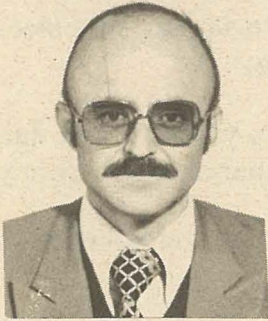
Ömer SAYAN
1941-1990

İsmet SERTEL
1947-1990

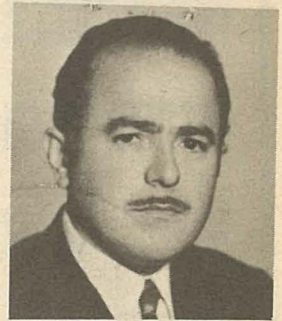
Oğuz OZAR
1990

Süleyman
ÇAVDAROĞLU
1941-1990

İlhami MUSAOĞLU
1938-1990

Turan KILIÇ
1937-1990

Sağlıklı çevre, bol ürün.

Temik

Pamuğun sigortası

Larvin

Pamuk, soya ve mısırdaki tırtıllara karşı akıllı çözüm

Sherpa

Vurucu güç

Zolone

Meyve iç kurtları ve yaprak bitlerini kontrol, kırmızı örümceklere fren, arılara saygı.

Rhodocide

Kabuklu bit - Koşnil ilacı

Sevin

Etkin ve ekonomik fındık kurdu mücadelesi, ayrıca çeşitli alanlarda yaygın ve güvenli kullanım

Mocap

Nematod ve toprakaltı zararlılarına karşı kombine çözüm.

Apadrin

Çok yönlü sistemik insektisit.

Aliette

İki yönlü sistemik fungusit; hıyar-kavunda yalancı mildiyö ve narenciyede zamk hastalığına karşı emsalsiz çözüm.

Rovral

Sebze, bağ ve meyvelerde çürüklük hastalıklarının ilacı.

Roprex

Antep fıstığında septoria, kayısıda çiçek monilyası, meyve ağaçlarında kara leke.

Buctril Super

Hububatta kokarot ve yapışkan otu dahil geniş spektrumlu erken yabancı ot kontrolü yüksek verim.

Ronstar PL 2

Çıkmış ve çıkacak otları kontrol eden çift etkili çeltik herbisiti.

Ronstar 25 EC

Karanfilde ot sorununa kesin çözüm.

Ethrel

Bitki gelişme düzenleyicisi; domateste erken ve homojen hasat olanağı.

 RHONE-POULENC

LOGO

RHONE-POULENC TARIM İLAÇLARI LTD. ŞTİ.

Büyükdere Caddesi 15/A Hür Han Kat: 7 Şişli-İstanbul Tel: (1) 140 31 03/6 Hat Fax: (1) 141 11 33 Telex: 22828 rpbl tr.

GÖKTEPE PLASTİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

Adres: Büro: Cumhuriyet Bulvarı No: 77 35210 - İZMİR

Fabrika, Işıkkent Kavşağı 35070 - İZMİR

Bölge, Cihan Sokak No: 7/6 Sıhhiye 06430 - ANKARA

Tel: Büro, 9 - 51 - 25 90 10 (9 Hat)

Fabrika, 9 - 51 - 182470 (4 Hat)

Bölge, 9 - 4 - 230 43 05 - 230 55 55

Telex:.. Büro, 52210 gps tr

Telefax: Büro, 9 - 51 - 25 90 19

Bölge, 9 - 4 - 230 29 72

A - ÜRETİM

- a.1- Tarım Makinaları ve Ekipmanları Sanayii
- a. 2- PVC ve PE Sulama boru ve parçaları
- a. 3- PV derinkuyu boru ve parçaları
- a.4- Komple sulama sistemleri

A - PRODUCTION

- a.1- Agricultural machinery and tools
- a. 2- PVC - PE irrigation pipes fittings
- a. 3- PVC deep weel screens casing pipes and fittings
- a. 4- Complete irrigation systems

B - NAKLİYAT

B - TRANSPORTATION

C - İHRACAT

- c.1- Her türlü tarım ürünü ve (a) da belirtilen mamüllerin ihracatı

C- EXPORTATION

- c.1 - Expōrtation of agricultural products and the products mentioned in (a)

D - PROJE - MÜHENDİSLİK HİZMETLERİ

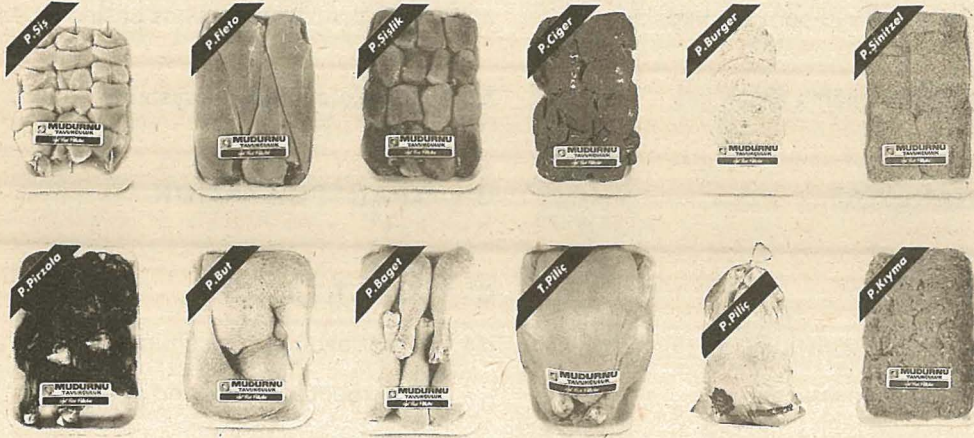
- d.1- 16 Ziraat Yüksek Mühendisi ile 70 Ziraat Teknisyenimizin görevli olduğu yurda yayılmış 86 birimimizde çiftçiye yönelik tarımsal eğitim çalışmaları
- d.2- Yurt içi ve yurt dışı proje ve taahhüt işleri

D- MANAGMENTD OF PROJECT AND ENGINEERING

- d.1 - Educational, agricultural projects managed by 16 agricultural engineers and 70 technicians in 86 offices all over Turkey
- d.2- Inland and international agricultural projects

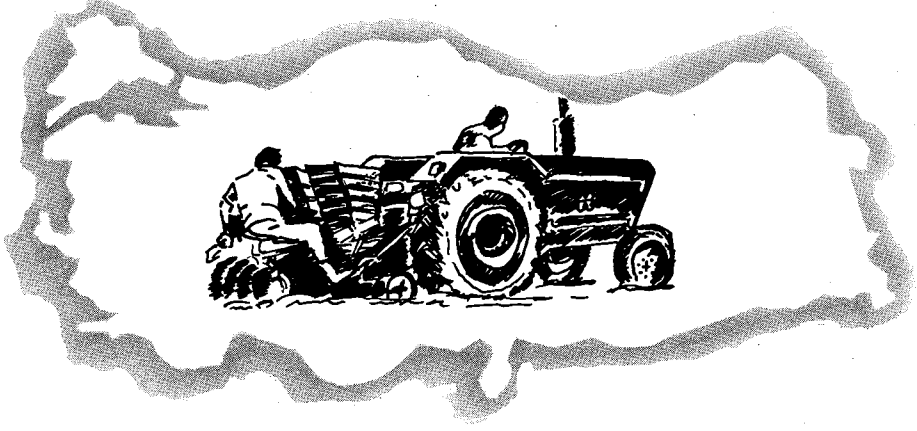
Mudurnu Adı Doğa Tadı

Özel Besi Piliçleri

MUDURNU
TAVUKÇULUK A.Ş.
ENTEĞRE TAVUKÇULUK

- ANKARA Merkez: Tel: 230 40 38 • ANKARA Satış: Tel: 354 29 15
- İSTANBUL Satış: Tel: 551 97 00 • İZMİR Satış: Tel: 18 99 98
- ENTEĞRE TESİSLER (Mudurnu) Tel: (4617) - 12 31

ZİRAAT'sız
bir Türkiye
düşünülemez.

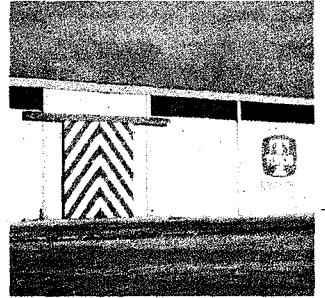
T.C. ZİRAAT
BANKASI

Bereketin Kaynağı

Bereketli tarım için emeğin yanı sıra gübre de gerekiyor. Gübre, ülkemizin koşullarına uygun, bitkinin ve toprağın ihtiyaç duyduğu nitelikte ve miktarda olmalı. Bereketli mahsul elde etmek buna bağlı.

Ülkemizde ihtiyaç duyulan bütün gübre türlerini pazarlıyoruz. Türkiye'de tarımın ne kadar önemli olduğunun bilincindeyiz. Üretimden torbalamaya, dağıtımdan pazarlamaya, eğitimden teknik danışmanlığa kadar gübre sektörünün her alanında çiftçimize hizmet veriyoruz. **B e r e k e t i ç i n .**

TOROS GÜBRE

TOROS GÜBRE BİR TEKELER HOLDİNG KURULUSUDUR.